اوبه او انرژي

د اوبو او انرژي وزارت خپروونکی ارگان

دولسم کال، دوه وېشتمه گڼه، د ۱۴۰۲هـ ش کال لمړی ربع (حمل، ثور، جوزا) چې د ۱۴۴۴هـ ق کال سره سمون لري

د سلما بند

۲۲ گڼه

د بخش آباد بند پهٔ هکله د ریاست الوزراء اقتصادي مرستیال، محترم ملا عبدالغني برادر اخوند د وینا مهم ټکي:

بخش آباد بند د فراه ولایت لپاره یوه مهمه او حیاتي پروژه ده او مونږ پهٔ ټول توان د دغې پروژې پهٔ بشپړولو کې د فراه ولس تر څنګ ولاړ یو.

کوم مسؤلیت چې مونږ ته سپارل کېږي، مونږ یې پهٔ پوره صداقت او امانتدارۍ سره تر سره کوو.
د فراه ولس د اسلامي نظام د حاکمیت لپاره سترې قرباني ورکړې دي.
د افغانستان اقتصادي زیربناوو بیارغونه ډېر کار ته اړتیا لري او پهٔ جدي توګه مې هڅه پیل کړې ترڅو پهٔ اقتصادي ډګر کې د ښو تحولاتو شاهدان واوسو.

د بخش آباد بند پهٔ هکله د اوبو او انرژۍ سرپرست وزیر محترم الحاج ملا عبداللطیف منصور د وینا مهم ټکي:

د دې بند پهٔ جوړېدو سره به کرنیز فعالیتونه پهٔ فراه ولایت کې لا غښتلي او پیاوړي او اقتصادي وده به رامنځته شي.

زموږ کار یواځې پهٔ خبرو نهٔ؛ بلکې پهٔ عمل کې ده او د نن ورځې د دې سترې پروژې پرانیستنه یې یوه بیلګه ده.
د فراه ولایت د مجاهد ولس ستونزې مو درک کړې؛ او د اوبو او انرژۍ پروژې ته مو پهٔ دې ولایت کې اولیت ورکړ.
د اسلامي امارت پهٔ تخنیکي ملاتړ او د ولس پهٔ همکارۍ به نن پهٔ فراه ولایت کې یوه مهمه پروژه پرانېزو.
پهٔ شمال کې د قوش تیپې کانال پهٔ کرنیز ډګر کې یو ستر انقلاب دی، چې د اسلامي امارت له برکته اوس پهٔ هېواد کې د تطبیق پهٔ درشل کې ده.
د افغانستان اسلامي امارت د مشرتابه تر قیادت لاندې هرې برخې ته خانګړې پاملرنه شوې او د شته امکاناتو څخه پهٔ استفادې هڅه روانه ده ترڅو هېوادوالو ته د هوسا ژوند زمینه برابره شي.
د بخش آباد بند پرانیستنه؛ د هېواد د اقتصادي غوړېدا او ځان بسیاینې پر لور مهم ګام دی.

د دې ګڼې په پاڼو کې

سـرمقاله --- 2
د فراه ولایت د بخش آباد بند پروژې د چارو د چټکتیا په موخه د همغږۍ غونډه ترسره شوه --- 3
تفاهمنامه همکاری در مورد ایجاد فابریکه تولید 72 میگاوات برق از منابع ذغال سنگ --- 3
محترم ملا عبدالغنی برادر آخوند، معاون اقتصادی ریاست الوزراء به تاریخ اول حمل سال 1402 --- 4
تفاهمنامه همکاری میان وزارت آب و انرژی و موسسه همکاری دنمارک (DRC) به امضا رسید --- 5
جلسه اداری معینیت انرژی به منظور بررسی شماری از موضوعات مهم این معینیت برگزار شد --- 6
سرپرست وزارت آب و انرژی با والیان ولایت های هرات، غور و بادغیس دیدار کرد --- 8
د اوبو او انرژۍ وزارت، د افغانستان بریښنا شرکت او د ترکمنستان سفارت ترمنځ ګډه ناسته --- 9
سرپرست وزارت آب و انرژی با مسئولین شرکت گلبهار انویست در مورد سرمایه گذاری --- 10
د سترو قراردادونو د څېړلو غونډه د اوبو او انرژۍ وزارت د اوبو په معینیت کې ترسره شوه --- 11
تفاهمنامه همکاری مشترک برای سرمایه گذاری در پروژه تولید 200 میگاوات برق بادی --- 12
جلسه هماهنگی به منظور آغاز کار عملی پروژه تولید 72 میگاوات برق --- 13
د ملګرو ملتونو عمومي منشي ته د دوکتور فاروق اعظم پرانیستی لیک --- 16
د همکارۍ کولو وجیبه؛ د منصفانه ګټې اخیستنې او ګډو شریکولو چوکاټ په توګه --- 20
د انرژۍ ملي پالیسي --- 25
عوامل محرک و مهار سیلاب در افغانستان --- 26
سمارټ ګرډ یا هوښیارې شبکې څه شی دي؟ --- 28
نقش رسانه-ی چاپی(مجله) درتکوین ارزشهای معنوی جامعه --- 32
تجهیزات مورد استفاده در برق سیتسم های برقی --- 37
د ځمکې لاندې اوبو د خارنې سیستم --- 42
اشاره‌ی مختصر به اقدامات بنیادی وزارت آب و انرژی در دوسال اخیر --- 45
د منځنی اسیا جمهوریتونه --- 47
A Joint Cooperation Agreement Was Signed With 77 Turkish Construction Company To --- 50
Bakhsh Abad Dam Diversion Tunnels Project Was Opened In Farah Province --- 52

د امتیاز خاوند: د اوبو او انرژۍ وزارت

مسؤول مدیر: خواجه فقیر محمد " صدیقي "

کتنپلاوی:
قاري محمد عبدالعزیز "عزیز"
الحاج غلام جیلاني "حق پرست"
انجنیر میرویس "میرزاد"
برکت الله " آریوبي"
انجنیر همت الله "امین زی"
اسدالله "زیرک"
سید عطاالله " صدیقي "

سموونکی: بازمحمد "درمل"

راپور ورکوونکي : نعمت الله " اخلاقي" او اسدالله "ایوبي"

عکس اخیستونکی: محمد حکیم "فیض"

توزیع کوونکی: سیدعادل "سادات"

درک: د دارالامان عمومي سرک

بریښنالیک: chiefofstaff@mew.gov.af

وېبپاڼه: Info@ mew.gov.af

د اړیکو شمېرې: ۰۷۷۷۹۱۷۸۹۸
۰۷۷۳۲۱۸۴۱۸

درنو لوستوونکو!

د اوبه او انرژۍ وزارت مجلې او میاشتنۍ جریدې د سافټ موندلو لپاره کولای شئ د دې ادارې ویب سایټ ته مراجعه وکړئ.

یادونه: د اوبه او انرژۍ فصلنامه کې چې کومې مقالې خپریږي،په لیکوالانو پورې اړه لري؛هر لیکوال ته بویه چې د خپلې لیکنې دفاع پخپله وکړي، د مجلې د نوم په یادولو سره هر چاته د مأخذ په توګه د استفادې اجازه ده.

سـرمقاله

که د افغانستان د اسلامي امارت تېر نژدې دوه کلن فعالیت ته یوه ځغلنده کتنه وکړو؛ وینو چې امارت وکولای شوای چې:

- له نژدې څلورنیمو لسیزو اوږدې مودې وروسته د لمړي ځل لپاره ټول هېواد د یوې واحدې ادارې تر حاکمیت لاندې راولي، ملي وحدت، ملي حاکمیت، ارضي تمامیت او ملي استقلال تأمین کړي.
- د دومره لوی بدلون په درشل کې د هر ډول مالي او ځاني تلفاتو مخه ونیسي او د سترګو په رپ کې ټول هېواد تر خپلې واکمنۍ لاندې راولي.
- د هېواد ټولې رسمي ادارې فعالې کړي، په سل ګونو زره پخواني مأمورین په ادارو کې په کار بوخت وساتي او په زرګونو نوي خواتان په رسمي دندو وګوماري.
- سرتاسري امنیت تأمین او د خواک ببلابېلې جزیرې له منځه یوسي.
- د هېواد د امنیتي او دفاعي خواکونو تشکیل منظم او په سل ګونو زره د عقیدې په وسله او مسلکي پوهه سمبال هېوادوال د ملي اردو، ملي پولیسو او استخباراتو په لیکو کې تنظیم او د هېواد چوپړ ته اماده کړي.
- اداري سرغړونو، خپلسریو، سرزوریو او بې بندو باریو ته د پای ټکی کېږدي. اداري نظم او دسپلین رامنځته کړي او ټول مامورین په بشپړه توګه د حکومت اوامرو، فرامینو او لوایحو ته اطاعت ولري.
- د ټولو ملکي او عسکري ادارو د کارونو فوق العاده څارنه او څېړنه کېږي.
- په سیاسي ډګر کې هم د پام وړ پرمختګونه راغلي دي چې عبارت دي له:

- شاید د هېواد په تاریخ کې لمړی ځل وي چې په ټول هېواد کې یو سیاسي بندي هم شتون نه لري.
- په ګڼو هېوادونو کې د افغانستان د سیاسي نمایندګیو ترلاسه کول، هلته د پخوانیو ډیپلوماتانو ترڅنګ د نوو ډیپلوماتانو ګومارل.
- د سیمې او نړۍ له هېوادونو سره د نړیوالو اصولو، متقابل احترام او متقابلو ګټو په رڼا کې سیاسي، تجارتي او... اړیکو ته وده ورکول.
- له هېواد څخه وتلي ګڼ شمېر فني او سیاسي اشخاص بېرته هېواد ته راستنول.
- د ګاونډیو هېوادونو له بند خونو څخه د سل ګونو افغان بندیانو راخوشي کول.

په اقتصادي برخه کې هم خورا مهمې او په زړه پورې لاس ته راوړنې لري لکه:

- ✓ د دومره لوی اوښتون په بهیر کې د ملي پولي واحد(افغانۍ) ارزښت ته ثبات ورکول او لوړول.
- ✓ له نړۍ سره د ملي ګټو پر اصل ولاړې اقتصاد محوره اړیکې پراخول
- ✓ د هېواد په تاریخ کې د لمړي ځل لپاره د صادراتو کچه نژدې دوه میلیارده ډالرو ته لوړول.
- ✓ له کورنیو عوایدو څخه د هېواد بودیجه برابرول.
- ✓ د عوایدو په شفاف ډول را ټولول او مصرفول.
- ✓ افغانستان د سیمې او نړۍ د هېوادونو لپاره د فصل په ځای د وصل په نقطه بدلول.
- ✓ د پولي تورم مخه نیول.
- ✓ په بازارونو کې د توکو بیې کنټرولول.
- ✓ د بلورنځیو کلکه څارنه او پلټنه کول.
- ✓ د فساد او اختلاس کچه صفر ته را ټیټول.
- ✓ د پخوانیو قراردادونو له سره څېړل او نیمګړتیاوې په ګوته کول.
- ✓ سل ګونو زره مامورینو، معیوبینو، کونډو او یتیمانو ته منظم میاشتنی معاشونه ورکول.
- ✓ د نشه ای توکو د کښت، قاچاق او تجارت ګراف صفر ته را ښکته کول.
- ✓ د زرګونو معتادینو را ټولول، درملنه کول او په جامعه کې د اعتیاد له ذلت څخه د درنښت او سالم انسانیت مقام ته د هغوی بېرته رسول. چې په نتیجه کې یې هغه کسان چې پرون د ټولنې د اوږو بار او د کورنۍ د پېغور سبب وو، نن دټولنې فعال غړي او د کورنیو ویاړونه شول.
- ✓ د ملي واکمنۍ، ملي خپلواکۍ او خمکنۍ بشپړتیا تأمینول او خوندي کول.
- ✓ د هېواد له پولو څخه په فوق العاده توګه څارنه، ساتنه او دفاع کول.
- ✓ د هېواد د اوبو مهارولو او مدیریت ته لمړیتوب ورکول.
- ✓ د نیمه کاره بندونو د کارونو بیا پیلول.
- ✓ د نویو بندونو، ډیمونو، چکډیمونو، سربندونو او کانالونو د سروې او ډیزاین چارې پیلول.
- ✓ د اوبو د مدیریت او برېښنا د تولید په شمول د هېواد د پرمختګ لپاره په هره برخه کې له کورنیو سرچینو، امکاناتو او کدرونو څخه اعظمي استفاده کول.
- ✓ پر اوبو سربېره د لمریزې، بادي او حرارتي برېښنا د تولید لپاره د سروې، امکاناتو، سرچینو او پانګه اچوونکو لټول.
- ✓ په پورته سکتورونو کې د پانګه اچوونکو د جلب، جذب او تشویق په موخه له بلها کورنیو او بهرنیو شرکتونو او پانګه والو سره ناستې کول او له یو شمېر شرکتونو سره هوکړه لیکونه لاسلیکول.
- ✓ هغوی ته په هېواد کې د پانګونې لپاره فرصتونه برابرول او د پانګې د خوندیتوب او همکارۍ داډ ورکول.
- ✓ د هېواد د طبیعي زیرمو په سپړلو او د بیارغونې په ټولو برخو کې کورنیو پانګه والو او شرکتونو ته لمړیتوب ورکول.

پورته یاد شوي موارد هغه څه دي چې د صلیبي اشغالګرو له ماتې او تېښتې وروسته او د افغانستان د اسلامي امارت د دوهم ځل واکمنۍ له پیل څخه تر دې دمه د مشت نمونه خروار په توګه ورڅخه یادونه وشوه.

خو د افغانستان د اسلامي امارت رهبري باید داسې فکر ونکړي چې ګواکې موثر خپل مسئولیت ترسره کړ. نه؛ د دوی په وړاندې تر منزله لا ډېر اوږد مزل پاتې دی او د خپل دین، هېواد او ولس لپاره باید لا ډېر څه وکړي او هغه کسان چې په شعوري یا غیر شعوري توګه او یا د ړندې عقدې له مخې د امارت ټول خدمتونه له پامه غورځوي او مخالفت ته دوام ورکوي، نو دوی دې فقط د هېواد پروني اداري، سیاسي، نظامي او اقتصادي وضعیت له نننې هغه سره پرتله کړي؛ ډېرې پوښتنې به یې حل شي.

او که ویښ وجدان ولري نو ډریز به یې ۱۸۰ درجې تغیر وموي.

د فراه ولایت د بخش آباد بند پروژې د چارو د چټکتیا په موخه د همغږۍ غونډه ترسره شوه

د اوبو او انرژۍ وزارت سرپرست وزیر ښاغلي ملا عبداللطیف منصور د خپل کار په دفتر کې د فراه ولایت د بخش آباد بند پروژې د چارو د چټکتیا په هکله د یاد بند د قراردادي شرکت له مسئولینو سره بحث او د اندونو تبادله وکړه.
په یاده غونډه کې د قراردادي شرکت مسئولینو د پروژې د چارو د جریان، د پروژې د چارو د پرمختګ او د شته ستونزو په هکله خپل ګذارش وړاندې کړ او د اوبو او انرژۍ وزارت له رهبرۍ څخه یې وغوښتل چې د شته ستونزو د حل په برخه کې همکاري وکړي.
د اوبو او انرژۍ وزارت سرپرست وزیر د یاد وزارت د تخنیکي مسئولینو او د قراردادي شرکت د استازو د ګذارشونو تر څېړلو وروسته د پروژې د چارو پر چټکتیا باندې ټینګار وکړ او د شته ستونزو د حل په برخه کې یې د همکارۍ ډاډ ورکړ.

تفاهمنامه همکاری در مورد ایجاد فابریکه تولید 72 میگاوات برق از منابع ذغال سنگ میان وزارت آب و انرژی وشرکت عوفی بهرام به امضا رسید.

محترم ملا عبداللطیف منصور سرپرست وزارت آب و انرژی در دفتر کار خویش تفاهمنامه همکاری مشترک در راستای سرمایه گذاری برای ایجاد فابریکه تولید برق به ظرفیت 72 میگاوات از منابع ذغال سنگ را با مسئول شرکت تجارتی استخراج و پروسس معادن عوفی بهرام به امضا رساند.
این تفاهمنامه به هدف هماهنگی و همکاری های مشترک هردوجانب جهت انسجام امور سرمایه گذاری و تسریع آغاز کار عملی پروژه یاد شده میان هر دو طرف به امضا رسیده است.

د اوبو او انرژۍ وزارت سرپرست وزیر د ارغنداب سیندیزې فرعي حوزې ریاست څخه لیدنه وکړه

د اوبو او انرژۍ وزارت سرپرست وزیر محترم ملا عبداللطیف منصور د ارغنداب سیندیزې فرعي حوزې ریاست څخه د لیدنې پرمهال د یاد ریاست له رئیس محترم ملا سید محمد شرافت او کارمندانو سره وکتل.
په دې لیدنه کې، ښاغلي شرافت د اوبو او انرژۍ وزارت سرپرست وزیر ته د یاد ریاست د کاري پلان او ترسره شوو اجراآتو په هکله بشپړ معلومات وړاندې کړل.

په ورته مهال، د اوبو او انرژۍ وزارت سرپرست وزیر د ارغنداب سیندیزې فرعي حوزې رئیس ته د کاري پلان د غوره پلې کولو او د چارو د لا ښه پرمخ وړلو په پار اړین هدایات ورکړل.

سرپرست وزارت آب و انرژی از بند دهله ولایت کندهار بازدید کرد

محترم ملا عبداللطیف منصور، سرپرست وزارت آب و انرژی درحالی‌که محترم ملا سید محمد شرافت، رئیس حوزه فرعی دریایی کندهار، وی را همراهی می‌کرد از بند دهله ولایت کندهار بازدید نمود.

رئیس حوزه فرعی دریایی کندهار به سرپرست وزارت آب و انرژی پیرامون کارهای انجام شده در این بند را از آغاز حاکمیت دوباره امارت اسلامی افغانستان تاکنون، معلومات همه جانبه ارائه کرد.
محترم وزیر صاحب از کارهای انجام شده در این بند اظهار خوشی نمود و به رئیس حوزه فرعی دریایی کندهار در مورد حفظ و مراقبت آن هدایات لازم داد.

محترم ملا عبدالغنی برادر آخوند، معاون اقتصادی ریاست الوزراء به تاریخ اول حمل سال 1402 خورشیدی به ولایت نیمروز سفر نمود

در این سفر معاون اقتصادی ریاست الوزراء را محترم مولوی امیرخان متقی، سرپرست وزارت امور خارجه، محترم مجیب الرحمن عمر آخندزاده، معین آب وزارت آب و انرژی، محترم عبدالرحمن عطاش، رئیس شرکت انکشاف ملی و شماری دیگر از مسئولین بلند رتبه همراهی می‌کردند. معاون اقتصادی ریاست الوزراء و هیئت همراه اش در این سفر ضمن ملاقات با والی نیمروز از بند کمال خان بازدید نمودند. معاون اقتصادی ریاست الوزراء و هیئت همراه اش در دیدار با والی نیمروز در کنار حل مشکل مردم این ولایت در خصوص آب و آبیاری به موقع زمین‌های زراعتی آنها، از جریان نصب توربین‌های بند کمال خان بازدید نمودند و در مورد بلند بردن ظرفیت ذخیره آب، پاک‌کاری کانال‌های ذیربط و مدیریت بهتر امور به مسئولین مربوطه هدایات لازم داد. محترم ملا عبدالغنی برادر آخوند بند کمال خان را پروژه ملی و حیاتی خواند و از تلاش‌های مسئولین ذیربط به خاطر ابتکارات به وجود آمده قدردانی نمود. در اخیر محترم ملا صاحب نظرات انجنیران تخنیکی را در مورد پرچاوی و کنترل آب بند را استماع نموده و به مسئولین وزارت آب و انرژی هدایت داد که در بخش حل مشکلات با آنها همکاری نمایند.

د اوبو او انرژۍ وزارت د انرژۍ معین د میهن پرستانو مسلمانانو د خیریه مؤسسې له مسؤلینو او د تاتارستان هېواد له تخنیکي انجنیرانو سره وکتل

د اوبو او انرژۍ وزارت د انرژۍ معین محترم ملا عبدالقاهر ادریس د خپل کار په دفتر کې د میهن پرستانو مسلمانانو د خیریه مؤسسې له مسؤلینو او د تاتارستان هېواد له تخنیکي انجنیرانو سره وکتل.

په یاده لیدنه کې د انرژۍ په برخه کې د پانګونې او د ډېرو سکرو د توربینونو د نصبولو او د برېښنا د تولید په برخه کې د همکاریو د پراخولو په هکله بحث او د اندونو تبادله وشوه.

د اوبو او انرژۍ وزارت د انرژۍ معین د یادې موسسې له استازو او مسؤلینو سره د همکارۍ ژمنه وکړه او د ډېرو سکرو له سرچینو څخه یې د برېښنا د تولید په برخه کې د پانګونې زمینې د چمتو کولو ډاډ ورکړ.

په غزني ولایت کې د کابو ۴۰۰ زره آمریکایي ډالرو په ارزښت د یوې پروژې چارې پیل شوې

د یادې پروژې چارې د کابو ۴۰۰ زره آمریکایي ډالرو په ارزښت د غزني والي محترم مولوي محمد امین جان عمري، د غزني سیندیزې فرعي حوزې رئیس محترم مولوي اسدالله منصوري او د یاد ولایت د یو شمېر نورو سیمه ییزو مسؤلینو په ګډون پرانیستل شوې.

په نوموړي پروژه کې د مرکز اړوند د بازار کانال د سربند ، د قره باغي کانال او سربند، اندړو ولسوالي کې د نائي بازار په سیمه کې د سیلابونو د زیانونو د مخنیوي لپاره د استنادي دیوال او د واغظ ولسوالي اړوند د ساربان او باغ کډي کلیو کې د استنادي دیوالونو جوړول شامل دي.

د یادې پروژې په پرانیست غونډه کې د غزني والي د پروژې د چارو پر کیفیت او چټکتیا باندې ټینګار وکړ.

د دې پروژې چارې چې د UN-FAO سازمان په مالي ملاتړ د غزني سیندیزې فرعي حوزې د ریاست تر څارنې لاندې پرمخ وړل کېږي، ګټو کسانو ته پکې د کار زمینه چمتو شوې ده.

د یادې پروژې په بشپړېدو سره به د زرګونو جریبه کرنیزو ځمکو د خړوبولو لپاره زمینه چمتو او د سیلابونو د شوني زیانونو څخه مخنیوی وشي.

د ننګرهار په سیندیزه فرعي حوزه کې د ۱۴۰۲ لمریز کال د پلان جوړولو په موخه ناسته ترسره شوه

یاده ناسته د ننګرهار سیندیزې فرعي حوزې رئیس ښاغلي سید فضل احد هاشمي او ټولو کامندانو په ګډون ترسره شوه.

په یاده ناسته کې د ۱۴۰۱ کال د لاسته راوړنو په هکله خبرې وشوې او ښاغلي هاشمي ټولو کارمندانو ته لارښوونه وکړه چې د ۱۴۰۲ لمریز کال په پلان کې دې هغو چارو ته لومړیتوب ورکړي چې ورته اړینه اړتیا لیدل کېږي.

همدغه راز، د ښاغلي هاشمي او د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو د مسؤلینو تر څارنې لاندې د یاد ریاست دکارمندانو ارزونه هم ترسره شوه.

د اوبو او انرژي وزارت د کارمندانو لپاره د وړتيا لوړونې سمينار د افق مطالعاتي او څېړنيزې موسسې په همکاري ترسره شو

ياد سمينار د اوبو او انرژي وزارت د دفتر عمومي رئيس محترم قاري محمد عبدالعزيز عزيز، د وزارت د مقام سلاکار محترم ډاکټر فاروق اعظم، د افق موسسې د څېړنيزو مطالعاتو د اجرائيي مدير محترم عبدالوارث خانزوی او د اوبو او انرژي وزارت د ټولو رئيسانو په ګډون د وزارت د غونډو په تالار کې ترسره شو.

دغه سمينار د قرآن کريم د آياتونو په تلاوت سره د مبلغ محترم عبدالواحد له خوا پيل شو او د سمينار په دوام کې د اوبو او انرژي وزارت د دفتر عمومي رئيس محترم قاري محمد عبدالعزيز عزيز د داسې سمينارونو د ارزښتونو په هکله خبرې وکړې او د وزارت له کارمندانو څخه يې و غوښتل چې ملت او خلکو ته د خدمت رسولو په لار کې دې خپل مسلکي او اداري مهارتونه لوړ کړي.

همدارنګه د اوبو او انرژي وزارت د مقام سلاکار محترم ډاکټر فاروق اعظم په خپلو خبرو کې د ژوند په چارو کې د مديريت اهميت ته اشاره وکړه او د اجراآتو د ښه والي په برخه کې يې د وړتيا لوړونې ښوونيزې برنامې اړينې وګڼلې. په پای کې د افق مطالعاتي او څېړنيزې موسسې اجرائيي مدير محترم عبدالوارث خانزوی د نوموړې موسسې د کړنو په هکله معلومات وړاندې کړل او زياته يې کړه چې افغانستان مخلصو، ژمنو او متخصصو کسانو ته اړتيا لري، ترڅو آبادي او ځان بسياينې ته ورسېږي.

د يادونې وړ ده چې په دې سمينار کې د اوبو او انرژي وزارت ټولو کارمندانو ته د وخت د مديريت، د بشري سرچينو مديريت، د مادي سرچينو مديريت او د رهبري او مديريت پورې اړوند ټولو چارو په هکله اړين معلومات وړاندې شول.

تفاهمنامه همکاری میان وزارت آب و انرژی و موسسه همکاری دنمارک (DRC) به امضا رسید

محترم مجیب الرحمن عمر آخندزاده معین آب وزارت آب و انرژی در دفتر کار خویش تفاهمنامه همکاری مشترک برای تطبیق پروژه های انکشافی آب را با خانم جوایس لگلیش مسئول موسسه همکاری دنمارک در افغانستان (DRC) به امضا رساند.

محترم معین آب در هنگام امضای این تفاهمنامه اظهار داشت که مدیریت آب در افغانستان به همکاری مشترک موسسات ملی و بین المللی نیازمند بوده و مقام رهبری وزارت آب و انرژی از انجام این همکاری های مشترک استقبال می نماید.

قابل ذکر است که مطابق این تفاهمنامه موسسه یاد شده در راستای تطبیق پروژه های انکشافی مدیریت آب و تامین آب آشامیدنی برای مردم افغانستان با وزارت آب و انرژی همکاری می نماید.

جلسه اداری معینیت انرژی به منظور بررسی شماری از موضوعات مهم این معینیت برگزار شد

این جلسه تحت ریاست محترم قاری محمد عبدالعزیز"عزیز" رئیس عمومی دفتر وزارت و وارسی کننده معینیت انرژی، با حضور روئسا وسایر مسئولین تخنیکی معینیت متذکره برگزار گردید.
در جلسه متذکره روی چندین موضوع مهم به ویژه در مورد بررسی مسوده پلان پنج ساله انکشاف سکتور انرژی که برای تنظیم، توسعه، رشد، توزیع، انتقال متوازن و تولید انرژی در کشور تهیه و ترتیب شده که بعد از تدقیق و نهایی سازی پلان پنج ساله، کار روی پلان عملیاتی و یا اکشن پلان آغاز خواهد شد.
در ادامه جلسه روی ارزیابی فعالیت های ریاست های معینیت انرژی در یک سال گذشته نیز بحث های همه جانبه به عمل آمده، قابل یادآوری است که تمام فعالیت های معینیت انرژی به شکل هفته وار، ماه وار، و ربعوار به اساس فیصدی ارزیابی خواهد شد.
محترم قاری محمد عبدالعزیز"عزیز" رئیس عمومی دفتر وزارت و وارسی کننده معینیت انرژی، پس از شنیدن نظریات اعضای جلسه بر تلاش های موثر به منظور تسریع نهایی سازی پلان پنج ساله انکشاف سکتور انرژی تاکید نموده وظایف مشخصی را به مسئولین زیربط سپردند.

در سال 1402 خورشیدی به تعداد 111 پروژه عام المنفعه در ولایت کاپیسا تطبیق خواهد شد

محترم انجنیر کاوه خروش، رئیس حوزه فرعی دریایی کاپیسا که در جلسه سکتور زیربنا و منابع طبیعی اشتراک کرده بود، گفت که در سال1402 خورشیدی در ولسوالی‌های مختلف ولایت کاپیسا به تعداد 111 پروژه عام‌المنفعه که از سوی مسئولین این ریاست سروی و دیزاین شده، تطبیق خواهد شد.
آقای خروش گفت که در سال جدید خورشیدی به تعدا 40 پروژه در ولسوالی تگاب، 24 پروژه در ولسوالی نجراب، 22 پروژه در ولسوالی آله سای، 18 پروژه در ولسوالی محمد راقی، 3 پروژه در ولسوالی حصه دوم کوهستان، 2 پروژه در ولسوالی حصه اول کوهستان و 2 پروژه در ولسوالی کوهبند تطبیق خواهد شد.

د اوبو او انرژي وزارت سرپرست وزیر د قرغې بند د ساتنې او مراقبت بشپړو شویو پروژو څخه لیدنه وکړه

د اوبو او انرژي وزارت سرپرست وزیر محترم ملا عبداللطیف منصور او ورسره مل تخنیکي ټیم د قرغې بند د ساتنې او مراقبت بشپړو شویو پروژو دبیلابیلو برخو څخه لیدنه وکړه.

محترم منصور صاحب د یادو پروژو پلي کول د قرغې بند د ساتنې او مراقبت او څمکې لاندې اوبو دتغذیې په لاره کې ګټور ګام و باله.

همدارنګه د اوبو او انرژي وزارت سرپرست وزیر د دې پروژو د پلي کوونکو مسؤلینو کړنې و ستایلې او دوی ته یې په چارو کې د بریا غوښتنه وکړه او زیاته یې کړه چې د چارو په پلي کولو کې رښتینولي او اخلاص ته د خپلو کارونو په لومړیتوبونو کې ځای ورکړي.

د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین د بیات پاور شرکت له مسؤلینو سره وکتل

د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین محترم ملا عبدالقاهر ادریس د خپل کار په دفتر کې د بیات پاور شرکت له مسؤلینو سره وکتل.

په دې لیدنه کې په جوزجان ولایت کې د ګازو له سرچینو څخه د ۴۰ میګاواټه بریښنا د تولید او په هېواد کې د انرژي د تولید په برخه کې د پانګونې په هکله بحث او د اندونو تبادله وشوه.

د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین د خلکو په ژوند کې د بریښنا انرژي د مهم ګڼلو د یادونې ترڅنګ، د پروژې د چارو پر چټکتیا باندې ټینګار وکړ.

معین انرژی وزارت آب و انرژی با کارمندان و روئسا دیدار نمود

محترم ملا عبدالقاهر ادریس، معین انرژی وزارت آب و انرژی از ریاست ها و آمریت های این معینیت دیدار نمود.

در این دیدار، روئسا و آمرین معینیت انرژی وزارت آب و انرژی، پیرامون برنامه های کاری خویش معلومات کامل و همه جانبه را با معین انرژی وزارت آب و انرژی شریک نمودند.

محترم معین انرژی بعد از شنیدن نظریات کارمندان این معینیت به خدمت گزاری صادقانه و تلاش برای خود کفاسازی کشور در انرژی تاکید ورزیده و اهمیت انرژی را در ابعاد مختلف زندگی بشر خیلی مهم و با ارزش خواند.

پروژه حفظ و مراقبت بند قرغه تکمیل و افتتاح شد

این پروژه با حضور انجنیر حبیب الرحمن حقپال رئیس عمومی حوزه دریایی کابل، انجنیر عبدالغفور عمری رئیس عمومی خدمات انجنیری تاسیسات آب، داکتر محمد عابد انورزی رئیس عمومی تنظیم خدمات انرژی،مولوی ولی محمد تائب رئیس حوزه فرعی دریائی کابل وسطی، مولوی محمد یعقوب حقانی معاون ولسوال پغمان، الحاج غلام جیلانی حق پرست رئیس اطلاعات و نشرات و سائر روئسا و مسئولین وزارت آب و انرژی افتتاح گردید.

در آغاز این برنامه محترم مولوی ولی محمد تائب رئیس حوزه فرعی دریائی کابل وسطی به مهمانان خوش آمدید عرض نموده افتتاح این پروژه را یک گام ارزشمند در راستای مدیریت آب و نگهداری از تاسیسات آبی خواند.

در ادامه انجنیر حبیب الرحمن حقپال رئیس عمومی حوزه دریائی کابل در جریان افتتاح این پروژه در مورد وضعیت آبهای سطحی و زیر زمینی شهر کابل صحبت نموده ضمن اشاره به اهداف و اهمیت این پروژه تطبیق آن را یک دست آورد خوب در راستای حفظ و مراقبت از بند قرغه یاد کرد.

همچنان مولوی محمد یعقوب حقانی معاون ولسوال پغمان در مورد دست آورد های امارت اسلامی به صورت مختصر اشاره نموده یادآور شد که مردم افغانستان در آینده شاهد دست آورد های بیشتر امارت اسلامی در هر عرصه خواهد بود.

در اخیر الحاج غلام جیلانی حق پرست رئیس اطلاعات و نشرات وزارت آب و انرژی مختصراً به اهمیت وحدت و همکاری میان مردم و حکومت اشاره نموده با ذکر دعائیه این برنامه را اختتام بخشید.

د شاهروان عمومي کانال د حریم د غصب او د اوبو د ککړتیا د مخنیوي په هکله د تالقان په سینديزه فرعي حوزه کې غونډه ترسره شوه

یاده غونډه د تالقان سیندیزې فرعي حوزې رئیس، مولانا صبغت الله قانع تر مشري لاندې، د اقتصاد او امر بالمعروف او نهی عن المنکر ریاستونو رئیسانو، د تخار ولایت د علماوو شورا، د چاپیریال ساتنې او ښاروالي استازو، د اوبو ګټه اخیستونکو ټولنې رئیس او د شاهروان عمومي کانال میراب باشانو په ګډون کې ترسره شوه.

په یاده غونډه کې د شاهروان عمومي کانال د حریم د غصب او اوبو د ککړتیا د مخنیوي په هکله بحث او د اندونو تبادله وشوه

مقدار جریان آب چهار دریا در ولایت پروان اندازه گیری شد

مسئولین حوزه فرعی دریایی غوربند- چاریکار مقدار جریان آب دریاهای سالنگ، پنجشیر، غوربند ، شتل و همچنان مقدار آب در استیشن‌های ذیربط را معلوم نمودند.

مسئولین مذکور معلومات ثبت شده در استیشن‌های تنگی گلبهار، باغ عمومی گلبهار، باغ لالا و پل آشابه را نیز جمع آوری کردند.

په کنړ ولایت کې د لودم کانال چارې ۸۰ سلنه پرمخ تللي دي

د کنړ سیندیزې فرعي حوزې تخنیکي ټیم د یاد ولایت په وټه پور ولسوالي کې د لودم کانال د چارو له بهیر څخه څارنه وکړه او مسؤلینو ته یې د چارو د غوره پرمخ وړلو په پار لازمي لارښوونې وکړې.

د یاد کانال چارې چې د خورو نړیوال سازمان په مالي ملاتړ د کنړ سیندیزې فرعي حوزې تر څارنې لاندې پرمخ وړل کېږي، ۸۰ سلنه پرمخ تللي دي او پکې ګڼو کسانو ته د کار زمینه برابره شوې ده.

د یادې پروژې د چارو په بشپړېدو سره به د نوموړي سیمې د خلکو د اوبو د کموالي ستونزه هواره شي.

سرپرست وزارت آب و انرژی با والیان ولایت های هرات، غور و بادغیس دیدار کرد

محترم ملا عبداللطیف "منصور" سرپرست وزارت آب و انرژی در دفتر کار خویش با محترم شیخ الحدیث مولانا نور احمد "اسلام جار"، والی ولایت هرات، مولوی احمد شاه دین دوست والی ولایت "غور" و مولوی عبدالصمد "جاوید" والی ولایت بادغیس دیدار نمود.

در این دیدار والیان ولایت های هرات، غور و بادغیس مشکلات مردم آن ولایت ها را با مقام رهبری وزارت آب و انرژی شریک نموده خواستار تطبیق پروژه های آب و انرژی در ولایت های یاد شده گردیدند.

سرپرست وزارت آب و انرژی در این دیدار به والیان ولایت های متذکره اطمینان داد که رهبری وزارت آب و انرژی تلاش می نماید تا با در نظرداشت امکانات موجود به مشکلات آب و برق این ولایت ها رسیدگی صورت گیرد.

وی همچنان در این دیدار از آغاز کار پروژه تولید برق از منابع باد به ظرفیت 200 میگاوات در ولایت هرات خبرداده همچنان یاد آور شد که در راستای تطبیق پروژه لین انتقال برق تاپ با هیئت کشور ترکمنستان نیز جلسه برگزار خواهد کرد تا کار های این پروژه هم در آینده آغاز گردد.

د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین د سپین زر د انرژي تولیدي شرکت له غړو سره وکتل

د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین محترم ملا عبدالقاهر ادریس د سپین زر د انرژي تولیدي شرکت له غړو سره د اوبو او انرژي وزارت د انرژي په معینیت کې وکتل.

په یاده لیدنه کې په هېواد کې د انرژي د تولید او د انرژي د تولید په برخه کې د پانګونې د جبلولو په هکله بحث او د اندونو تبادله وشوه.

د سپین زر د انرژي تولیدي شرکت په دریو پراوونو کې د ګازو له سرچینو څخه په ګټې اخیستنې سره،د ۵۰۰ میګاواټه برېښنا په تولید

باندې پانګونه کوي.

د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین له یاد شرکت سره د همکارۍ ژمنه وکړه او په دې برخه کې یې د نورو پانګوالو د جلبولو غوښتنه وکړه.

کار نصب کیبل فایبر نوری ریاست حوزه فرعی دریایی کاپیسا آغاز گردید

کار نصب کیبل فایبر نوری ریاست حوزه فرعی دریایی کاپیسا آغاز گردید که با تکمیل شدن آن مشکلات انترنیتی ریاست حوزه مذکور حل گردیده و سهولت های مزید در قسمت تامین ارتباطات الکترونیکی ایجاد خواهد شد.

په خوست ولایت کې د 700 متره په اوږدوالي د یوه کانال چارې بشپړې او ګټې اخیستنې ته وسپارل شوې

د خوست ولایت مرکز اړوند په مانې سیمه کې د 700 متره په اوږدوالي د یوه کانال چارې بشپړې او د شمل خرم سیندیزې فرعي حوزې رئیس، شیخ الحدیث فضل الرحمان جلالي او ورسره مل تخنیکي ټیم، د زراعت ریاست رئیس، د اریکو دفتر ولایتي مسئول، دیني علماوو او قومي مشرانو په شتون کې ګټې اخیستنې ته وسپارل شو.

د یادې پروژې چارې د شمل خرم سیندیزې فرعي حوزې په تخنیکي همکارۍ، د بریتانیا د بهرنیو مرستو پرمختیایي ادارې په مالي ملاتړ، د اریکو دفتر له لورې د خلورو میاشتو په موده کې بشپړې شوې چې 1200 کورنۍ به ترې ګټه واخلي

پروژه تحکیم کاری بازوهای کانال قلعه فتح ولایت نیمروز آغاز شد

کار این پروژه با حضور محترم مولوی سید محمد ولی آغا، رئیس حوزه فرعی دریایی هلمند پائینی آغاز و بر سرعت کار آن تاکید صورت گرفت.

پروژه متذکره به هدف جلوگیری از تخریب سیلاب‌ها ، استفاده موثر از آب سیلاب‌های روان در مسیر بند کمال خان و تامین آب مورد نیاز زارعین شهر زرنج راه اندازی شده است.

د اوبو او انرژۍ وزارت، د افغانستان برېښناشرکت او د ترکمنستان سفارت ترمنځ ګډه ناسته ترسره شوه

یاده ناسته د اوبو او انرژۍ وزارت د سرپرست وزیر محترم ملا عبداللطیف منصور، د ترکمنستان هېواد سفیر محترم خواجه اویزوف، د افغانستان برېښنا شرکت رئیس محترم ملا محمد حنیف حمزه، د اوبو او انرژۍ وزارت د انرژۍ معین محترم ملا عبدالقاهر ادریس، د هرات والي محترم شیخ الحدیث مولانا نوراحمد اسلام جار ، د ترکمنستان هېواد او د افغانستان برېښنا شرکت د یو شمېر نورو مسؤلینو په ګډون ترسره شوه.

د اوبو او انرژۍ وزارت او د ترکمنستان هېواد سفیر د دې ناستې په بهیر کې هوکړه وکړه، چې په راتلونکي کې دې ډېر ژر درې اړخیزه ګډه ناسته د دریو هېوادونو(ترکمنستان، افغانستان او پاکستان) ترمنځ د دریو هېوادونو د وزیرانو په کچه ترسره شي، ترڅو د تاپ (TAP)پروژې د پلي کولو په موخه په هر اړخیزه توګه بحث او د اندونو تبادله وشي.

په پای کې دواړو لورو د ګډو همکاریو د پراختیا او د دواړو هېوادونو د تخنیکي ټیمونو ترمنځ د یادو پروژو د چارو د چټکتیا لپاره د همغږیو په رامنځته کولو باندې ټینګار وکړ.

د کلیو پراختیا وزارت د ۹ پروژو د وضعیت د څېړلو او ارزولو په هکله د سترو پروژو د څېړنې پلاوي ناسته ترسره شوه

یاده ناسته د اوبو او انرژۍ وزارت د اوبو معین محترم مجیب الرحمن عمر آخندزاده تر مشرۍ لاندې د کلیو پراختیا او تولګټو وزارتونو د معینانو او اړوندو ادارو د استازو په ګډون ترسره شوه.

د سترو قراردادونو د څېړنې په دې ناسته کې په هرات، کندز، سمنګان، کابل، بلخ، بدخشان، بغلان او لوګر ولایتونو کې د کلیو پراختیا وزارت د انرپ د ۹ پروژو وضعیت تر څېړنې او ارزونې لاندې ونیول شو او د هغوی د ستونزو دهوارولو په هکله بحث او د اندونو تبادله وشوه.

د سترو قراردادونو د څېړنې پلاوي به د یادو پروژو تر هر اړخیزې او بشپړې څېړنې وروسته، د خپلو څېړنو پایلې د وړاندیزونو او شونو لارو چارو سره یوځای د یوه بشپړ راپور په ترځ کې د افغانستان اسلامي امارت له اقتصادي کمیسیون سره شریک کړي.

جلسه هماهنگی میان معینیت انرژی و د افغانستان برشناشرکت برگزار شد

محترم ملا عبدالقاهر "ادریس" معین انرژی وزارت آب و انرژی در دفتر کار خویش با محترم ملا محمد حنیف "حمزه" رئیس عمومی د افغانستان برشنا شرکت، محترم مولوی عبدالرحمن "رحمانی" رئیس تجارتی دافغانستان برشنا شرکت و شماری دیگری از مسئولین شرکت یاد شده جلسه هماهنگی را برگزار نمود.

در این جلسه پیرامون هماهنگی های لازم در مورد مدیریت انرژی، گسترش تولید، توسعه و انکشاف سکتور انرژی در کشور بحث و تبادل نظر صورت گرفت.

اعضای جلسه به هماهنگی و همکاری های بیشتر در راستای بهبود و تسریع امور انرژی تاکید ورزیدند

په کابل ښار کې د اوبو د شته ستونزو د هوارولو په موخه د کابل ښاروالۍ له مسؤلینو سره ناسته ترسره شوه

د کابل سینډیزې حوزې عمومي رئیس محترم انجنیر حبیب الرحمن حقپال، د اوبو چارو د تنظیم عمومي رئیس محترم انجنیر نعمان نثار، د اوبو د سرچینو عمومي رئیس محترم انجنیر نثاراحمد مموزي او د ځمکې لاندې اوبو رئیس محترم انجنیر عزیز الرحمن عزیز د کابل ښاروالۍ د تونلیزو او کلتوري چارو مرستیال محترم مولوي حبیب الرحمن منصور سره په کابل ښار کې د اوبو د شته ستونزو د هوارولو په موخه بحث او د اندونو تبادله ترسره کړه.

په دې ناسته کې، په کابل ښار کې د ښو ساحو د خړوبولو په موخه د ځمکې لاندې اوبو پر ځای د سطحي جریانونو او تصفیه شویو فاضلابو څخه ګټه اخیستنه، د اوبو په برخه کې د خپل سرو فعالیتونو منع کولو، عامه پوهاوي او یو شمېر نورو موضوعاتو په هکله اړین تصمیمونه ونیول شول او د اوبو څخه د اغیزمنې ګټې اخیستنې او په کابل ښار کې د اوبو شته ستونزو د هوارولو په موخه پر ګډې همکارۍ باندې ټینګار وشو.

سرپرست وزارت آب و انرژی با مسئولین‌شرکت گلبهار انویست در مورد سرمایه گذاری روی فابریکه تولید برق از زغال سنگ دیدار کرد

محترم ملا عبداللطیف "منصور" سرپرست وزارت آب و انرژی در دفتر کار خویش در حالیکه محترم ملا عبدالقاهر "ادریس" معین انرژی این وزارت نیز حضور داشت، با محترم حاجی گلبهار حبیبی رئیس شرکت گلبهار انویست و شماری از مسئولین شرکت یاد شده دیدار کرد.

در این دیدار در مورد هماهنگی های لازم به منظور سرمایه گذاری شرکت متذکره برای ایجاد فابریکه تولید برق از منابع ذغال سنگ به ظرفیت 100 الی 200 میگاوات بحث و تبادل نظر صورت گرفت.

سرپرست وزارت آب و انرژی از مسئولین‌شرکت گلبهار انویست و مسئولین تخنیکی وزارت خواست تا بررسی های لازم را هرچه زود تر انجام و آغاز کار عملی پروژه را تسریع بخشد

د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین د نورستان ولایت له امنیه قوماندان او د علماوو شورا له رئیس سره وکتل

د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین محترم ملا عبدالقاهر ادریس د خپل کار په دفتر کې د نورستان ولایت له امنیه قوماندان محترم مفتي محمد یوسف، د علماوو شورا رئیس محترم مولوي ولي الرحمن او د یاد ولایت له یو شمېر مشرانو سره وکتل.

په یاده لیدنه کې،د یاد ولایت د بېلابېلو موضوعاتو په خانګړې توګه د انرژي ستونزو د هوارولو او د پروژو د پلي کولو په هکله بحث او د اندونو تبادله وشوه.

د انرژي محترم معین د نورستان ولایت امنیه قوماندان، د علماوو شورا رئیس او مشرانو ته ډاډ ورکړ چې د شته امکاناتو او متوازني پراختیا په پام کې نیولو سره به د دوی ستونزو ته رسیدګي وشي.

د لوګر سیندیزې فرعي حوزې رئیس د HRDAمؤسسې له ولایتي مسؤل سره وکتل

د لوګر سیندیزې فرعي حوزې رئیس ملا محمد اسماعیل آخندزاده، د HRDA مؤسسې ولایتي مسؤل عصمت الله اتل سره وکتل او په یاد ولایت کې یې د اوبو پراختیایي پروژو په هکله بحث او د اندونو تبادله وکړه.

په یاده غونډه کې دواړو لورو د اوبو پراختیایي پروژو په برخه کې یو بل ته د همکارۍ همغږۍ ډاډ ورکړ.

جلسه پیرامون جلوگیری از غصب حریم و آلوده ساختن آب کانال عمومی شاهروان در ریاست حوزه فرعی دریایی تالقان برگزار شد

جلسه مذکور تحت ریاست مولانا صبغت الله قانع رئیس حوزه فرعی دریایی تالقان با اشتراک روئسای اقتصاد و امر باالمعروف و نهی عن المنکر، نماینده‌گان ریاست شورای علمای ولایت تخار، حفاظت محیط زیست، شاروالی و رئیس انجمن استفاده کننده گان آب و میراب باشی های کانال عمومی شاهروان برگزار شد.

در این جلسه پیرامون جلوگیری از غصب حریم و آلوده ساختن آب کانال عمومی شاهروان بحث و تبادل نظر صورت گرفت.

و سایط، ماشینری و اجناس 10 حوزه دریایی بررسی و تثبیت گردید

محترم مولوی حمیدالله دلاور، رئیس اداری وزارت آب و انرژی همراه با محترم محمد حسین احدی، آمر تخنیک و ترانسپورت و محترم فضل الرحمن زرمتی، آمر محاسبه اجناس و دیپوها طی سفری به حوزه عمومی دریایی هلمند، حوزه فرعی دریایی وسطی هلمند، حوزه فرعی دریایی هلمند پائینی، حوزه فرعی دریایی ترینکوت، حوزه فرعی دریایی قلات، حوزه فرعی دریایی کندهار، حوزه عمومی دریایی هریرود- مرغاب، حوزه فرعی دریایی فراه، حوزه فرعی دریایی مرغاب- قلعه نو بادغیس و حوزه فرعی دریایی هریرود پائینی وسایط، ماشینري واجناس حوزه های متذکره را بررسی و تثبیت نمودند

د سترو قراردادونو د څېړلو غونډه د اوبو او انرژۍ وزارت د اوبو په معینیت کې ترسره شوه

یاده غونډه د اوبو او انرژۍ وزارت د اوبو معین، ښاغلي مجیب الرحمن عمر آخندزاده تر مشرۍ لاندې د اړونده وزارتونو او اداراتو د معینانو او استازو په ګډون ترسره شوه.

په یاده غونډه کې د ټولګټو وزارت د 9 پروژو په هکله بحث او د اندونو تبادله وشوه او همدارنګه، تر هر اړخیزې څېړنې وروسته، د پلي شویو پروژو د کیفیت د کنټرول په برخه کې اړین تصمیمونه ونیول شول.

د یادولو وړ ده، چې یاد پلاوی د افغانستان اسلامي امارت د کابینې له لوري ټاکل شوی، ترڅو ټول ستر قراردادونه تر څېړنې او مطالعې لاندې ونیسي او په پای کې د خپلو څېړنو پایلې په یوه بشپړ راپور کې د افغانستان اسلامي امارت اقتصادي کمیسیون ته وړاندې کړي.

چهار پروژه با هزینه تقریبا 14 میلیون افغانی در ولایت لغمان به بهره برداری سپرده شد

چهار پروژه به ارزش تقریبا 14 میلیون افغانی در ولسوالی علینگار ولایت لغمان با حضور محترم قاری زین العابدین عابد والی لغمان، محترم مولوی شیرجان راشدی، رئیس حوزه فرعی دریایی لغمان، مسئولین سازمان غذایی جهان و شماری از بزرگان به بهره برداری سپرده شد.

در این پروژه ها اعمار جوی سخره کوخی، دیوارهای محافظوی سرخه کوخی، کوندیله نالیار و ادهار کجگره و سوپر پسیج قریه شاهی شامل بودند.

کار پروژه های مذکور در ظرف 9 ماه تکمیل و به بهره برداری سپرده شد، که با به بهره سپردن آنها مشکل آب صدها فامیل رفع و هزاران جریب زمین زراعتی از خطر سیلاب ها محفوظ شد.

پروژه های متذکره با حمایت مالی سازمان غذایی جهان تحت نظارت حوزه فرعی دریایی لغمان تطبیق شد که در آن برای صدها تن زمینه کار مساعد گردیده بود.

په کاپیسا ولایت کې د پنځو پروژو چارې د څه باندې ۳۰۰ زره آمریکایي ډالرو په ارزښت پیل شوې

په کاپیسا ولایت کې د قول شاغاسي کلي د بوله غین سیلبر غاړو تحکیم او د ده بابې، نورالدین خیلو، قول پرچاو او بادام علي سیندونو د غاړو تحکیمات د دري سوه نهه زره او اووه سوه نوي (309790) آمریکایي ډالرو په ارزښت د کاپیسا مرستیال والي محترم شیخ اسدالله سنان، د کاپیسا سیندیزې فرعي حوزې رئیس محترم انجنیرکاوه خروش او یو شمېر نورو سیمه ییزو مسؤلینو په شتون کې پیل شوې.

په یادو پروژو کې ۷۹۰ متره ګابیون کاري او ۳۲۵ متره سنګ کاري شامل دي او ټاکل شوې ده چې د یادې پروژې چارې د روان لمریز کال د لږم په میاشت کې ګټې اخیستنې ته وسپارل شي.

پروژه اعمار یک بند در ولایت غزنی با هزینه 18 میلیون افغانی آغاز شد

پروژه اعمار یک بند متوسط با هزینه 18 میلیون افغانی در قریه زیرک ولسوالی جاغوری ولایت غزنی با حضور محترم انجنیر محمد نذیر سهار، مشاور تخنیکی حوزه فرعی دریایی غزنی، ولسوال و قوماندان امنیه ولسوالی متذکره و شماری از بزرگان آن ولسوالی افتتاح گردید.

بند متذکره که با ارتفاع ۱۵ متر، عرض 9 متر و در بخش پائینی به طول 22 متر اعمار می‌گردد، ظرفیت ذخیره نمودن 93 هزار متر مکعب آب، تولید 3 کیلو وات برق و آبیاری 380 هکتار زمین زراعتی را خواهد داشت و 385 فامیل به شکل مستقیم از آن استفاده خواهند کرد.

پروژه اعمار بند متذکره با حمایت مالی مردم محل تحت نظارت حوزه فرعی دریایی غزنی به پیش برده می‌شود.

د اوبو او انرژۍ وزارت د مرکزي ریاستونو د انرژۍ سیما او مشریت په موخه سروې جریان لري

د اوبو او انرژۍ وزارت د پایداري انرژۍ ریاست د تخنیکي ټیم له خوا د انرژۍ سیما او مشریت په موخه سروې جریان لري.

یاده سروې د مرکزي ریاستونو د ټولو دفترونو د برېښنا د اعظمي لګښت د معلوملو او په راتلونکې کې د وزارت برېښنایي سیستم په سولري سیستم د بدلولو په موخه ترسره کېږي.

سرپرست وزارت آب و انرژی با ولسوال و بزرگان ولسوالی چرخ ولایت لوگر دیدار کرد

محترم ملا عبداللطیف منصور سرپرست وزارت آب و انرژی با مولوی رفیع الله محمد عبدالله ولسوال چرخ ولایت لوگر و بزرگان ولسوالی متذکره دیدار نموده در مورد مشکلات مردم آن ولایت در بخش های آب و انرژی بحث و گفتگو نمودند.

در این دیدار موسفیدان ولسوالی چرخ ولایت لوگر مشکلات و پیشنهادات خویش را با سرپرست وزارت آب و انرژی شریک نموده خواستار تطبیق پروژه های آب و انرژی به ویژه ایجاد سب استیشن برق در مرکز آن ولسوالی شدند.

سرپرست وزارت آب و انرژی به ولسوال و بزرگان ولسوالی چرخ اطمینان داد که هیئت تخنیکی به منظور سروی پروژه ها به ولسوالی متذکره اعزام خواهد شد و با درنظر داشت امکانات موجود به مشکلات آنها رسیدگی صورت خواهد گرفت.

تفاهمنامه همکاری مشترک برای سرمایه گذاری در پروژه تولید 200 میگاوات برق بادی باشرکت77 ترکی به امضا رسید

محترم ملا عبداللطیف منصور سرپرست وزارت آب و انرژی تفاهمنامه همکاری مشترک برای سرمایه گذاری روی پروژه تولید برق از منابع بادی به ظرفیت 200 میگاوات در ولایت هرات را با محترم سلیمان جیلیو رئیس شرکت 77 ترکی به امضا رساند.

در برنامه امضای این تفاهمنامه محترم انجنیر مجیب الرحمن عمر آخندزاده معین آب وزارت انرژی و آب، محترم بوراک اونسال معاون شرکت 77، محترم امره مناو معاون سفارت ترکیه، محترم امره اونال اتیشه تجارتی سفارت ترکیه، مشاورین و روسای وزارت آب و انرژی نیز حضورداشتند.

سرپرست وزارت آب و انرژی در هنگام امضای این قرارداد، همکاری های قبلی شرکت 77 با این وزارت به ویژه تطبیق پروژه برق سولری ولایت کندهار و پروژه فاز دوم بند کجکی را ستوده همچنان امضای این تفاهمنامه را در راستای انکشاف تولید انرژی در کشور برای مردم افغانستان ارزشمند خواند.

از سوی هم رئیس شرکت 77 ترکی با ابراز قدردانی از همکاری های رهبری وزارت آب و انرژی به توسعه و گسترش سرمایه گذاری های خویش در پروژه های آب و انرژی در افغانستان وعده سپرد.

وی همچنان به حیث رئیس اتحادیه تجاران کشور ترکیه، با دعوت از طریق رسانه ها به سرمایه گذاران کشور خویش اطمینان داد که در حال حاضر در افغانستان بهترین فرصت کاری در یک فضای امن و خلوص مهیا بوده و امارت اسلامی افغانستان مطابق به تعهدات خویش پرداخت های مالی را به وقت معین و طریق احسن اجرا می نماید.

قابل ذکر است که مطابق این تفاهمنامه مسئولین تخنیکی وزارت آب و انرژی و شرکت 77 همکاری های مشترک خویش را در راستای انجام مطالعات و تحقیقات لازم برای تطبیق پروژه تولید 200 میگاوات برق از منابع بادی در ولایت هرات آغاز می نمایند.

در ختم این برنامه محترم انجنیر فرهاد محمودی، رئیس برنامه های انرژی به سوالات خبرنگاران پاسخ های لازم ارائه کرد.

د پل علم له غصب شوې ساحې او د یاد پله د رسوباتو څخه لیدنه وشوه

د لوګر سینډیزې فرعي حوزې رئیس محترم ملا محمد اسماعیل آخندزاده او ورسره مل په یاد ولایت کې د ځمکو د غصب د مخنیوي کمېټې رئیس او غړو د پل علم د غصب شوې ساحې او د یاد پله د رسوباتو څخه چې د سیند اوبو مسیر د بدلون لامل شوی، لیدنه وکړه.

یادو مسؤلینو پرېکړه وکړه چې تر راتلونکې شنبې پورې دې د پل علم او د سیند د غصب شوې ساحې د رسوباتو پروپوزل چمتو او ولایت مقام ته دې وړاندې شي، ترڅو عملي چارې یې پیل شي.

ازجریان کار ساختمانی سربند کانال یک لینـــگی در ولایـــت ارزگان نظارت صـــورت گرفت

مسئولین حوزه فرعی دریایی ترینکوت از جریان کار ساختمانی سربند کانال یک لینگی در مربوطات ترینکوت مرکز ولایت ارزگان نظارت نمودند و به مسئولین پروژه به منظور پیشبرد بهتر امور هدایات لازم دادند.

کار پروژه متذکره با حمایت مالی موسسه FAO تحت نظارت حوزه فرعی دریایی ترینکوت به پیشبرده می‌شود.

په پکتیکا ولایت کې د دربو کاریزونو سروې ترسره شوه

د ګوملې سینډیزې فرعي حوزې مسؤلینو په همکارۍ د پکتیکا ولایت په خیر کوټ ولسوالۍ کې د دربو کاریزونو سروې د ناروېژن موسسې د مسؤلینو له خوا ترسره شوې.

یاد کاریزونه د ۶۹۰۰ جریبه ځمکې د خړوبولو وړتیا لري او ۲۱۰۰ کورنۍ ورڅخه ګټه اخلي.

جلسه هماهنگی به منظور آغاز کار عملی پروژه تولید 72 میگاوات برق از منابع ذغال سنگ با مسئولین شرکت عوفی بهرام برگزار شد

محترم ملا عبداللطیف منصور سرپرست وزارت آب و انرژی در یک جلسه با مسئولین شرکت تجارتی استخراج و پروسس معادن عوفی بهرام در مورد آغاز کار عملی پروژه ایجاد فابریکه تولید برق به ظرفیت 72 میگاوات در ولایت پکتیکا، بحث و تبادل نظر نمودند.

در این دیدار مسئولین شرکت متذکره آمادگی خویش را به آغاز کار عملی ابراز داشته هردو جانب روی تسریع امور ابتدایی به منظور فراهم سازی زمینه شروع کار عملی تاکید ورزیدند.

همچنان در این دیدار مسئولین شرکت یاد شده علاقه مندی خویش را به انجام فعالیت های بانکداری اسلامی در افغانستان نیز ابراز نمودند، که در این زمینه سرپرست وزارت آب و انرژی از علاقه مندی آنها ابراز قدردانی نموده به آنها اطمینان داد که در بخش های مربوطه وزارت آب و انرژی با آنها همکار خواهد بود.

قابل ذکر است که چندی قبل به منظور تطبیق پروژه تولید 72 میگاوات برق از منابع ذغال سنگ میان وزارت آب و انرژی و شرکت متذکره تفاهم نامه همکاری به امضا رسیده است.

شماری از سرمایه گذاران خارجی و داخلی در دیدار با معین آب علاقه مندی خویش را به سرمایه گذاری در افغانستان ابراز کردند

محترم مجیب الرحمن عمر آخندزاده معین آب وزارت آب و انرژی با شماری از سرمایه گذاران چینایی و افغانی دیدار نموده پیرامون سرمایه گذاری روی پروژه های انکشافی آب و انرژی در افغانستان صحبت نمودند.

در این دیدار سرمایه گذاران متذکره علاقه مندی خویش را به سرمایه گذاری روی پروژه های آب و انرژی به ویژه پروژه های تولید برق از منابع ذغال سنگ در افغانستان ابراز داشته خواستار ایجاد تسهیلات لازم برای فراهم سازی زمینه سرمایه گذاری از سوی وزارت آب و انرژی شدند.

محترم معین آب به آنها اطمینان داد که در حال حاضر بهترین فرصت های سرمایه گذاری در افغانستان موجود بوده و مقام رهبری وزارت آب و انرژی در این راستا با انجام همکاری های لازم، از علاقه مندی سرمایه گذاران نیز استقبال می نماید.

د قرغې بند د حریم او زونونو د تثبیت په موخه ګډ تخنیکي پلاوی و ټاکل شو

د کابل سیندیزې عمومي حوزې مسؤلینو د قرغې بند د حریم او زونونو د تثبیت په موخه ګډ تخنیکي پلاوی وټاکل شو.

نوموړي تخنیکي پلاوی به د اوبو سرچینو او اوبیزو تاسیساتو د حریم د کړنلارې پر بنسټ د یاد بند اړوند حریم، چاپیریال، لومړی او دوهم زون او یادو حریمونو کې به د خیل سرو تاسیسات او غصب شوې ساحې تثبیت او له اړوندو مسؤلینو سره شریک کړي.

مسئولین شرکت " چینایی ایگل کین داو " همراه با تیم تخنیکی وزارت آب و انرژی به منظور تثبیت ساحه پروژه تولید برق از منابع ذغال سنگ به ولایت کاپیسا سفر نمودند

این سفر مطابق هدایت مقام رهبری وزارت آب و انرژی با هماهنگی مقام ولایت کاپیسا و حوزه فرعی دریایی آن ولایت، به هدف سروی و تثبیت ساحه پروژه تولید برق از منابع ذغال سنگ به ظرفیت 50 الی 100 میگاوات تنظیم گردیده بود.

مسئولین شرکت یاد شده و تیم تخنیکی وزارت در نخست با محترم شیخ اسدالله سنان معاون والی کاپیسا دیدار نمود که از طرف ایشان وعده همکاری همه جانبه داده شد.

قابل ذکر است که این هیئت، ساحات مناسب برای احداث پروژه متذکره را بررسی و تثبیت خواهند کرد که پس از سروی آن، تیم مشترک تخنیکی وزارت و شرکت یاد شده مطالعات امکان سنجی پروژه را آغاز خواهند کرد.

جلسه رهبری وزارت آب و انرژی به منظور حل مشکلات چالشها و تسریع کار پروژه های این وزارت برگزار شد

این جلسه تحت رهبری محترم ملا عبداللطیف منصور سرپرست وزارت آب و انرژی با حضور محترم مجیب الرحمن عمر آخندزاده معین آب این وزارت و روئسای عمومی سکتور های آب و انرژی برگزار گردید.

در این جلسه پیرامون هماهنگی های لازم جهت حل مشکلات امور مالی دیزاین تفصیلی پروژه بند پاشدان ولایت هرات و پروژه فاز سوم بند کمال خان ولایت نیمروز بحث و تبادل نظر صورت گرفت.

در جریان جلسه مسئولین تخنیکی در مورد وضعیت پروژه های متذکره، مشکلات و راه حل های ممکن آنها معلومات لازم را با مقام رهبری وزارت آب و انرژی شریک نمودند.

سرپرست وزارت آب و انرژی پس از شنیدن معلومات و پیشنهادات مسئولین تخنیکی سفارشات لازم را ارائه نموده به تسریع انجام امور پروژه های یادشده تاکید ورزید.

د هلمند ولایت د کجکي بند د دوهم فاز پروژې قرارداد وځېړل شو

د هلمند ولایت د کجکي بند د دوهم فاز پروژې د هر اړخيزې څېړنې په هکله د سترو قراردادونو د څېړلو رهبري پلاوي ناسته ترسره شوه.

دغه ناسته د اوبو او انرژۍ وزارت د سرپرست وزیر محترم ملا عبداللطیف منصور تر رهبرۍ لاندې د اوبو او انرژۍ وزارت د اوبو معین محترم مجیب الرحمن عمر آخندزاده، د کلیو پراختیا وزارت معین محترم مفتي سید احمد مستقیم، د اقتصاد وزارت معین محترم ډاکټر عبداللطیف نظري، د ټولګټو وزارت معین محترم عبدالکریم فاتح، د ملي تدارکاتو ریاست مرستیال محترم شیخ عبدالرحیم رحیمي، د ۷۷ ترکي شرکت د استازي محترم بوراک اونسال او د سترو قراردادونو د څېړنې پلاوي د تخنیکي ټیم په ګډون ترسره شوه.

په یاده ناسته کې د ټاکل شوې کمیټې راپور چې مخکې د رهبرۍ پلاوي له خوا د نوموړي قرارداد د څېړلو په موخه ټاکل شوې وه، تر مطالعې لاندې ونیول شو او د قرارداد د بېلابېلو اړخونو تر هر اړخیزې څېړنې وروسته، د قراردادي شرکت له استازي سره د همغږۍ په موخه د ځینو شته ننګونو او ستونزو د هوارولو په هکله په بشپړه توګه بحث او د اندونو تبادله وشوه.

د رهبري پلاوي غړو او قراردادي شرکت استازي هوکړه وکړه چې د قرارداد د اړخونو او لا زیاتې مطالعې او په بېلابېلو عادي او غیر عادي حالاتو کې دهغې د پلي کولو په پار لا زیاتې څېړنې ترسره کړي، ترڅو په راتلونکې ناسته کې په دې اړه وروستی هوکړې ترسره شي.

د پورتني پنجشیر "بازارک" سینډیزې فرعي حوزې د ۴ تشو بستونو لپاره سیالیزه آزموینه ترسره شوه

د دغې سیالیزې آزموینې برنامه د اوبو او انرژۍ وزارت د بشري سرچینو رئیس محترم ملا اسدالله کاکړ په شتون کې ترسره شوه، چې پکې ۳۱ کسانو ګډون کړی و.

د اوبو او انرژۍ وزارت د بشري سرچینو رئیس د دې سیالیزې آزموینې په بهیر کې ګډون کوونکو ته د ورتیا پر بنسټ د ګمارلو پروسې د روڼتیا داډ ورکړ.

به منظور اعمار بند شفلوغ ولایت ارزگان نمونه‌های مواد محلی جهت آزمایش انتخاب گردید

تیم مشترک وزارت آب و انرژی، شرکت انکشاف ملی و شرکت (Shawall construction and Geotechnical company) در همراهی با تیم انجنیری حوزه فرعی دریایی ترینکوت، نمونه‌های مواد محلی در مربوطات منطقه شفلوغ ولسوالی چنارتوی ولایت ارزگان را به منظور اعمار بند شفلوغ این ولایت انتخاب نمودند.

مواد انتخاب شده جهت آزمایش در لابراتور به کابل انتقال داده شد.

د پلخمري او مرکزي بغلان ولسوالیو د خلکو تر منځ د حقابې او د اوبو د تنظیم د ستونزې د هوارولو په موخه ناسته ترسره شوه

یاده ناسته د بغلان سینډیزې فرعي حوزې رئیس محترم مولوي محب الله عادل تر مشرۍ لاندې د اړوندو ریاستونو د استازو او میرابانو په ګډون ترسره شوه.

په دې ناسته کې د پلخمري او مرکزي بغلان ولسوالیو د اوبو د حقابې او د اوبو د ویش د ستونزې د هوارولو په موخه بحث او د اندونو تبادله وشوه او په دې برخه کې لازم تصمیمونه ونیول شول.

د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین د افغان ویند جنریشن پاور تولیدي‌شرکت له مسئولینو سره وکتل

د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین ښاغلي ملا عبدالقاهر ادریس د خپل کار په دفتر کې د افغان ویند جنریشن پاور تولیدي شرکت له مسئولینو سره وکتل او د گازو له سرچینو څخه د برېښنا د تولید او په یاده برخه کې د پانگوالو د جلبولو په هکله یې بحث او د اندونو تبادله وکړه.

په دې لیدنه کې، د یاد شرکت مسئولینو په هېواد کې د گازو له سرچینو څخه په گټې اخیستنې سره د برېښنا د تولید په برخه کې د پانگونې لیوالتیا څرگنده کړه.

د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین د یاد شرکت له مسئولینو سره د همکاري ژمنه وکړه او برېښنا ته د افغانستان د خلکو د اړتیا یادولو ترڅنگ یې په هېواد کې د برېښنا د تولید د چټکتیا غوښتنه وکړه

جلسه اداری و تخنیکی معینیت انرژی در مورد نهایی سازی طرح مدیریت انرژی کشور و شماری دیگر از موضوعات مهم این معینیت برگزار شد

این جلسه تحت ریاست محترم ملا عبدالقاهر " ادریس" معین انرژی وزارت آب و انرژی با حضور روئسا و مسئولین تخنیکی سکتور انرژی برگزار گردید.در این جلسه پیرامون نهایی سازی طرح مدیریت انرژی کشور، نهایی سازی پلان پنج ساله سکتور انرژی و سایر موضوعات مهم مرتبط به مدیریت و تنظیم خدمات انرژی بحث و تبادل نظر صورت گرفت.

در جریان جلسه روئسا و مسئولین تخنیکی در مورد فعالیت ها و اجراآت خویش در راستای نهایی سازی طرح مدیریت انرژی کشور و پلان پنج ساله سکتور انرژی به صورت مفصل معلومات داده دیدگاهای خویش را با محترم معین انرژی شریک ساختند.

محترم معین انرژی پس از بررسی همه جانبه تمام موضوعات مورد بحث، سفارشات لازم را جهت انسجام، هماهنگی و تسریع انجام امور به مسئولین ذیربط ارائه کرد.

سخنگوی جدید وزارت آب و انرژی به همکاران معرفی شد

محترم قاری انجنیر مطیع الله عابد به حیث سخنگوی وزارت آب و انرژی، توسط محترم الحاج غلام جیلانی حق پرست رئیس اطلاعات و نشرات این وزارت در حالیکه محترم مولوی عزیزالله سهار رئیس تفتیش داخلی، مولوی حمیدالله دلاور رئیس اداری و شماری دیگری از مسئولین وزارت نیز حضور داشتند به همکاران معرفی شد.

محترم قاری انجنیر مطیع الله عابد دارای سند لیسانس در رشته کمپیوتر ساینس، فارغ التحصیل علوم دینی و حافظ قرآن کریم بوده همچنان دارای تجربه کاری چندین ساله در بخش تدریس علوم دینی می باشد.

آقای عابد قبل از این در ریاست تکنالوژی معلوماتی وزارت آب و انرژی ایفای وظیفه می نمود، اکنون بر اساس لزوم دید رهبری وزارت به حیث سخنگو تعیین گردید.

د بغلان سینديزې فرعي حوزې رئيس د گرگرک، قمارق او باغ شمال کانالونو د ټولنو رئیسانو او اوبو میرانو سره وکتل

د بغلان سینديزې فرعي حوزې رئیس مولوي محب الله عادل د گرگرک، قمارق او باغ شمال کانالونو د ټولنو رئیسانو او اوبو میرانو سره وکتل او د یادو کانالونو د حقابو په هکله یې بحث او د اندونو تبادله وکړه.

په یاده لیدنه کې، د بغلان فرعي سینديزې حوزې رئیس د یادو کانالونو د حقابو د ستونزو د حل په برخه کې د همکاري ژمنه وکړه.

رئیس حوزه فرعی دریایی لوگر با هیئت ریاست تعقیب و نظارت فرمان‌ها و احکام دیدار کرد

محترم ملا محمد اسماعیل آخندزاده، رئیس حوزه فرعی دریایی لوگر با هیئت ریاست تعقیب و نظارت فرمان‌ها و احکام امیرالمومنین(حفظه الله) دیدار کرد.

هیئت متذکره پیرامون تعقیب و نظارت فرمان‌ها و احکام امیرالمومنین (حفظه الله) هدایات وتوصیه‌های لازم داد و در این راستا خواستار همکاری شد.

در همین حال، آقای آخندزاده به هیئت متذکره اطمینان همکاری داد.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لیکوال: دوکتور فاروق اعظم

نحمده و نصلی علی رسوله الکریم. اما بعد

دوستانو!

تېره یکشنبه، ۳۰ اپریل ۲۰۲۳م مې یو لیک په انگلیسي ژبه د ملگرو ملتو د مؤسسې سرمنشي ښاغلی انتونیو گوتیریش ته واستاوه. هغه مې په موجه دلائلو تشویق کړ، چې په قریب الوقوع کنفرانس کې چې په دوحه کې د افغانستان په باره کې جوړېږي، ترېوال وهڅوي چې د افغانستان اسلامي امارت په رسمیت وپېژني. که څه هم دا لیک مې تر استولو دمخه د امارت د مسؤلو چارواکو سره مطرح کړی دی، خو بیا مې هم د امارت په نمایندگۍ نه بلکې په مسائلو د یوه آگاه افغان په حیث ورته لیکلی دی. د لیک کاپي مې د امارت مسؤل چارواکو او د ملگرو ملتونو د مؤسسې د امنیت شورۍ غړو ته لېږلی ده. لیک و سرمنشي ته رسیدلی او په کابل کې د ملگرو ملتو د مؤسسې دفتر ته هدایت سویدی چې زما سره په مورد کې د مزید وضاحت لپاره وگوري. د هیئت سره مې ولیدل. مجلس ډېر گټور و، د لیک پښتو ژباړه داسې ده:

د ملگرو ملتونو عمومي منشي ته د دوکتور فاروق اعظم پرانیستی لیک!

تر فائقه احتراماتو وروسته، زما چې د افغانستان د سیاست سره تر نیمي پېړۍ ډېر سروکار دی او اکثر په دننه هیواد کې اوسم، دادی ستاسو سره له کابل څخه د زړه خواله کوم. د افغانستان په سیاست کې زما تر نیمي پېړۍ اوږده تجربه د خطر زنگ وهي، چې افغانستان نور مه تجرید کوئ. د نړیوالې ټولنې موجوده د تماس پالیسي نه یوازې مثمره نه ده، بلکې افغانان یې ډېر کړولي دي او د نړیوال امنیت خطرات په خپته کې روزي. د افغانستان په اوسني تجرید سره، په حقیقت کې د ۲۰۰۱-۱۹۹۶م سهوي او ترخې تجربې بیا تکرارېږي. اوس وخت دی چې افغانان او نړیوال دواړه له تېرو ترخو تجربو پند واخلي او پخواني سهوي تکرار نه کړي.

کله چې طالبانو په ۱۵ اگست ۲۰۲۱م کې د تېر حکومت تر سقوط وروسته د قدرت واگې په لاس کې ونیولې، نړیوالې ټولنې ته یې له همغه اولې ورځې د تفاهم لاس اوږد کړ. طالبانو په همغه اول سر کې څو مهم کارونه وکړه چې له بده مرغه نړیوالو جدي ونه نیول. مثلا:

1) د کابل حکومت تر سقوط وروسته، امریکا د دوو اونیو په کمه موده کې د کابل له هوایي میدان څخه ۱۲۳۰۰۰ افغانان وایستل. طالبانو پر خپل غرور پښه کښېښووله او د امریکا او ناټو سره یې ددغه عملیاتو په کامیابۍ کې مرسته وکړه.

(۲) عامه عفو: امارت د قدرت له لومړۍ ورځې خپلو هغو ټولو دښمنانو ته عفو وکړه، چې د امریکا د حضور په شل کلنه دوره کې یې پر طالبانو ظلمونه کړي وه؛ حتی هغه خلکو ته یې هم عفو وکړه او اوس پېره پر کوي چا چې د سرو زرو مډال د هر هغه خارجي پر سینه ورټومبلی و چې ډېر مجاهدین یې شهیدان او ډېر کورونه یې وران کړي وه. دا یو عظیم کار و، چې د نړۍ تاریخ یې کم مثال لري.

(۳) امارت د پخواني حکومت ټول مامورین پخپل حکومت کې د ځان سره ساتلي دي. په دغو کې داسې کسان ډېر دي چې پخوا د طالبانو سره په مستقیمه دښمنۍ کې ولاړ وه. دا یو بې سارې تحمل او پراخه لمن ده، چې امارت غواړي ټول افغانان بیله تبعیضه په غېږ کې ونیسي، پر زخمونو یې پټۍ کښېږدي او له دې لارې ملي وحدت تقویه کړي.

(۴) همه شمول حکومت: په تېر نظام کې شل کاله جنگ پر پښتنو تحمیل و. پښتنو په حکومت کې د خپل نفوس په تناسب ډېره کمه ونډه درلوده؛ د حکومت اکثر کارکوونکي غیر پښتانه وه. د امارت په راتلو سره د تېر حکومت د سر خلک وتښتیدل او نور پاته دي. امارت د پخواني حکومتي کارکوونکو په ساتلو سره وښووله چې اوسنی حکومت همه شمول دی.

(۵) امارت د خپل تېر دور په خلاف دا واري په اول سر کې نجونې مدرسو او ښځې کار ته پرې ایښې وې. ښځې په خارجي مؤسسو کې له کاره په دا نژدو وختو کې هغه وخت منع سوې چې امارت پوه سو نړیوال د امارت حسن نیت ته توجه نه کوي.

(٦) امارت په داسې حال کې چې د هیواد مکمل کنټرول یې په لاس کې دی، د ټولو نړیوالو تعاملاتو د سرته رسولو اهل دی او خپل مسؤلیتونه په ښه توگه ترسره کولای سي. اوس نړیواله ټولنه یو مسؤل او قابل

اعتماد انديوال په افغانستان کې لري چې تېر څلور لسیزې یې نه درلود.

(۷) د فساد ډېر کمښت: تر ۱۵ اګست ۲۰۲۱م دمخه د افغانستان حکومت د دنیا فاسدترین و. ‌نن فساد، که اخلاقي دی او که اداري، په افغانستان کې حد اقل دی. که دنیا د افغانانو سره مرسته وکړي، دغه مرستې اوس د پخوا په نسبت ډېر ښه مستحقو ته رسیږي او د حالاتو په مثبت تغییر کې به مؤثر واقع سي.

(۸) مخدره مواد: امارت د مخدره موادو تولید او تجارت بند کړ، کوم چې امریکا او ناټو په تېر شل کاله کې او تر هغه دمخه روسانو ونکړای سو. په دغه لار کې امارت مشکلات هم ګاللي دي او حتی د خپلو ملاتړو سره یې برخوردونه پرکړي دي. دا د طالبانو لخوا د نړیوالو سره د مرستې او همکارۍ لوی ثبوت دی. خو نړیوالو د امارت دغه مهم مثبت قدم ته توجه ونکړه.

(۹) امارت: په زرو د مخدره موادو معتادین چې اکثریت یې هزاره او تاجک دي او په ډېر غیر انسانی حالت کې یې ژوند کاوه، راټول او تر تداوي لاندې ونیول. دغو بدمرغه انسانانو د ښار تر پلونو لاندې په کثافاتو کې ژوند کاوه او په بازارونو کې خیرن کالي او علیل صحت ګرځیدل. اوس هغوی ټول تر تداوي لاندې نیول سوي او یوه آبرومنده ژوند ته برابر کړه سویدي. امارت توقع درلوده چې نړیواله ټولنه به ددغه بشري ناورین په قابو کولو کې چې له تیرحکومته ورپاته دی، مرسته وکړي.

(۱۰) له ګدایګرو سره مرسته: په تیر حکومت کې چې یې دریغه نړیوال ملاتړ یې درلود، د فقیرانو او ګدایګرو یو لښکر په هر ښار کې موجود و. پخوا د ښار د هر نانوايي مخته به په لسهاؤ ښځې، ماشومان په غیر کې، د یوې ګولۍ خیرات په انتظار ټوله ورځ په یخ او ګرمی کې ناستې وې. امارت په زرو دغه ګدایګر له ښارونو راټول کړل؛ مستحق یې تشخیص او د خپلې کمزورې بودجې باوجود یې ټولو ته پر کور معاش حواله کړ. نړیوالې ټولنې ددغه بشري ناورین په ختمولو کې د امارت سره مناسب چلند ونه ښود.

(۱۱) د داعش او نورو افراطي ډلو سره جنګ: امریکا او متحدینو یې بار بار تائید کړې ده، چې امارت د داعش او خوارجو سره په سخت جنګ کې ولاړ دی. امارت زموږ ګاونډیان او نړیوال مطمئن کړي دي چې له افغانستان څخه ګاونډیانو او نورې دنیا ته هیڅ ډول خطر نسته. خو نورو دا کار نه دی کړی؛ د امارت مخالفین یې ساتلي او د امارت ضد فعالیت ته یې تشویق کړي دي.

(۱۲) افغانستان د سیمې د اتصال محور: تیر دوه سوه کاله افغانستان د لویو طاقتونو ترمنځ حائله نکته وه. اوس امارت کوښښ کوي چې افغانستان د سیمې او نړۍ د اتصال محور سي. د نړیوالو بندیزونو او نورو محدودیتونو سره سره، امارت کوښښ کوي چې افغانستان د سیمې او نړۍ سره د دوستۍ محل او د اتصال محور سي چې ګټه یې خان، سیمې او نړیوالو، ټولو ته ورسیږي.

جنابعالي! نړیوالې ټولنې، له بده مرغه، د امارت دا دومره مثبتو اقداماتو اود نړیوالو سره د حسن تفاهم هڅو ته جدي توجه ونکړه او د همکارۍ او باهمي تعاون هغه لاس چې امارت له لومړۍ ورځې نړیوالې ټولنې ته ور اوږد کړی و، ونه نیو. په نتیجه کې اوس د غرب او طالبانو ترمنځ د بې اعتمادۍ یوه فضاء رامنځته سویده چې دوام یې مضر او رفع یې ضرور ده. زه کوښښ کوم د یو داسې ځا په حیث چې په حالاتو آګاه یم د لارې په پیدا کېدو کې د ذیدخله اړخونو سره مرسته وکړم. غرب تور لګوي چې طالبانو په دوحة کې د خپلو وعدو خلاف کابل په زور ونیو. خو امارت دا نه مني او وایي چې د اشرف غني حکومت خپله له دننه د امریکایانو په قوي نظامي حضور کې سقوط سو. غربیان همداسي ادعا کوي چې طالبان بشري حقوق نه مراعاتوي. خو امارت بیا وایي غرب نه په مذاکراتو کې مخلص او نه په معاملاتو کې صادق دی؛ جنګ یې نه دی ختم کړی، بلکې د جنګ بڼه یې بدله کړې ده؛ امارت په رسمیت نه پیژندل یې بیلګه ده. امارت ادعا کوي چې:

- جنګ تراوسه نه دی ختم: د افغانستان فضا اوس هم د امریکا په کنترول کې ده. امریکایي درون د افغانستان پر فضا شپه او ورځ ګرځي، د امارت مشران تهدیدوي. دغه سبب دی چې د امارت ځوانانو لا تر اوسه د ارام ساه نه ده اخیستې او د هرې ناګوارې واقعې لپاره په سنګر کې تیارسۍ ناست دي.

- زهرجن تبلیغات نه دي بند: که تاسې د غربي نړۍ هره رسنۍ ولولئ، رادیو ته غوږ سئ او تلویزون وګورئ، د طالبانو او امارت پرضد تبلیغات دي. غربي حکومتونه ټولو هغو رسنیو ته مالي مرسته ورکوي چې د امارت پرضد ناروا تبلیغات کوي. د ټولو تلاش دادی چې امارت د دنیاوالو په نظر په دروغو بدنام کړي. تبلیغاتي جنګ لا نه دی ختم.

- د افغانستان په داخلي امورو کې مداخله. همدا اوس زموږ د ځینو ګاونډیانو په شمول یو شمیر هیوادونو نه یوازې د امارت دښمنانو

ته پناه ورکړې ده، بلکې هغوی ته یې د امارت پرضد د فعالیت اجازه هم ورکړې ده. د امارت دښمنان په دغو هېوادونو کې مجلسونه دایروي او دوی یې تمویلوي. تعجب دادی چې نړیواله ټولنه د امارت څخه غواړي چې د نورو هیوادونو په داخلي چارو کې مداخله ونکړي، خو دوی خپله د افغانستان په داخلي امورو کې ښکاره مداخله کوي.

د مغزونو اغوا: د افغانستان سره د دښمنۍ یوه بله مستنده موضوع له افغانستان څخه د مغزونو او قوي کار ایستل دي. د تیر رژیم له سقوطه وروسته تر دوو اونیو په کمه موده کې امریکا او ملگرو یې له افغانستان څخه تقریباً ۱۲۳۰۰۰ افغانان په دغه تور وایستل او تور روان دي چې دغو کسانو د خارجیانو سره کار کړی و؛ او اوس یې امارت وژني، دا څومره ناروا ادعا وه او ده. امارت د هوایي میدان او د هغو کسانو امنیت نیولی و، کوم چې الوتکو ته تلل. همدا اوس په افغان حکومت کې په زرگونو مامورین دي چې غرب ته یې د مهاجرت فورمې ډکې کړې دي او په درواغو یې پکې لیکلي چې طالبان مو وژني؛ په داسې حال کې چې فعلا له امارته معاش اخلي. امارت هغو کسانو ته لا څه نه وایي چې د هر هغه خارجي پر سینه یې د سرو زرو مدال ټومبلی و، چې ډېر مجاهدین یې شهیدان کړي وه. نو دغه عادي کسانو ته به ولې څه وایي. امارت عفوې ته متعهد دی. خو غرب د امارت دغه ټول د حسن نیت اقدامات بایېزه گڼي.

- اقتصادي بندیزونه: د تیر رژیم د حکومت بودجه ٪۸۶ پر خارجي مرستو ولاړه وه، چې اکثریت یې امریکا او ناټو تمویلول. په ۱۵ اگست ۲۰۲۱م کې د رژیم په سقوط سره امریکا او ملگرو یې یو دم هرڅه پر افغانانو بند کړل او نور بندیزونه یې هم پرې ولگول. دغه حالت پر افغانانو دسته جمعي لوږه تحمیل کړه چې د ټولو نړیوالو قوانینو خلاف او یو بشري ناورین دی. امریکا په افغانستان کې د خپل ملاتړې فاسد حکومت د ناکامۍ سزا مظلومو افغانانو ته ورکړه. په افغانستان کې هغه شل کاله چې د ډالرو باران و، ٪۴۸ افغانانو دملل متحد د راپور له مخې په فقر کې ژوند کاوه. امریکایانو د خپلو بندیزونو په سبب دغه رقم ٪۹۷ ته لوړ کړ، چې د بشر له حقوقو ښکاره سرغړونه ده. ډېر افغانان سوال کوي چې آیا غرب رښتیا په افغانستان کې سوله غواړي؟ زه تاسو جنابعالي او نړیوالو ته د خطر زنگ وهم چې که پر افغانانو همدا بندیزونه او اقتصادي فشار ادامه پیدا کړي، یقینا داعش او نور افراطي ډلو ته به اسانه وي چې له افغانانو عسکر جذب کړي.

- مالي فشار: د امریکا لخوا د افغانستان بانک د سرمایې ضبطولو د هیواد ټول اقتصاد بد متاثر کړی دی. د امریکا جمهور رئیس جوبایډن په ۱۱ فبروري ۲۰۲۲م فرمان صادر کړ چې د افغانستان ۷ بلیون ډالره دې پر دوو برخو وویشل سي، یوه برخه دې یې د هغو امریکایي عسکرو کورنیو ته ورکول سي چې افغانستان کې په جنگ کې وژل سویدي او هم هغو کورنیو ته ورکول سي چې د سپتمبر ۱۱ په حادثه کې مړه سویدي. یعنې نیمه پیسه باید امریکا کې پاته سي. دا بیا بله خبره ده، چې معلومه نه ده د سپتمبر حادثه چا وکړه او که هرچا وکړه، یو افغان په هغه کې شامل نه و. او بل دا چې متجاوز عسکر ته به د هغه چا پیسه د پاداش په ډول ورکول کېږي چې د خپل وطن دفاع یې کړیده. د فرمان له مخې نوره نیمه پیسه به د غربي تړی د این جي او گانو له لارې په افغانستان کې مصرفیږي. یعنې د افغانانو پیسه به افغانانو ته د افغانانو په لاس نه، بلکې د هغه چا لخوا ورکول کېږي چې تراوسه یې لا جنگ نه دی ختم کړی. دا پیسه به یقینا د خارجیانو په لوړو معاشاتو او په غیر بشري فعالیتونو کې کارول کېږي.

- نړیوال مهاجرت تشویقول: پر افغانستان د اقتصادي بندیزونو د لگولو، پر افغانانو د ژوند د دائرې د تنگولو او زموږ د تعلیمیافته طبقې د ایستلو له لارې، غرب ته غیر حق مهاجرت او د مغزونو او قوه کار فرار تشویق کېږي. دا عمل په نړیواله سطحه د مهاجرت مشکل نور هم قصدا زیات او پیچلی کوي. دا یو بل بشري ناورین دی.

- پانگونې ته یوه لویه ضربه: اقتصادي بندیزونو او د افغانستان بانکي نظام فلجولو، ملي او بین المللي پانگوال سخت ویرولي دي. هغوی په افغانستان کې پانگونې ته زړه نه ښه کوي. سربېره پر دغه، لویې نړیوالې کمپنۍ په افغانستان کې د امریکا د بندیزونو له ویرې پانگونه نه سي کولای.

- د بې اعتمادۍ فضاء: د افغانستان پر فضا د ډرون گرځېدل، د امارت پر ضد غربي میډیا کې ناروا تبلیغات، مختلف نړیوال بندیزونه، تور لیست څخه د امارت د مشرانو د نومونو نه ایسته کېدل، ټولو خلکو ته د غرب لخوا داسې بریښنول دي چې گویا افغانستان کې امن او استقرار نسته. دا د افغانستان په داخلي امورو کې مداخله او د دښمنۍ اعمال دي. دغو کړنو امارت یو ډول مجبور کړیدی، چې د تېرو شلو کالو سیاسي او ټولنیز انکشاف ته په بله سترگه وگوري. د غرب سخت دریځي په امارت کې د سخت دریزو موقف تقویه کړیدی. ددغه کشمکش په نتیجه د عامو افغانانو سیاسي، اقتصادي او ټولنیز ژوند سخت د گواښ سره مخ

سویدی.

- افغانان پخپل تاریخ او ثقافت یو مغرور قوم دی او غواړي د نړیوالو سره په مساوي توګه د متقابل احترام پر بنیاد ژوند وکړي. خو غرب په افغانستان کې د خپل ناکام حکومت سزا عامو افغانانو ته ورکوي، تحقیروي یې او فشارونه پر واردوي. د ۲۰۲۱م اګست راهیسې امریکا د امارت سره په اخلاص خبرو ته نه ده کښېنستلې. بلکې کوښښ یې کړیدی چې د فشار له لارې هغه څه لاسته راوړي چې په نظامي لار یې ونکړای سو. د غرب او امارت تر منځ دغسې بې اعتمادي او تقابل باید ختم سي. ددغه حالت ادامه د دواړو خواو په ضرر ده.

نړیواله ټولنه باید د افغانستان حکومت په رسمیت وپېژني: په رسمیت پېژندلو سره به نور امارت سخت دریزو ته چې د جنګ لاحقه ده، ضرورت نلري او هغه څوانان به چې اوس د یو مبادا لپاره په سنګر کې ناست دي، د وطن د آبادي لپاره وګومارل سي. دا وخت به افغانان د خپل سیاسي، اقتصادي او ټولنیز پرمختګ لپاره فکر او هڅې وکړي.

نړیوالو مرستو ته ضرورت: امارت د افغانستان د سالم پرمختګ لپاره په حکومتولی، تعلیم، معادن، اقتصاد، زراعت، بریښنا او ډېرو نورو برخو کې د نړیوالو مرستو ته ضرورت لري. ددې پرڅای چې افغانستان له نړیوالې ټولنې تجرید سي، یا په امارت کې د تغییراتو لپاره نړیوال زور او فشار استعمال کړي، زما مشوره داده؛ چې له انعطافه کار واخیستل سي او اوسنی تقابل په متقابل احترام او همکارۍ بدل سي.

- په دوحة کې قریب الوقوع کنفرانس چې ستاسې جنابعالی په مشری د افغانستان په باره کې دائرېږي، یو امتحان دی چې آیا نړیواله ټولنه د افغانستان د آرامي او ددغه جنګځپلي هیواد سره د سولې او دوامداره همکارۍ اراده لري؟ آیا دوی غواړي افغانستان کې امن وي؟ دا د نړیوالې ټولنې او امارت دنده ده چې د تفاهم او همکارۍ پر لور مثبت قدم واخلي. د امارت په رسمیت پېژندلو سره د تهمتونو اوسنی کرغیړنه بازي چې یوبل ملامتوي، ختمیږي. که امارت په رسمیت وپېژندل سي، د نړیوال نظم او د ملګروملتو د مؤسسې د چارټر په مراعات به مجبور وي او د امارت له خودسریو هغه ګیلې به ختمې سي چې اوس یې نړیوال اکثره د فشار په منظور راپورته کوي.

- که امارت د اسلامي همکارۍ د سازمان لخوا په رسمیت وپېژندل سي، د افغانستان اړیکې به د اسلامي نړۍ سره وده وکړي، اسلامي معلومات به سره تبادله سي او د اسلامي نړۍ د علماؤ هغو سؤالونو ته به حل پیدا سي چې اوس یې له لیرې مطرح کوي.

- ډیپلوماتیک پرمختګ: افغانستان په نړۍ کې ۶۰ سفارتونه لري. که امارت په رسمیت وپېژندل سي، او هر سفارت ته شل تنه ډیپلوماتان واستول سي، دوه کاله وروسته به هغوی خارجي ژبې زده کړې وي، اولادونو به یې هلته تعلیم کړی وي او د دنیا سره به یې راشه درشه کتلې وي؛ له نورو به یې زده کړي او نورو ته به یې ورزده‌کړې وي له دې لارې به ډېرو مثبتو تغییراتو ته لار هواره سي.

- په رسمیت پېژندل به داخلي او خارجي پانګونه تشویق کړي، د افغانستان بانکي نظام او تجارت به سم او وده وکړي؛ لوږه به ورکه سي، او افغانستان به د غذايي لحاظه خودکفاء سي. دا به د غرب خلاف د افغانانو غصه کمه کړي، او د داعش او نورو افراطي ډلو لپاره به سخته کړي چې له افغانانو څخه د خپلو اهدافو لپاره په اسانه جذب وکړي.

- د افغانستان په مورد کې د نړیوالې ټولنې لخوا یوه د همکارۍ مناسبه پالیسي به په امارت کې د هغو کسانو لاس مضبوط کړي چې غواړي افغانستان پرمختګ وکړي.

- د امارت په رسمیت پېژندلو سره به مثبتو تغیراتو ته نوره هم لار هواره سي. په نړیواله سطحه په رسمیت پېژندل سوی امارت به د ملل متحد هغه تشویشونه رفع کړي چې د اقلیتونو او بشري حقوقو په مورد کې یې لري.

- افغانستان غني هیواد دی: افغانستان د طبیعي زیرمو له پلوه ډېر غني دی. که افغانستان په رسمیت وپېژندل سي، زموږ ګاونډي او نړیوال پانګوال به د افغانستان د معادنو څخه د استفادې غټه موقع پیدا کړي.

- افغانستان د اتصال محور: که امارت په رسمیت وپېژندل سي، افغانستان به خپل جغرافیایي موقعیت پخپلې ګټې، د سیمې او نړۍ په ګټه وکاروي. افغانستان به د وصل د محور په توګه مرکزي ایشیا د جنوبي ایشیا او لیرې شرق به د غربي او جنوبي ایشیا سره ونښلوي. هغه هیواد چې دوه سوه کاله یې سیمه سره جلا کړې وه، اوس به د تجارت او راکړه ورکړې فعاله څلور لارې سي.

- طالبان ملیګرا خلک دي چې غواړي د خپل ثقافت په تحفظ سره د خپل وطن دفاع وکړي او هغه آباد کړي. چا ته یې د ضرر اراده نسته. د خپل مذهبي او ثقافتي شرائطو په نظر کې نیولو سره غواړي د دنیا سره مسالمت آمیزه د همکارۍ تعامل ولري. زما مشوره خارجي دوستانو ته داده چې امارت مه مجبوروئ چې ستاسو مخالفینو ته مخ واړوي.

- امریکا ادعا کوي چې په ۲۰۰۱م کې افغانستان ته ددی لپاره ولاړه چې افراطي ډلې چې د نړۍ امن یې خراباوه وځپي. ددې لپاره چې افغانستان د افراطي ډلو ځاله نه سي او بیا امریکا مداخلې ته اړه نه سي، باید د افغانستان اوسنی تجرید نور ختم سي. تیرې ترخې تجربې تکرارول دواړو خواو ته نه دي په کار. د امارت سره دې چې اوس پر اوضاع مکمل کنټرول لري او غواړي د نړیوالې ټولنې سره همکاري وکړي، د تفاهم لاره غوره او په رسمیت وپېژندل سي. امارت ته باید د حسن تفاهم او متقابل احترام پر بنیاد فرصت ورکول سي چې نړیوالی ذمه وارۍ ترسره او د سیمې او نړۍ په ثبات او ازدهار کې خپل مثبت کردار اداء کړي.

د همکارۍ کولو وجیبه؛ د منصفانه گټې اخیستنې او گټو شریکولو چوکاټ په توگه

لیکوال: استاد برکت الله اُریوبی

د اوبیزو سرچینو څخه تلپایه گټه اخیستنه، ساتنه او حفاظت یې د هیوادونو له لوري د ښه نیت له مخې په همکارۍ پورې اړه لري.[1] که چیرې د بین المللي عامه حقوقو له نظره وکتل شي لیدل کیږي چې د د دولتونو ترمنځ د همکارۍ وجیبه په نړیوالو حقوقو کې مهم ځایگی لري او د ملگرو ملتونو منشور کې درج شویو اصولو بنسټ او اساس تشکیلوي. د ملگرو ملتونو منشور په ۱۹۴۵ کې په دې ټکو پیلیږي، مونږ د ملگرو ملتونو خلک، وروسته د دې سازمان بنسټیزې موخې په لاندې توگه بیانوي:

۱ .د نړیوالې سولې او امنیت د ټینگښت په موخه د ټولو گډو اغیزناکو اقداماتو په کار اچول، ترڅو له دې لارې د گواښونو، تېریو، یرغلونو او نورو سوله ماتوونکو کړنو مخه ونیول شي او همدا راز د عدالت پر بنسټ له نړیوالو قوانینو سره سم، په سوله ییز ډول د خبرو اترو له لارې د هغو نړیوالو شخړو او پېښو مخه ونیول شي، چې ښایي نړیواله سوله زیانمنه کړي ؛

۲ .د ولسونو خپلواکۍ او مساوي حقونو ته درناوی، د ولسونو ترمنځ د دوستانه اړیکو ټینگول او د نړیوالې سولې او ټیکاو په موخه د مناسبو لارو چارو غوره کول ؛

۳ .د نړیوالو اقتصادي، کلتوري، فرهنگي او بشردوستانه مسایلو د حل په موخه د همکارۍ او مرستو جلبول او له هر ډول توکمیز، جنسیتي، مذهبي او ژبني توپیر پرته د بشري حقونو هڅول او اساسي ازادیو ته درناوی ؛

۴ .دغې گډې موخې ته د رسېدو لپاره د ټولو دولتونو ترمنځ د همغږۍ رامنځته کول او د کار لپاره د یوه گډ مرکز تاکل ؛[2]

د ملگرو ملتونو اساس د هیوادونو په مساوي حاکمیت کېښودل شوی چې له مخې یې ټول هیوادونه ژمن شوي ټولې هغه شخړې او ستونزې چې نړیوالې سولې او امنیت ته گواښ پېښوي، د خبرو اترو او مذاکراتو له لارې حل و فصل کوي په داسې توگه چې عدالت او مساواتو ته پکې خطر پیښ نه شي.[3] له دې څخه جوتیږي چې د ملتونو حقوق د ملگرو ملتونو منشور پر بنسټ مراعاتیږي چې د جمعي سولې او امنیت اصل ته یې تکامل او پراختیا ورکړې ده. په لنډه توگه ویلای شو چې د همکارۍ د وجیبې له مخې دا ماموریت د دولتونو تر غاړې دی.

د بین المللي سیندیزو حوزو په برخه کې د همکارۍ اصل په اړه قانون جوړونه د ملگرو ملتونو کنوانسیون له مخې وشوه چې په دې اړه یې بین المللي حقوقو اصول رامنځته کړل. د دې سره په څنگ کې او د دې لپاره چې معقولانه او منصفانه گټې اخیستنې په تړاو یو پل رامنځته شوی وي، دې کنوانسیون په ۸ ماده لومړي پرگراف کې د هیوادونو ترمنځ د همکارۍ اصل رامنځته کړ :

اړوند سیندیزه حوزه کې پراته هیوادونه باید د حاکمیت برابرۍ او ارضي تمامیت او شریکو گټو ته په پام د اړوند سیندیزې حوزې څخه د منصفانه او معقولانه گټې اخیستنې او د حوزې ساتنې په برخه کې له یو بل سره همکاري وکړي.

د ملگرو ملتونو بین المللي حقوقو کمیسون له نظره دا ډیره مهمه ده چې د یوې سیندیزې حوزې څخه د منصفانه او معقولانه گټې اخیستنې او د حوزې ساتنې او په دې برخه کې د شکلي قواعدو (procedural rules)آسانه پلي کیدو په برخه کې د هیوادونو ترمنځ همکاري شتون ولري.

[4] د دې کنوانسیون ۸ ماده لومړی پراگراف په حقیقت کې په سند کې د ذکر شویو شکلي قواعدو لکه مشوره کول او مخکیني خبراوی (prior consultation)د هغو اقداماتو په اړه چې ممکن د سیندیزې حوزې میشت هیواد متضرر کړي، په اړه اساس او بنسټ تشکیلوي. په دې برخه کې د همکارۍ وجیبه یوه شکلي قاعده ده چې د منصفانه او معقولانه گټې اخیستنې عملي کولو په برخه کې یو چوکاټ رامنځته کوي. سربیره پر دې لکه څنگه چې پورته ذکر شول د کنوانسیون ۵ ماده دویم پراگراف وایې چې غړي هیوادونه باید د سیندیزې حوزې څخه منصفانه او معقولانه گټې اخیستنې او همداراز د سیندیزې حوزې ساتنې او پاملرنې په برخه کې معناداره ونده ولري، او دا داسې یوه وجیبه ده چې دواړو اړخونو ته شاملیږي، هم؛ د سیندیزې حوزې څخه گټې اخیستنې ته او هم د سیندیزې حوزې ساتنې او پاملرنې په برخه کې د هیوادونو همکارۍ مسؤلیت او وجیبې ته شاملیږي. دا شکلي قاعده د ماهوي اصل(منصفانه او معقولانه گټې اخیستنې) مهم ملاتړکوونکې حیثیت لري او ډیره اړینه ده چې په همدې شرایطو (context)کې باید ورته پاملرنه وشي او تفسیر شي.

دا چې په کنوانسیون کې پورتنۍ موضوع په دې الفاظو او متن راغلې ده نو ترې دا نتیجه اخیستل کیږي چې د همکارۍ وجیبه(شکلي قاعده) په سیندیزه حوزه کې د اړوند هیواد له لوري د همکارۍ اقدامات او اعمال د هر یو غړي اعظمي گټو خوندیتوب لپاره ډیره مهمه ده او په ورته وخت کې د هیوادونو له لوري د سیندیزې حوزې ساتلو او پاملرنې برخې سره هم مرسته کوي. نو څکه په سیندیزه حوزه کې یو هیواد حق لري چې اړوند شریک هیواد ورسره د حوزې څخه په منصفانه او معقولانه گټه اخیستنه کې مرسته وکړي په ځانگړې توگه په دوه اړخیزه او څواړخیزه موضوعاتو کې لکه: د سیلابونو کنټرول، ککړتیا مخنیوي، وچکالۍ، بې ځایه کیدو، د خاورې خرابوالي مخنیوی، د اوبو څخه رامنځته کیدونکې

---

[1] Mc Caffery (note 12), at 465.
[2] UN charter Article 1
[3] Ibid, Article2(3)

[4] International law commission, Draft articles on the law of non-navigational uses of international watercourses and commentaries thereto and resolution on transboundary confined groundwater' in ILC, Report on the work of its forty-sixth session' (May 2-July 22, 1994).

امراضو مخنیوی، د ژوند چاپیریال ساتنه، د هایدرولیکي ساختمانونو په ساتنه او ... برخو کې د هیوادونو همکاري ډیره اړینه ده. په حقیقت کې د لا ښه والي او مؤثریت رامنځته کولو په موخه د همکارۍ ټول اړخونه او جزیات باید په دوه اړخیزو او څواړخیزو معاهداتو کې واضح شي چې دا ډول چلند د همدې کنوانسیون ۳ مادې پر اساس تشویق او د رامنځته کولو سپارښتنه یې کیږي. خو، د همکارۍ وجیبه چې د کنوانسیون په ۵ ماده دویم پراګراف کې توضیح شوې د هیوادونو له لورې د معاهداتو په رامنځته کولو پورې نه تړلې ده او نه هم پرې منحصره.[5] نو څکه ویلای شو چې د ملګرو ملتونو کنوانسیون کې مهم او د بحث وړ اساسي او بنسټیز اصل د همکارۍ اصل ده هم په ماهوي لحاظ او هم په شکلي لحاظ.

د ګټو شریکولو په برخه کې د هیوادونو رویه:

د پوله تېربدونکو اوبیزو سرچینو څخه د ګټې اخیستنې په تړاو د ګټو شریکولو تړیوالو معاهداتو شمیر مخ پر زیاتیدو دی. په دې بیلګو چې موږ یې دلته وړاندې کوو، د ګټو شریکولو موضوع معمولاً د منصفانه او معقولانه ګټه اخیستنې اصل استنباط او پایلې په توګه په پام کې نیول شوې. په بل عبارت، د ګټو شریکولو چلند ته معمولاً په داسې نظر کتل کیږي چې د منصفانه او معقولانه ګټې اخیستنې اصل څخه سرچینه اخلي او په ورته وخت کې یې ملاتړی رول لري، سره له دې چې په ځینو مواردو کې د دې دوه مفاهیمو ترمنځ ضعیفې اړیکې شتون لري. لیکن په ډیریو مواردو کې د همکارۍ وجیبې اصل په یوه ګډه سیندیزه حوزه کې د اوبیزو سرچینو څخه منصفانه او معقولانه ګټه اخیستنې او ګټو شریکولو لپاره بنسټ او اساس جوړوي. په ځینو وختونو کې کېدای شي اپوټه/برعکس کار وکړي یعني کیدای شي د منصفانه او معقولانه ګټه اخیستنې اصل او د ګټو شریکول په ځینو مواردو کې د همکارۍ رامنځته کولو پرمخ خنډ واقع شي.

په حقیقت کې دا ټول عناصر په پراخه کچه د هیوادونو ترمنځ د پوله تیریدونکو اوبو په اړه د همکارۍ پروسه رانغاړي چې د معقولانه او منصفانه ګټې اخیستنې اصل ربښه او بنسټ تشکیلوي او د ګټو شریکولو اړوند اقداماتو او د مثل شویو پروسیجرونو لکه: د آمارو او ارقامو شریکول، مخکینی خبراوی ورکول، مشوره کول او مذاکراتو په چوکاټ کې پلي کیږي.

د ګټو شریکولو مفهوم په لومړي ځل د کاناډا او امریکا متحده ایالاتونو ترمنځ په ۱۹۶۱ کې د کولمبیا تړون په چوکاټ کې وکارول شو.[6] دا مفهوم وروسته د ملګرو ملتونو له لورې د ګډو سیندیزو حوزو په اړه د کنوانسیون څانګړي راپورټر په لومړي راپور کې د کښتی چلونې مقاصدو پرته د نړیوالو سیندیزو حوزو څخه د ګټې اخیستنې د بین المللي حقوقو کمیسون ۳۰ کلن راپور برخه شوه چې وروسته له خبرو اترو او بحثونو په پای کې د ملګرو ملتونو عمومي اسامبلې له لورې تصویب شو.

د راپور له مخې: کچیري د دوه هیوادونو ترمنځ مسئله وي او کچیري په سیندیزه حوزه کې د مدرنې ټکنالوژۍ څخه د ګټې اخیستنې موضوع مطرح کیږي لکه د همغږي شویو او مثل شویو قواعدو په رڼا کې د ګټو شریکول او یا د اوبیزې بریښنا تولیدول وي، اړتیا ده چې ټوله سیندیزه حوزه په پام کې ونیول شي. د امریکا او کاناډا ترمنځ د کلمبیا سیند تړون هم ورته ټکي ته اشاره کړې.[7]

د ملګرو ملتونو کنوانسیون نهایي نسخې متن هم ورته موضوع یادوي. د دې سند ۲ مادې له مخې کنوانسیون په ټوله اړوند سیندیزه حوزه(عمومي او اصلي جریان، معاونین یې، جهیلونه او اوبیز څمکلاندې پوړونه) په پام کې نیسي. سره له دې چې کنوانسیون اړوند هیوادونو ته دا امکان هم په لاس ورکړی چې د سیندیزې حوزې یوې برخې په اړه تړون رامنځته کړي لیکن، ۳ ماده یې داسې چوکاټ ترسیموي چې له مخې به یې ضرور په سیندیزه حوزه کې د ټولو شاملو هیوادونو ګټو او حقونو ته پاملرنه کیږي.

د امریکا متحده ایالاتو او کاناډا ترمنځ د کلمبیا سیند په قضیه کې دواړو هیوادونو غوښتل چې هر یو یې خانته اوبیزو سرچینو څخه ګټه اخیستنې ته پراختیا ورکړي لکه د بریښنا تولید لپاره او یا د سیلابونو کنټرول او داسې نورو مواردو په اړه. په پایین کېله متحده ایالاتو کې د بندونو شتون اقتصادي نه وه څکه چې کاناډا یې د انرژۍ تولید بسارو فرصتونو څخه محروموله. همداراز په کاناډا کې د اوبو ذخیره کولو بندونو شتون محلي ټولنې اغیزمنولې. د دې لپاره چې یو ډول توازن رامنځته شي او سره له دې چې دویم انتخاب یو څهٔ ښه غوراوی وو څکه چې د بریښنا تولید پراختیا فرصتونه یې رامنځته کول او همداراز د بالقوه سیلابونو کنټرول په ځانګړې توګه په متحده ایالاتو پایین کېله کې ټولنو لپاره ګټمن وو. د ډیرو خبرو اترو، مذاکراتو او له بیلابیلو ډلو او ټولنو سره تر مشورو او مطالعاتو وروسته کاناډا او متحده ایالات د کلمبیا سیند په هکله سره هوکړې ته ورسیدل. د دې تړون له مخې کاناډا په سیندیزه حوزه کې بریښنا تولیدوې چې اضافي هغه یې په متحده ایالاتو خرڅوي او همداراز په پایین کېله کې د سیلابونو مخنیوي او اغیزمنیدو کمښت په اړه اقدامات لري. په لنډه توګه ویلای شو چې د پایین کېله ګټو تنظیماتو د همکارۍ وجیبې اصل له مخې په مساوي توګه د ګټو شریکول تنظیموي.

له هغه وروسته د ګټو شریکولو مفهوم پراختیا وکړه او په نړیواله کچه بیلابیلو سیندیزو حوزو کې عملي شو. د مثال په توګه وروستی نمونه یې په نیل سیند کې لیدلای شو چې له مخې یې د شریکو اړوند هیوادونو ترمنځ د اقتصادي بهبود په موخه د ګټو شریکول د اشیاوو، خدماتو او تولیداتو په مساویانه توګه ترسره کیږي چې کیدای شي له سیندیزې حوزې څخه په مستقیمه توګه وي او یا هم غیرمستقیمه توګه.[8] البته موږ مخکې هم ذکر کړه چې دلته مراد د اوبیزو سرچینو څخه رامنځته کیدونکې ګټو شریکول دي نه دا چې اوبه په کمي توګه وویشل شي څکه په دې میتود کې هغه

[5] Ibid., at 97.
[6] Treaty between Canada and United states of America Relating to cooperative development of the water resoures of the Columbia river treaty.(Adopted January 17, 1961) 542 UNTS244.
[7] Kearney, R. (Special Rapporeur), '1st report on the Law of the Non-Navigational Uses of international watercourses '(May 7, 1976), (1976).

کېږي چې د اوبو سرچینو څخه د (اقتصادي، اجتماعي، کلتوري، سیاسي او محیط زیستي) ارزښتونو او ګټو ښه والي په موخه د اوبو ګټه اخیستونکو او اوبو عرضه کونکو ترمنځ په مساویانه او منصفانه توګه ګټې شریکې شي. نو ځکه د دي لپاره د یوې ځانګړې سیندیزې حوزې د ګټو شریکولو جامع او واحد میکانیزم پراختیا مومي چې کیدای شي پولي وي او یا غیرپولي او په لاندې برخو وېشل کیدای شي:

الف) د ګټو له لاسه ورکولو او یا د لاسته راوړونکو ګټوله لاسه ورکولو خسارې جبران،

ب) د ژوند وضعیت ښه والی او یا ترلاسه کول

ج)د ټولنو پراختیا د)د سیندیزو حوزو پراختیا او

ذ) د ګټو شریکول.

په جنوبي افریقا کې هم چیرې چې ډیری اوبه پوله تیریدونکې دي د جنوبي افریقا پراختیایي ټولنې (SADC)پروټوکول هم د اړوند شریکو هیوادونو ترمنځ د همکاریو پراختیا او ګټو شریکولو حقوقي چوکاټ ترسیم کړی چې له مخې یې اوبیزې سرچینې باید په داسي توګه مدیریت شي چې منصفانه او معقولانه ګټه اخېستنه په پام کې ونیول شي او د ګټو شریکولو لاربنود هم پکې توضیح شوی. د دې پروتوکول ۳ ماده اووم بند وايي:

»د ګډې سیندیزې حوزې شریک هیواد باید په خپل قلمرو کې له سیندیزې حوزې څخه معقولانه او منصفانه ګټه واخلي. همداراز د هیوادونو له لوري باید حوزه په داسي توګه مدیریت شي چې اعظمي تلپایه ګټه هم اړخونو او هم خپله حوزې ته ورسیږي او باید د ټولو شریکو هیوادونو ګټې په پام کې ونیول شي، په ورته وخت کې د اوسنیو او راتلونکو نسلونو ګټې هم پکې راونغاړل شي«.

همدې ته په پام د پروتوکول ۷ ماده دریم بند او (ب) پراګراف په واضح توګه بیانوي چې منصفانه او معقولانه شراکت دواړه اړخونه په پام کې نیسي هم د سیندیزې حوزې څخه تلپایه ګټه اخیستنې حق او امتیاز او هم دا چې د حوزې ساتنې او پاملرنې لپاره اړخونه سره همکاري ولري. سربېره پر دې د پروتوکول اصلي هدف دادی چې په دې اړه د غړو هیوادونو ترمنځ ټینګه او اړینه همکاري رامنځته کړي. دلته متقابلاً د منصفانه او معقولانه ګټې اخیستنې اصل د همکارۍ اصل له لارې حمایت کیږي.[9]

په دې سیمه کې خینې نوې پراختیاوې هم رامنځته شوې دي: د ګټو شریکولو په اړه د (SADC)لاربنود دمګړی نوره هم پراختیا کړې په ځانګړې توګه د ضایعاتو کمیدو له کبله د عرضې زیاتوالی، د فاضلاب دوباره استفاده، له یوې سیندیزې حوزې څخه و بلې هغې ته د اوبو انتقال، د مجازي اوبو سوداګرۍ او په داسي نورو مواردو کې کافي پرمختګ رامنځته شوی دی.[10]

نوی لاربنود په حقیقت کې د ګټو یو ځنځیر مطرح کوي چې د سرکېله[11] او پایین کیله[12] هیوادونو ګټې پکې نغښتې وي او د ګټو سند ته یې پراختیا مونډلې ده. د دې کار له مخې پایین کیله هیوادونه په سرکېله هیوادونو کې د برېښنا تولید په موخه د بندونو جوړولو ملاتړ کوي او دوی به موسمي جریانونه ترلاسه کوي چې سیندیزه حوزه خوندي کیږي او د توریزم صنعت پیاوړتیا مومي. همداراز پایین کیله هیوادونه به خپل تولیدات او محصولات د انرژۍ په بدل کې سرکېله هیوادونو ته استوي او داسي نور. دا ډول چلند مرسته کړې چې د ګډې سیندیزې حوزې هیوادونه له خپلو اوبیزو سرچینو څخه اقتصادي او معقوله ګټه واخلي او هم یې اړوند ارزښتونه وساتي.

د ګټو شریکولو دا مهم چلند د (SADC) سیمې د هیوادونو پراختیا سره ډیره مرسته کړې او ترې تود هرکلی شوی دی. په ورته وخت کې دې چارې د بین المللي حقوقو متخصصینو لپاره نوې اندېښنې او پوښتنې هم راپورته کړې دي چې ګواکې څنګه کولای شي نړیوال حقوق د داسي مخ پر ودې حال کې پالیسي لاربنود سره وتړي او همداراز د تلپایه پراختیا چاپیریال، شفافیت، مؤثر او قانوني چاپیریال رامنځته کولو په برخه کې د حقوقو نقش تعریف کړي.

د افریقا په یو بل ځای کې په ۲۰۰۳م کال کې د تنګانیکا کنوانسیون[13] په ۴ ماده کې راغلي دي:اړوند سیندیز شریک هیوادونه باید د جهیل او اړوند

سیندیزې حوزې په مدیریت کې له یو بل سره د ښه نیت له مخې همکاري وکړي او د دې سند اساسي اصول په ۵ ماده کې بیان شوي دي چې زیاتوي: د جهیل او سیند اوبیزې سرچېنې باید په داسي معقولانه او منصفانه توګه مدیریت شي چې تلپایه پراختیا رامنځته کولو سربېره د سیند او جهیل د خوندي ساتلو او پاملرنې ډیریدو سبب شي او په ورته وخت کې د اوسني او راتلونکو نسلونو ګټې او غوښتنې په پام کې ونیول شي. په بل عبارت محلي ټولنې حق لري چې د اړوند ټولنو له طبیعي سرچینو څخه په ګټو کې شراکت ولري.[14] سربیره پر دې د دې کنوانسیون ۱۱ ماده او (C) پراګراف زیاتوي:

د (CBD) مطابق غړي هیوادونه بایدد سیندونو او جهیل د جینیتیکي او بیوکیمیاوي سرچینو څخه د ګټې اخیستنې برخه کې هڅه وکړي چې له یو بل سره همکاري وکړي تر څو ګټې او پایلې یې په عادلانه او مساویانه توګه له یو بل سره شریکې شي.

دا ښیلګه نمونوي ده او د همکارۍ وجیبه ترې اخذ کیږي چې د سرچینو څخه د منصفانه او معقولانه ګټې اخیستنې او شراکت باندې بناء ده او په حقیقت کې د ګټو شریکولو تنظیماتو له لوري یې ملاتړ کیږي او په پای کې دا ډول تنظیمات د منصفانه او معقولانه ګټې اخیستنې[15] پراختیا سره مرسته کوي.

د نیل سیند په اړه اقدامات (NBI)هم هڅه کوي د دې سیند څخه ګټې اخیستنې په برخه کې همکاري پراخه کړي چې له مخې یې اقتصادي-اجتماعي ګټې، سیمه ایز ثبات او سوله او د نیل سیند څخه ګټې اخیستنې نهادي میکانیزم رامنځته

[8]Phillips, D. and woodhouse, M. Benefit sharing in the Nile River Basin,(2013, forthcoming).
[9] Ibid., at aritcle2(b)
[10] SADC, Sadc concept paper on benefit sharing and Transboundary water management and development (SADC, 2011).
[11] Upstream
[12] Downstream
[13] Convention on the sustainable management of Lake Tanganyika (adopted June 12, 2003, entered into force September 2005). Available online at www.ltbp.org/FTP/LAKECONV.pdf
[14] Ibid., at article5(f)

کوي البته دا ډول میکانیزم د ټولې سیندیزې حوزې په کچه د پالیسی لاربښودیز چوکاټ برابروي. [16] د نیل سیند اقداماتو په لړ کې دا خل د نیل سیند تلپایه پراختیایي چوکاټ هم رامنځته کړی چې د ټولو سیندیزو حوزو هیوادونو له لوري منل شوی هم دی. [17]

د نیل سیند قضیه ښیي چې څه ډول اوبیز گډ هیوادونه د منصفانه او معقولانه اصل تطبیق او د گټو شریکولو تنظیم په موخه د همکارۍ اصل او وجیبه د خپلو تگلارو سرټکی گرځوي. [18]

په منځنۍ آسیا کې هم د قزاقستان، جمهوري قرغزستان، ازبکستان او تاجکستان ترمنځ د سیر دریا او اورال جهیل پر سر د خینو تنظیماتو لکه د هایدروپاور، گاز، ذغال سنگ او تیلو په اړه موافقتنامه شتون لري. [19]

همداراز په منځني ختیځ کې هم د اسرایلو او اردن ترمنځ د اوبېزو موضوعاتو په هکله دي ته په پام چې د اوبو سرچینو څخه گټه اخیستنه کې همکاري مهمه ده، د دواړو هیوادونو ترمنځ د گټو شریکولو په موخه د سولې تړون رامنځته شوی دی تر څو د اوبو ستونزې په ځانگړې توگه د اوبو کمښت ستونزې ته رسیده گي شوې وي. همداراز د دي تړون له مخې هیوادونو هوکړه کړې چې د اوبیزو موضوعاتو په هکله به داسې په ټول اړخیزه توگه تعامل کوي حتی د پوله تېربدونکو اوبو انتقال هم. سره له دي هم اړتیا ده چې د اوبو اړوند ستونزو ته د رسیدگی په موخه په ځانگړې توگه د اوبو تربوالې ستونزې حل په موخه اړتیا ده چې د اوبیزو هیوادونو له لوري د همکارۍ دا چوکاټ لا پراخ شي. همداراز د فلسطین او اسرایلو ترمنځ د زراعتي محصولاتو سوداگری په اړه مهم پوتنشیل شتون لري چې دا چاره به له فلسطین څخه و اسرایل ته ترسره کیږي. [20]په دي مثال کې د همکارۍ وجیبه د گټو شریکولو تنظیماتو رامنځته کیدو د مقدمې په توگه ښودل شوې ده.

په جنوبي آسیا کې هم په ۱۹۹۵م کال کې د میکانگ تړون رامنځته شو چې له مخې یې اوبه په تلپایه او رغنده همکارۍ سره مدیریت کیږي او سیمه ایزې او متقابلې گټې په پام کې نیول شوې دي په داسې توگه چې د میکانگ سیند اوبیزو سرچینو څخه گټه اخیستنه د سیندیزې حوزې ساتلو، پاملرنې او خوندیتوب سبب شي. د دي سند مقدمه همداراز کاږي:

د میکانگ سیند اړوند سیمه کې د محلي سیمو پراختیا او یو بل تړاو په اړه د همکاریو رامنځته کول په ځانگړې توگه د میکانگ سیند څخه د رامنځته کیدونکو گټو او یا یې د ساتلو او حفاظت په موخه د همکارۍ دا لاربښودیز چوکاټ رامنځته شوی دی. [21]

همداراز بل او په حقوقي لحاظ اجباري اړیکه چې په دي تړون کې د منصفانه او معقولانه، همکارۍ او گټو شریکولو اصولو ترمنځ لیدل کیږي د سند په ۱ او ۵ ماده کې نغښتې ده. دا ډول اقدامات د غړو هېوادونو لپاره د همکارۍ اصل رامنځته کوي چې له مخې یې هیوادونه مکلف کیږي چې د اوبیزو سرچینو او نورو اړوند سرچینو څخه د گټې اخیستنې په موخه همکاري سره وکړي په داسې توگه چې حداعظمي گټې د ټولو غړو هیوادونو پکې خوندي شي او همداراز پکې د میکانگ سیند څخه په منصفانه او معقولانه توگه گټه واخیستل شي.(پنځمه ماده).

د میکانگ سیند کمیسون (MRC)هم د سیند څخه رامنځته کیدونکو گټو شراکت په اړه د پالیسی اسنادو او ستراتیژیک پلان پرمټ مهم موارد لري..

د پورتنیو ذکر شویو حقوقي مواردو او پالیسیو چوکاټ څخه په زغرده معلومیږي چې د گټو شریکولو اصل د منصفانه گټې اخیستنې اصل ملاتړ له ځان سره لري او په متقابله توگه د یو بل لازم او ملزوم دي چې هغه اصل یو ماهوي اصل دی. همداراز د همکارۍ اصل د هیوادونو لپاره یو چوکاټ برابروي چې له مخې یې وکړای شي گټې په منصفانه او معقولانه توگه له یو بل سره شریکې کړي. [22] دا چې گټې په څه ډول او کومه کچه سره شریکې شي جزیات یې هېوادونو پورې اړه لري چې په خپل منځ کې یې واضح کړي چې معمولاً د گډ حکومت کولو میکانیزم له لارې رامنځته کیږي البته دا مورد قضایاوو ته په کتو متفاوت دي.

په مخ پراته خنډونه

نن سبا بشریت له داسې ناورینونو سره مخ او غاړې په غاړه دی چې یې خپله رامنځته کړې دي دا ډول موارد د فکر کولو یو فرصت په لاس راکوي. نن له هر وخته ډیر د هېوادونو ترمنځ همکاري ته اړتیا لیدل کېږي چې په نړیواله کچه دا چاره صورت ونیسي. سره له دې چې مونږ د بیلابیلو ستونزو او فجایعو رامنځته کیدو مسؤل یو مونږ کولای شو په بیلابیله کچه د همکاریو رامنځته کیدو مخکښ هم اووسو. [23]

د گټو شریکولو مفهوم به لا نوره پراختیا مومي او لا ډیر به توضیح کیږي او دا چاره به د اوبو پراخ بنسټه او بیلابیلو سکتورو ته په پام ارزښت لوروي. په ځانگړې توگه له اقتصادي اړخه به ډیر د پام وړ وگرځي او هغه مسائل به د اقتصادي لحاظه لا ډیر په پام کې نیول کېږې چې د اوبو په اړخ کې گټو شریکولو ته زمینه مساعدوي. [24]په دي اړه د نړیوالو حقوقو پوهانو په مخ کې پرته ستونزه داده چې نړیوال حقوقي قواعد او مقررات

[15] Nile basin initiative'. Available online at ww.nilebasin.org/news site/index?

[17] See Kigali Declaration (note 44).

[18] Abseno, M. the concept of equitable utilization, no significant harm, and benefit sharing under the Nile River Basin Cooperative Framework Agreement: Some highlights on theory and practice, Journal of water law, 2009

[19] Agreement on cooperation in the field of Joint management of the Use and conservation of water resources of interstate sources(adopted february 18, 1992).

[20] Phillips et al. (note 3), at xiv

[21] Agreement on the cooperation for sustainable development of the Mekong river basin(Adopted april 5 1995).

[22]Abseno (Note 46).

څنگه د ستونزې حل برخه کیدای شي او د دي مفهوم په پراخولو او کامیابولو کې څه ډول نقش لوبولی شي. هغه څه چې خوشحالونکي دي دادي چې د هیوادونو په رویه کې د گډو شریکولو او اوبیزو سرچینو څخه تلپایه او منصفانه گټه اخیستنې اصول یو بل سره څنگ په څنگ د تلپایه همکاری وجیبې رامنځته کولو او پراخولو کې مؤثر دي.

سربیره پر دي پوهان په دي باور دي چې د طبیعي سرچینو څخه په یوازېزه توگه گټې اخیستنې چلند څخه د گډ اړخیزه توگه گټې اخیستنې او گډې گټې په پام کې نیولو چلند ډیر غوره دی په ځانگړې توگه هغه وخت کې چې ځینې شرایط ورسره ملگري وي، د هیوادونو ترمنځ همکاري او همغږي په دي اړه شتون ولري، ټول ذیدخل وگړي پکې دخیل وي او په لویه کې ملي حکومتونه په دي اړه ډیر مهم رول لري چې وکړای شي په سیمه ایزه کچه د همکاریو پراختیا ته زمینه مساعده کړي. په دي اړه ایلینور اوسترام (Nobel Lauteate Elinor Ostrom) وایي :

د حل لپاره اساسي ستونزه داده چې داډ ترلاسه کړو څه ډول هغه افراد او وگړي چې له مشترکو سرچینو څخه گټه اخلي، نظر او لیدلوری یې نسبتا سره ورته او دقیق وي، څه ډول قوانین رامنځته کړي چې د ذی دخلو اکثره وگړو مشروط موافقت له ځان سره ولري او همداراز هغوی چې قواعد او اصول نقضوي د هغوی تحریم او عکس العمل په اړه د کړنو نظارت کافي مؤثر میکانیزم رامنځته شي او همداراز په ټوله کې اطمینان ترلاسه شي چې اعتماد او متقابل عمل به د دي په ځای چې ضعیف شي، ملاتړ یې وشي.[25]

د بین المللي حقوقو له اړخه دې ستونزې ته پکار ده چې حکومتولي پراخوالی ومومي په ځانگړې توگه د هیوادونو ترمنځ د همکاری وجیبې اړوند شکلي او ماهوي اصول او قواعد باید تقویه شي همداراز د نظارت او شکایت مؤثر سیستم باید رامنځته شي. که څه هم د طبیعي سرچینو څخه گټه اخیستنې اړوند ستونزو ته د حل په موخه باید لا ډیري مشخصې هڅې وشي. دا خبرې او مسألې باید په نننی نړیوال چاپیریال کې باید مشخص او اساسي حل لارې پیدا کړي په ځانگړې توگه د ملگرو ملتونو له لوري د نړیوالو گډو سیندیزو حوزو په اړه کنوانسیون(۱۹۹۷م) موارد په پام کې ونیول شي چې دا په نړیواله کچه یو حقوقي ابزار دی.

پایله

مونږ په نړۍ کې د پراخو فرصتونو په لړ کې ژوند کوو. لیکن دا نړۍ بیا هم د خطرونو ډکه ده په داسي توگه چې یوه ته خطره ټولو ته خطره ده. د گډو ستونزو ابهام او مغلقتیا ته په پام اړتیا ده چې د حل لپاره یې پراخ بنسټه میکانیزمونه رامنځته شي، د یوې گډې سیندیزې حوزې مدیریت په طبیعي توگه په حوزه کې په هره کچه د خلکو پر اقتصادي، اجتماعي، چاپیریالي رفاه مستقیمه اغیزه لري. نړیوالې ستونزې مخ پر زیاتیدونکې کچه د غذایي امنیت او اوبه او انرژي ـ Food) (Energy -Nexusسره تړاو لري چې دي چارې د نړۍ په گوټ گوټ کې جدي مالي ستونزې رامنځته کړي دي. دي ستونزو ته په کتو مونږ اړتیا لرو چې د گډو اوبیزو سرچینو مؤثر تنظیم او مدیریت په برخه کې د تولگټې (community of (intrestچلند غوره کړو. د دي چلند غوره کولو او نهادینه کولو په موخه ځینو اساساتو ته اړتیا لیدل کیږي: د اوبیزو سرچینو څخه په منصفانه او معقولانه توگه گټه اخیستل چې یو ماهوي او ډینامیک اصل دی همداراز د اوبیزو سرچینو تنظیم او مدیریت کې مشارکت، د اړوند هیوادونو ترمنځ د همکاری وجیبه او گډو شریکول هغه موارد دي چې په یوه سیندیزه حوزه کې د مؤثر مدیریت لپاره خورا اړین دي. لکه څرنگه چې مخکې وویل شول دا اصول او اساسات د ملگرو ملتونو کنوانسیون (UNWC)له لوري بیان شوي او پراختیا یې موندلې ده.

سربیره پر دي بیا هم باید د نړیوالو حقوقو په چوکاټ کې دهمکاری اساسي او بنسټیز (شکلي او ماهوي) قاعدې او اصل ته ډیره پاملرنه وشي. همداراز دا باید له یاده ونه غورځول شي چې د گډو اشتراک مؤثر چلند په هیوادونو پورې اړه لري چې دوی څه ډول د تعهداتو په رامنځته کولو کې دا ډول بنسټ رامنځته کوي. خو بیا هم یوه ستونزه په خپل ځای پاتې کیږي هغه دا چې د هیوادونو ترمنځ د گډو شریکول واقعن څومره منصفانه دي. په ځینو مواردو کې سره له دي چې د همکاری چوکاټ شتون لري لیکن په یوازېزه توگه اقدامات ترسره کیږي. دا چاره د دي مستلزمه ده چې گټې په منصفانه او معقولانه توگه شریکې شي، په سیندیزه حوزه کې د اړوند هیواد معنی داره گډون مثبته پایله لري همداراز اړینه ده چې د بالقوه گډو شریکولو فرصتونه په گوته شي یا لږ تر لږه د هیوادونو ترمنځ باثباته او سوله ایزې اړیکې له دي اړخه لا پراخې شي.

د هیوادونو له رویو څخه دا پایله اخیستل کیږي چې د طبیعي سرچینو مدیریت په ځانگړې توگه گډو سیندیزو حوزو تنظیم او مؤثر مدیریت په برخه کې اړتیا ده چې په ملي او محلي کچه سیاسي اراده شتون ولري، ظرفیت جوړونه وشي د اوبو ښه حکومتولي رامنځته شي او د راتلونکې لپاره د همکاری چوکاټ رامنځته شي، د ملگرو ملتونو له لوري د گډو سیندیزو حوزو په اړه کنوانسیون(UNWC) چې په ۲۰۱۴ کال کې تصویب شوی دی هم، د گډو شریکولو لپاره پراخ بنسټه چوکاټ تعریفوي او له پورتنیو اصولو څخه یې گټه اخیستې ده.

---

[23] Nowak, M. and Highfields, F. super cooperators: evolution, Altruism and human behavior or , why we need each other to succeed(Canongate, 2011), at 276-7.

[24] Dombrowski, I. Revisiting the potential for Benefit sharing in the Management of Transboundary Rivers', water policy, 2009, 11:125.

[25] Ostrom, E. 'coping with tragedies of the commons', annual review of political science, 1992,2:493.

د انرژي ملي پالیسي

ترتیب کوونکی: داکتر فتح الله خالد

دا چې د قانون د تطبیق او حاکمیت وروسته انرژي ته لاس رسی د هیواد دوهم اساسي لومړیتوب بلل شوی همدارنگـــه د ټـــولنې د ټـــولنیزو او اقتصادي پرمختیـایي فعـالیتونو د پـر مخ بیولو لپاره د برښنا سربیره د انرژي بیلابیلـو ډولونـو تـه اړتیـا لـري لکـه حرارتي او میخانیکي انـرژي چې لـه نیکـه مرغـه افغانسـتان د فوسـیل سرچینو او نوې کیدونکې انرژي څخه بـډای هیـواد دی او پراخـې زیرمـې لـري، د هیـواد د ټولنیز او اقتصـادي پرمختگ او د انرژي د اړتیاوو د پوره کولو لپاره باید دغه زیرمې کشف او اسـتخراج شي چـې ښـایي د کورنیـو سرچینـو پـه کـارولو سره د هیـواد د انرژي صادراتو ته هم زمینه مساعده شي، د انـرژي مـلي پالیسـي_ پـه افغانسـتان کـې د دوامـداره انـرژي د سکتور د رامنځته کولو په لار کې یو پر وخـت نوښـت دی چـې د انـرژي د تـامین لپـاره د ټولـو سرچینـو څخـه د استفادې لپاره هر اړخیز لید وړانـدې کوي او د انـرژي د مصـرف پـه ټولـو سـکتورونو کـې د غـوره او مناسـب مدیریت طرزالعملونه تعریفـوي دغـه پالیسي چې ار موخـه یـې د هیـواد د انرژي سکتور د سراسر قانونمند کولـو لپاره یوه عالي هڅه ده چې له املـه بـه یـې دولـت د انـرژي د مختلفـو ډولونـو څخـه مـوثره اسـتفاده وکـړای شي، د انرژي ملي پالیسي چې د اوبو او انرژي وزارت د انـــرژي معینیـــت د انـــرژي پالیسیو ریاست یې کوربه توب کوي او د ټو گونو سکتوري وزراتونو سره یـې یـوه کمیټـه هـم تشـکیل کـړې، دغـه پالیسي د هیواد پـه اقتصـادي اسـتقرار کې د ملا د تیر حیثیت لري،

د دغې پالیسي موخې:

۱: د دې ډاډ ترلاسه کول چې انرژي ته د هیوادوالـو لاس رسـی لـه اقتصـادي پلوه مناسب او د باور وړ وي، له ټولنیز طرفـه مسـاوي او د چاپیریـال لـه پلـوه دوامدار وي.

۲: د برښنا انـرژي د سـوداگری لپـاره د سالم مارکیټ د ایجادولو لپآره د لازمي دستورونو او مقررو پـه رعایت سره پـه رقابتي ډول د انرژي د پراختیا تقویت.

۳: د نړیوالو معیـارونو سره سم د برښنا انـرژي د تولیـدي سرچینـو د ظرفیـت توسعه او د داخلي اړتیـاوو د پـوره کولـو همدارنگـه پـه سـون توکـو او وارداتي برښـنا بانـدې د تکیـې د کمولـو لپـاره د داخلي سرچینو څخه استفاده.

۴: د انرژي امنیت د ښـه کیـدو او د کاربن د کمولو سره د مطابقت لپاره د نوې کیدونکې انرژي سرچینو کارول.

۵: د هایدرو کاربنونو، د اوبـو سرچینو او د نوي کیدونکې انرژي سرچینو پـه شـمول د مخلوطـو سرچینـو څخـه د انرژي ترلاسه کولو لپاره د اوږد مهاله پلان جوړول.

۶: لیـرې پرتـو سیمو تـه د بریښـنا د لیږد او توزیـع مـلي عصرـي شـبکې رامنځته کول.

همدارنگـه دغـه پالیسيـ ډیـر نـور مسایل په بر کې نیسيـ چې د لوړو مقامـاتو د تائیـدی وروسـته بـه د اسـتفادې وړ وي، د انـرژي مـلي پالیسيـ چـې لـه نـوم څخـه یـې ځرگنـدیږي د ټـول هیـواد د انـرژي سکتور تر پوښښ لاندې نیسيـ چې پـه عمـلي کیـدو سره بـه یـې گـران هیـــواد افغانســـتان د انـــرژي د خودکفـایي تـر څنـگ د انـرژي پـه صادرونکي هیواد هم بدل شي، دغه ارمـان تـه د اوبـو او انـرژي وزارت د انرژي پالیسیو ریاست مسلکي او پـه کار پوه کاري ډله شپه ورځ کار کوي.

عوامل محرک و مهار سیلاب در افغانستان

انجنیر فایز الرحمن عزیزی

تصویر از جریان سیلاب شهر چاریکار ولایت پروان- حل ۱۴۰۲

اثرات منفی تغییرات اقلیمی که باعث تغیر رژیم بارندگی ؛ هایدرولوژیکی و همچنان تکراریت خشکسالی های متواتر گردیده و از جانب دیگر رشد نفوس، افزایش فعالیت های انسانی در ساحات آبریزه ها از جمله محرک های اساسی هستند که خطر سرازیر شدن سیلاب های مدهش را در افغانستان چندین برابر نموده و اثرات ناگواری بالای مردم، شهر ها، محیط زیست و ایکوسیستم بجا گذاشته است.

عوامل عمده دیگر همانند توسعه مناطق مسکونی بدون در نظرداشت سیستم های کنترولی سیلاب، غصب حریم، اشغال مسیر جریان خصوصا در مناطق شهری، بندش جویبار ها، تصرف مسیر سیلبر ها، مداخله مستقیم در مجرا های آبی و دریا ها، تخریب پوشش گیاهی، قطع اشجار ، از بین بردن بته های کوهی و تبدیل آن به ساحات زیست در شهر ها و دهات که باعث می گردد تا آبریزه یا ساحه آبگیر بگونه غیر طبیعی و نامنظم عمل نموده منجر به طغیان سیلاب و حرکت جریان به مسیر های غلط شهری گردد که این گونه سیلاب ها اکثرا خطرات جانی و مالی را نیز به ساکنین شهر ها به بار آورده است.

سیلاب های ماه میزان سال 1399 در 12 ولایت خصوصا شهرهای چاریکار، محمودراقی، میدان وردک، غزنی وغیره مثال زنده موارد فوق را نشان میدهد و متعاقب آن سیلاب های ویرانگر و مدهش ماه آگست سال 2022 (اسد 1401) در جریان خشکسالی و فصل تابستان که از اثر بارندگی مونسون/ اوروگرافیک کوهستانی بوقوع پیوست ولایات و ولسوالی های زیادی را خساره مند و باعث تلفات هنگفت اقتصادی، محیطی و اجتماعی نیز گردید طور نمونه دره غوربند در پروان، خوشی در لوگر و پیشغور در پنجشیر یاد همه ما است.

تکرار سیلاب های ماه حمل 1402 در همان موقعیت های قبلی با خسارات و تلفات مشابه بیانگر سناریوی وخامت و افزایش آسیب پذیری سیلاب تحت خطرات سریع اقلیمی برای حال و آینده افغانستان نیز بحساب می آید.

در چند دهه اخیر دانشمندان ارزیابی های متعدد در رابطه با روش های مدیریت و مهار سیلاب انجام داده اند در بیشتر موارد تاکید بر استفاده از ترکیب روش های ساختمانی و غیرساختمانی بوده است. مایز (1996) روش های کاهش خسارت سیلاب شامل ساختمانی و غیر ساختمانی را مورد بررسی قرار داده و بیان دارد که دلیل اساسی تشدید خسارات سیلاب ناشی از گسترش فعالیت های بشری بوده و مهمترین راه جهت کاهش خسارات آن مدیریت سیلاب در دشت ها و آبریزه ها می باشد.سیمنوچ (2002) روش های غیرساختمانی و سیستم هشداردهی قبل از

وقوع سیلاب (EWS) را مورد مطالعه قرار داده و به این نتیجه رسیده است که روش های غیرساختمانی از نظر اقتصادی مناسب تر از روش های ساختمانی در مدیریت و کاهش خسارات سیلاب بوده - اند. تکچی (2001) که میتودهای مدیریتی سیلاب را در جاپان بررسی نموده به گفته وی سیلاب سال 2000 باعث تغییر در پالیسی، ستراتیژی و سیاست گذاری های مدیریت سیلاب شده و به این نتیجه رسیده اند که روش های غیرساختمانی باید ترویج بیشتری نموده به عنوان بازوی مکمل برای روش های ساختمانی استفاده گردد. در این تحقیق تذکر بعمل آمده "هرچند دیدگاه زندگی با سیلاب به جای مقابله با سیلاب یک موضوع جهانی" تلقی میگردد اما روشهای مدیریت سیلاب یک ساحه با ساحه دیگر بادرنظرداشت موقعیت های اقتصادی، اجتماعی، اروگرافیکی، اقلیمی و زیست محیطی آنها تفاوت دارد.

بررسی روش های مدیریت سیلاب با در نظر گرفتن تحلیل های اقتصادی و بهترین الگوریتم های کاربردی نشان میدهد که روش های مدیریتی مشترک در مهار سیلاب ها باعث کاهش خسارات و تلفات آن می گردد.

یکی از اولین راهکارهای مدیریت سیلاب تشخیص ساحات آسیب پذیر و تحت تهدید سیلاب می باشد که می‌تواند در تطبیق روشهای ساختمانی و غیر ساختمانی برنامه ریزان، مدیران تصمیم گیر و اجرایوی حوادث را کمک نمایند به همین خاطر بعد از واقعه سیلاب های سال 1399در ریاست عمومی منابع آب با استفاده از مودل های هایدرولوژیکی و هیدرولیکی به اساس آمار و ارقام حقیقی استیشن ها مراکز 9 ولایت بزرگ افغانستان که شامل چاریکار، محمود راقی، جلال آباد، کابل، کندهار، هرات، مزار، خوست و بغلان بودند طور همه جانبه مودلسازی و نقشه های تحت خطر (Flood Inundation and Risk Maps) را ترتیب و جهت تطبیق به مراجع ذیربط ارسال گردیده بود تا با این اقدام اولین گام‌های پایدار مدیریت سیلاب در شهرها نهادینه گردد.

هرگاه مداخلات مستقیم و فعل و انفعالات بی مورد انسانها از مسیر سیلاب و آبریزه های طبیعی توقف و یا جلوگیری گردد آن گاه با سیلاب زندگی خواهیم کرد در غیر آن سیلاب زندگی شما را همیشه تهدید خواهد کرد.

شکل ۱: نمای از مودلسازی خطرات سیلاب در شهر چاریکار با استفاده از HEC-RAS و HEC-HMS تحت سناریوی ۳۰ ملی متر بارندگی ساعت وار
(ریاست عمومی منابع آب- اداره ملی تنظیم امور آب؛ قوس ۱۳۹۹)

سمارټ ګرډ یا هوښیارې شبکې څه شی دی؟

انجنیر مسعود امانزی

سمارټ ګرډ د برېښنا عصري شبکه ده چې پرمختللې ډیجیټل ټیکنالوژي کاروي ترڅو اغېزمنه، باوري او ارزانه برېښنا چمتو کړي. دا د برېښنا تولید، لیږد، توزیع او مصرف یو هوښیار او مدغم سیستم دی چې د اسانتیاوو او مصرف کوونکو ترمنځ دوه اړخیزه اړیکو ته اجازه ورکوي. سمارټ ګرډونه د دودیز برېښنا سیستمونو ننګونو حل کولو لپاره ډیزاین شوي، لکه د برېښنا لپاره د تقاضا زیاتوالی، د نوي کیدونکي انرژۍ سرچینو ادغام، زاړه زیربنا، او د ډېر موثریت او اعتبار اړتیا.

سمارټ ګرډ برېښنایی سیستم دی چې پرمختللی

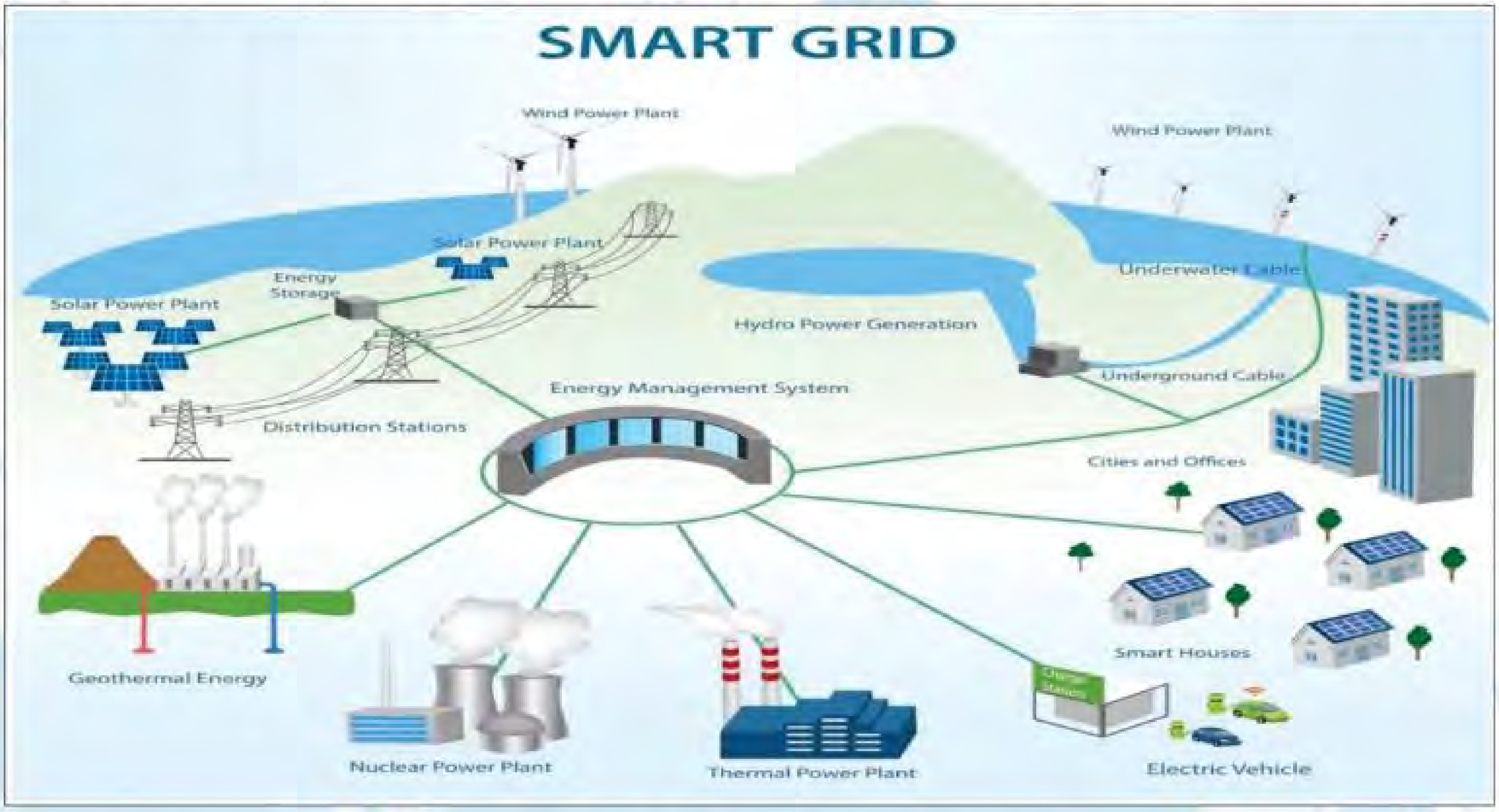

اتومات ، کنټرول ، معلوماتي ټیکنالوژۍ (IT) او عملیاتي ټیکنالوژۍ (OT) سیستمونه لري چې د تولید سرچینو څخه مصرف سرچینو ته د برېښنا جریان ریښتیني وخت نظارت او کنټرول وروي.

د سټنډردونو او ټیکنالوژۍ ملي انسټیټیوټ (NIST)، سمارټ ګرډ داسې تعریفوي:

یو عصري ګرډ چې د انرژۍ دوه اړخیز جریان فعالوي او د دوه اړخیزو اړیکو او کنټرول وړتیاوې کاروي چې د نوي فعالیت او غوښتنلیکونو لړۍ ته لاره هواروي.

د متحده ایالاتو د انرژۍ ریاست (Department of Energy "DOE") سمارټ ګرډ داسې تعریفوي:

ګرید 2030 د برېښنا رسولو بشپړ اتومات شبکه تصور کوي چې هر پیرودونکي او نوډ څارې او کنټرولوي، د برېښنا فابریکې او وسایلو ترمنځ د معلوماتو او برېښنا دوه طرفه جریان او په مینځ کې ټول ټکي ډاډمن کوي.

نړیوال الکتروتکنیکی کمیسیون (IEC) سمارټ ګرډ داسې تعریفوي:

سمارټ ګرډ د لیږدونې لینونو، تجهیزاتو کنټرول او نوي ټیکنالوژیو پرمختللې شبکه ده چې په ګډه کار کوي ترڅو زموږ د 21 پیړۍ برېښنا غوښتنې ته سمدستي ځواب ووایی.

د برېښنا د دودیزې او سمارټ (هوښیارې) شبکې ترمنځ توپیر:

د ټیکنالوژۍ، برېښنا ویش او تولید، سینسرونو، نظارت، بیا رغونې عملیات، تجهیزاتو، کنټرول او د پیرودونکو انتخابونو پر بنسټ دودیزې برېښنا شبکې او سمارټ ګرید ترمنځ کلیدي توپیرونه شتون لري.

د برېښنا دودیز شبکه اساسا د برېښنا سیستمونو عناصرو سره اړیکه لري لکه سنکرونس ماشینونه ، د برېښنا ټرانسفارمرونه ، د لیږد مزی ، د لیږد سب سټیشنونه ، د توزیع لینونه ، د توزیع سب سټیشنونه ، او د بار مختلف ډولونه. دوی د برېښنا مصرف ساحې څخه لرې موقعیت لري او برېښنا د اورد لیږد مزی له لارې لیږدول کیږي.

سمارټ ګرډ د دودیز برېښنا شبکې عصري بڼه ده چې ډیر خوندي او د باور وړ برېښنایی خدمت چمتو کوي. دا په حقیقت کې د د برېښنا رسولو شرکتونو او د برېښنا مصرف کوونکي ترمنځ دوه

لاندې جدول کې د برېښنا د دودیزې او سمارټ (هوښیارې) شبکې ترمنځ توپیر په لنډه توګه لیکل شوی دی.

د برېښنا د دودیزې او سمارټ (هوښیارې) شبکې ترمنځ توپیر		
خانګړتیاوې (Characreristics)	د برېښنا دودیزه شبکه (Traditional Power grid)	هوښیاره شبکه (Smart Grid)
	الکتروميکانيک (Electromechanical):	ډیجیټل (Digital):
ټیکنالوژي (Technology)	د انرژۍ دودیز زیربنا برقي میکانیکي سیسټم ده. دا پدې مانا ده چې دا د میخانیکي وسیلې پورې اړه لري چې برېښنايي کار کوي. د دې طریقې ټیکنالوژي عموما "ګونګ" ګڼل کیږي ځکه چې دا د وسیلو او لې داخلې مقرراتو ترمنځ د اړیکو وسیله نلري.	سمارټ ګرډ (هوښیاره شبکه) ډیجیټل ټیکنالوژي کاروي چې د وسیلو تر منځ اړیکو ته وده ورکوي او د لرې واټن څخه کنټرول (ریموټ کنټرول) او ځان تنظیم کول اسانه کوي.
	یو اړخیز ویش (Distribution One-Way):	دوه اړخیز ویش (Two-Way Distribution):
ویش (Distribution)	برېښنا یوازې د برېښنا د تولید له اصلي فابریکې څخه د انرژۍ د دودیزې زیربناوو په کارولو سره ویشل کیدای شي.	پداسې حال کې چې برېښنا لاهم د لومړنی برېښنا د تولید فابریکې څخه ویشل کیږي، په سمارټ ګرډ (هوښیارې شبکې) سیسټم کې، برېښنا هم کولی شي د ثانوي چمتو کوونکي لاینونو څخه اصلي فابریکې ته بیرته لاړه شي. یو کس چې د انرژۍ بدیل سرچینو ته لاس رسی لري، لکه سولر تختې، کولی شي په حقیقت کې انرژي بیرته شبکې ته ورکړي.
	مرکزي شوی (Centralized):	وویشل شو (Distributed):
تولید (Generation)	د انرژۍ دودیزې زیربنا سره، ټوله برېښنا باید له مرکزي ځای څخه تولید شي. دا په پراخه کچه د انرژۍ بدیل سرچینو په چوکاټ کې د اسانتیا امکان له منځه وړي.	د سمارټ ګرید زیربنا په کارولو سره ، برېښنا د ډیری برېښنايي تولید فابریکو او سب سټېشنونو څخه ویشل کیدای شي، نرخو د بارونو توازن کې مرسته وکړي ، د لوړوخت فشارونه کم کړي ، او د برېښنا بندیدو شمیر محدود کړي.
	لږ سینسرونه (Few Sensors)	په عمومي دول سینسر (Sensors Throughout):
سینسرونه (Sensors)	د دودیزې برېښنا شبکې زیربنا په لینونو کې د ډیری سینسرونو کنټرول لپاره سمبال ندي. دا د ستونزې کره ځای په نښه کول ستونزمن کوي او د اوږدې مودې خنډ لامل کیدی شي.	په سمارټ ګرډ زیربنا سیسټم کې، ډیری سینسرونه په لینونو کې ځای پرځای شوي دي. او د ستونزې موقعیت په نښه کولو کې مرسته کوي او کولی شي د برېښنا بیرته راستنیدو کې مرسته وکړي. چیرې چې د سمې له خوا اغیزمنو سیمو محدودولو پرمهال ورته ارتیا وي.
	په لاسي دول (Manual):	ځان (Self):
څارنه (Monitoring)	په دودیزو زیربناوو کې د محدودیتونو له امله، د انرژۍ ویش باید په لاسي دول وڅیړل شي.	سمارټ ګرید کولی شي د ډیجیټل ټیکنالوژۍ په کارولو سره د خپل ځان څارنه وکړي. دا دې ته اجازه ورکوي چې د برېښنا بارونه توازن کړي، د بندیدو ستونزې حل کړي، او د تخنیکي مستقیم مداخلې اړتیا پرته ویش اداره کړي.
	په لاسي دول (Manual):	ځان رغول (Self-Healing):
بیا رغونه یا ترمیم (Restoration)	د دې لپاره چې د انرژۍ دودیزه زیربنا ورغول شي، تخنیکران باید په فزیکي توګه د رغولو لپاره د ناکامۍ ځای ته لاړ شي. د دې اړتیا کولی شي د بندیدو موده زیاته کړي.	سینسر کولی شي په لیکه کې ستونزې کشف کړي او پرته له مداخلې ساده ستونزې حل کولو او ترمیم کولو لپاره کار وکړي. د زیربنا د ټاو اټونو پورې اړوند ستونزو لپاره، سمارټ ګرد کولی شي سمدستي د څارنې مرکز کې تخنیکر اټو ته راپور ورکوي ترڅو اړینه رغونه پیل کړي.
	ناکامي او د برېښنا رسولو ناکامي (Blackout & Failure):	تطابق او ټاپوګان یا جزیره کول (Islanding & Adaptive):
تجهیزات (Equipment)	د عمر او محدودیتونو په پایله کې، د انرژۍ دودیزه زیربنا د ناکامۍ سره مخ ده. د زیربنا ناکامي کولی شي د بندیدو لامل شي. داسې حالت چې وروستي پیرودونکي خپل واحد ته هیڅ برېښنا نه ترلاسه کوي او د ناکامۍ لامل کیږي.	د سمارټ ګرډ سیسټم په کارولو سره ، برېښنا د هرې ستونزې ساحې شاوخوا ته د تګ لپاره بیرته راګرځیدلی شي. دا هغه ساحه محدودوي چې د برېښنا د بندیدو له امله اغیزمنه شوې او کولی شي دا د هر استوګنې په کچه ترسره کړي.
	محدود (Limited):	پراخه (Pervasive):
کنټرول (Control)	د برېښنا د دودیزو زیربناوو په کارولو سره، د انرژۍ کنټرول خورا ستونزمن دی. د برېښنا تولیدی فابریکې یا سب سټېشن د وتلو وروسته شرکتونه د انرژۍ توزیع کنټرول نلري.	د سینسرونو او نورو سمارټ زیربناوو د زیاتوالي سره، د انرژۍ شرکتونه د برېښنا ویش باندې د پخوا په پرتله ډیر کنټرول لري. د انرژۍ او انرژۍ مصرف د کرښې لاندې ټولې لارې څارل کیدای شي؛ له هغې شیبې څخه چې د برېښنا تولید فابریکې څخه وځي، په ټوله لاره کې تر مصرف کوونکي پورې.
	لږ (Fewer):	ډیری (Many):
د پیرودونکي انتخاب (Customer Choices)	د برېښنا دودیز سیسټم زیربنا په سمه توګه سمبال نه ده ترڅو پیرودونکو ته د برېښنا د ترلاسه کولو په لاره کې انتخاب ورکړي. د مثال په توګه، د انرژۍ بدیل سرچینې باید د برېښنا د فابریکو او دودیزې شبکې زیربنا څخه جلا شي. دا هم د دولتي شرکت په توګه د برېښنايي شرکتونو د جوړیدو د لاملونو یو برخه ده.	د سمارټ ټیکنالوژیو په کارولو سره زیربنا شریک کیدی شي. دا ډیرو شرکتونو او د بدیل انرژۍ دولونو ته اجازه ورکوي چې شبکې ته راشي او مصرف کوونکو ته اجازه ورکوي چې د انرژۍ ترلاسه کولو څرنګوالي په اړه ډیر انتخاب ولري.

اړخیزه اړیکه ده.

په سمارټ گرډ کې، ډیجیټل ټیکنالوژي په ریښتیني وخت کې د معلوماتو راټولولو او تحلیل کولو لپاره کارول کیږي، د خدماتو شرکتونه (utilities) ته اجازه ورکوي چې د برېښنا جریان ښهٔ اداره کړي او د تقاضا او عرضې بدلونونو ته ځواب ووایي.

سمارټ گرډ شبکه د دې توان ورکوي، چې ډیر اغیزمن کار وکړي، د انرژۍ ضایعات کم کړي، او د نوې کیدونکې انرژۍ سرچینو کارول ښه کوي.

سمارټ گرډونه مصرف کوونکي هم ورته وړوي چې د خپل د انرژۍ مصرف اداره کولو کې خورا فعال رول ولوبوي. د پرمختللي میټرینگ سیسټمونو او ریښتیني وخت ډیټا فیډبیک له لارې، مصرف کوونکي کولی شي د خپلې د انرژۍ کارولو په اړه ښه پوه شي او د خپلې د انرژۍ مصرف او لگښتونو کمولو څرنگوالي په اړه باخبره پریکړې وکړي.

د سمارټ گرډ پرمختللی ماډل:

د سمارټ گرډونو بل مهم اړخ د ډیټا تحلیلونو او مصنوعي هوښیارتیا یا Artificial intelligence (AI) کارول دي ترڅو د شبکې فعالیت ښه کړي. د ډیټا تحلیل کې د مختلفو سرچینو څخه د لوی مقدار ډیټا راټولول او تحلیل شامل دی، لکه سمارټ میټرونه ، سینسرونه ، او د هوا وړاندوینې ، ترڅو د شبکې او کاروونکو چلند ښه پوه شي. دا ډیټا د انرژۍ غوښتنې وړاندوینې او مطلوب کولو لپاره کارول کیدای شي، د سیسټم فعالیت ښه او د انرژۍ ضایعات کم کړي.

AI د معلوماتو تحلیل او په ریښتیني وخت کې پریکړې کولو لپاره هم کارول کیدی شي. د مثال په توگه، د AI الگوریتمونه د برېښنا بندیدو وړاندوینې او مخنیوي لپاره کارول کېدای شي، د انرژۍ جریان اصلاح کړي، او د ساتنې او ترمیم عملیات اتومات کړي.

د سمارټ گرډونو بله مهمه ځانگړتیا په شبکه کې د برېښنایي موټرو (EVs) Electrical Vehicles ادغام لپاره د دوی وړتیا ده. د EVs د زیاتیدونکې شهرت سره، سمارټ گریډونه کولی شي د EV چارج کولو سټیشنونو په فعالولو سره په عامه ځایونو او کورونو کې نصبولو سره د دوی د ودې ملاتړ لپاره زیربنا چمتو کړي، او د چارج کولو پروسې اداره کولو سره د گریډ اضافي بار څخه مخنیوی وکړي.

په پای کې، سمارټ گرډونه هم کولی شي مصرف کوونکو ته د کور اتومات ټیکنالوژیو کارولو له لارې د دوی د انرژۍ مصرف باندې ډېر کنټرول زمینه چمتو کړي. دا ټیکنالوژۍ مصرف کوونکو ته اجازه ورکوي چې خپل د کور تجهیزات او وسیلې اتومات کړي ترڅو انرژي په اغیزمنه توگه وکاروي ، او د سمارټ فون اپلیکیشن له لارې د دوی انرژۍ کارول له لرې کنټرول کړي.

د برېښنا سیسټمونو کې د سمارټ گرډونو جوړول:

پلان جوړونه: د سمارټ گرډ په جوړولو کې لومړی گام د یو هراړخیز پلان رامینځته کول دي چې د پروژې اهداف او موخې په گوته کوي ، او همدارنگه تخنیکي اړتیاوې او بودیجه. پدې کې د موجوده زیربنا ارزونه، د پرمختگ لپاره د کلیدي ساحو پیژندل، او د هغه ټیکنالوژیو او پروسو ټاکل شامل دي چې اړتیا ورته وي.

د ټیکنالوژۍ انتخاب: یوځل چې د پلان کولو مرحله بشپړه شي ، بل گام د سمارټ گرډ لپاره مناسبه ټیکنالوژي او سیستمونه غوره کول دي. پدې کې ممکن د مختلفو ټیکنالوژیو ادغام شامل وي ، لکه د میټر کولو پرمختللې زیربنا (AMI) ، د توزیع اتومات کول، او د انرژۍ ذخیره کول.

د زیربنا لوړول: د موجوده زیربنا لوړول د ساختماني پروسې یوه مهمه برخه ده. پدې کې ممکن د نوي تجهیزاتو او سینسرونو نصب کول، د پخوانیو زیربناوو بدلول، او د نوې کیدونکې انرژۍ سرچینو ادغام شامل وي.

پلي کول: وروسته له دې چې د زیربناوو نوي کول بشپړ شي، بل گام د سمارټ گرډ ټیکنالوژیو او سیستمونو پلي کول دي. پدې کې کیدای شي د سمارټ میټرونو نصب کول، د تقاضا ځواب پروگرامونو ادغام، او د توزیع اتومات کولو ټیکنالوژیو پلي کول شامل دي.

ازموینه او تأیید: یوځل چې د پلي کولو مرحله بشپړه شي، سمارټ گرډ باید په بشپړ ډول وازمویل شي او تصدیق شي ترڅو ډاډ ترلاسه شي چې دا تخنیکي اړتیاوې پوره کوي او دندې لکه څنگه چې هدف ورته ټاکلی دی ترسره کوي. پدې کې د مختلف شرایطو لاندې د شبکې اعتبار ، موثریت او فعالیت ارزولو لپاره ازموینې ترسره کول شامل دي.

عملیات او ساتنه: وروسته له دې چې سمارټ گرډ په ځای شي، دا باید عملیات او وسائل شي ترڅو ډاډ ترلاسه شي چې دا په موثره او اغیزمنه توگه کار کولو ته دوام ورکوي. پدې کې د احتمالي مسُلو لپاره د شبکې څارنه، د منظم ساتنې او ترمیم عملیات ترسره کول، او د اړتیا په صورت کې د بدلون غوښتنې او اړتیاو پوره کولو لپاره د سیستم نوي کول شامل دي.

د سمارټ گرډونو گټې په لاندې ډول دي:

• د نوي کیدونکې انرژۍ د سرچینو ادغام

سمارټ گرډونه د برېښنا په شبکه کې د نوي کیدونکې انرژۍ سرچینې لکه لمر او باد برېښنا ادغام ته وړتیا ورکوي. دا ځکه چې سمارټ گریډونه کولی شي د نوې کیدونکې انرژۍ تولید متقابل ماهیت توازن کړي او ډاډ ترلاسه کړي چې گرډ مستحکم پاتې کیږي.

• د کاربن فوټ پرنټ کموی:

د نوي کیدونکې انرژۍ سرچینو ادغام او د انرژۍ موثریت ته وده ورکولو سره، سمارټ گرډونه کولی شي د برېښنا سیستمونو کاربن فوټ پرینټ د پام

ور کم کړي. دا د اقلیم د بدلون سره د مبارزې لپاره اړین دی.

• د اعتبار ښه والی:

سمارټ ګرډونه داسې ډیزاین شوي ترڅو د دوديز بریښنا سیستمونو په پرتله خورا باوري وي. د پرمختللې ډیجیټل ټیکنالوژیو په کارولو سره ، سمارټ ګرډونه کولی شي په چټکۍ سره د بریښنا بندیدو ته ځواب ووایی ، د بندیدو موده کموي او د سیستم عمومي اعتبار ته وده ورکوي.

• ټیټ عملیاتي لګښتونه:

سمارټ ګرډونه کولی شي د موجوده زیربنا کارولو او د انرژۍ ضایعاتو کمولو له لارې د اسانتیاوو لپاره عملیاتي لګښتونو کمولو کې مرسته وکړي. دا کولی شي د مصرف کونکو لپاره د بریښنا بیل کمولو لامل هم شي.

• پرمختللی امنیت:

سمارټ ګرډونه کولی شي د بریښنا سیستمونو امنیت ته وده او د شبکې غوره نظارت او کنټرول چمتو کولو سره مرسته وکړي. سمارټ ګرډونه د سایبر بریدونو او نورو امنیتي ګواښونو په وړاندې مهم دي.

• پرمختللی امنیت:

سمارټ ګرډونه کولی شي د بریښنا سیستمونو امنیت ته وده او د شبکې غوره نظارت او کنټرول چمتو کولو سره مرسته وکړي. سمارټ ګرډونه د سایبر بریدونو او نورو امنیتي ګواښونو په وړاندې مهم دي.

په سمارټ ګرډونو کې کارول شوي ټیکنالوژۍ:

پرمختللې میټرینګ زیربنا AMI : **Advanced Metering Infrastructure (AMI)** د سمارټ میټرونو سیستم دی چې په ریښتیني وخت کې د انرژۍ مصرف او تولید په اړه معلومات راټول او لیږدوي. دا اسانتیاوې او مصرف کونکو ته وړتیا ورکوي چې د انرژۍ کارول په مؤثره توګه وڅاري او اداره کړي.

د توزیع اتومات کول: د توزیع اتومات د توزیع شبکې کې د بریښنا جریان نظارت او کنټرول لپاره د پرمختللې ډیجیټل ټیکنالوژیو کارول دي. دا کولی شي د شبکې اعتبار او موثریت ته وده ورکړي، د بندیدو موده کمه کړي، او زیانونه کم کړي.

د تقاضا ځواب: د تقاضا ځواب یو داسې پروګرام دی چې بریښنا مصرف کوونکي هڅوي چې د لوړې غوښتنې په دوره کې خپل د انرژۍ مصرف کم کړي. دا پروګرام د بریښنا رسونې شرکتونو سره مرسته کوي چې د بریښنا جریان په مؤثره توګه اداره کړي او د ګران بیه بریښنا فابریکې اړتیا کمه کړي.

د انرژۍ ذخیره: د انرژۍ ذخیره کولو ټیکنالوژۍ لکه بیټرۍ او پمپ شوې هایدرو ذخیره کولی شي د نوې کیدونکې انرژۍ سرچینو بدیل ماهیت توازن کې مرسته وکړي او د بریښنا مستحکمه او معتبرهٔ عرضه تضمین کړي.

مایکروګریډونه (Microgrids): مایکروګریډونه د کوچنیو پیمانه بریښنا شبکې دي چې کولی شي په خپلواکه توګه د اصلي شبکې څخه کار وکړي. دوی لیرې پرتو سیمو یا مهم زیربنا ته د بریښنا چمتو کولو لپاره کارول کیدی شي، او د بریښنا د بندیدو پرمهال د شبکې انعطاف ښه کولو لپاره هم کارول کیدای شي.

د سمارټ ګرډ پلي کول په وړاندې ننګونې:

د سمارټ ګرډونو پلي کولو کې یو له ننګونو څخه د ډیجیټل ټیکنالوژیو ادغام ملاتړ لپاره د موجوده زیربنا نوي کولو اړتیا ده. د سمارټ ګرډونو پلي کول کیدای شي ګران او د وخت مصرف او کیدای شي د بریښنا رسونې شرکتونو او حکومتونو څخه د پام وړ پانګونې ته اړتیا ولري.

بله ننګونه د سمارټ ګرډ ټیکنالوژیو لخوا راټول شوي او لیږدول شوي معلوماتو امنیت او محرمیت ډاډمن کول دي. د ډیجیټل ټیکنالوژیو او د شیانو انټرنیټ (Internet of Things) د ډیریدونکي کارونې سره ، د سایبر بریدونو او ډیټا سرغړونو خطر هم مخ په ډیریدو دی. له همدې امله دا مهمه ده چې د شبکې او کاروونکو د ساتنې لپاره قوي سایبر امنیتي اقدامات پلي کړئ. Translation is too long to be saved

سربیره پردې، د سمارټ ګرډ ټیکنالوژیو بریالي پلي کولو ډاډ ترلاسه کولو لپاره د بریښنا رسونې شرکتونو، حکومتونو او مصرف کونکو ترمنځ لا زیاتو همکاریو ته اړتیا ده. پدې کې د سمارټ ګرډونو ګټو په اړه د مصرف کوونکو پوهول او په برنامو کې د دوی ګډون هڅول شامل دي لکه د غوښتنې ځواب او د انرژۍ موثریت.

په پای کې، دلته مقرراتي او پالیسي ننګونې شتون لري چې د سمارټ ګریډونو د پراختیا ملاتړ لپاره باید حل شي. پدې کې د نوې کیدونکې انرژۍ سرچینو، د انرژۍ ذخیره کولو ، او بریښنایی وسایطو ادغام لپاره د معیارونو او مقرراتو رامینځته کولو اړتیا شامله ده ، او همدارنګه د سمارټ ګرډ زیربنا کې د پانګونې هڅولو لپاره پالیسۍ.

په پایله کښې، سمارټ ګرډونه د انرژۍ یو ډیر دوامدار او انعطاف وړ سیستم ته د لیږد یوه اړینه برخه ده. دوی یو لړ ګټې وړاندیز کوي ، پشمول د اعتبار زیاتوالی ، د کاربن فوټ پرینټ کمول ، او ښه موثریت. په هرصورت، د دوی پلي کول د پام وړ پانګونې، همکارۍ، او د پالیسی ملاتړ ته اړتیا لري. د سمې پانګې اچونې او پالیسیو سره، سمارټ ګریډونه کولی شي د انرژۍ د مخ په زیاتیدونکې غوښتنې پوره کولو کې مهم رول ولوبوي پداسې حال کې چې د شنو خونو ګازونو اخراج کموي او د شبکې انعطاف لوړوي.

نقش رسانه‌ی چاپی(مجله) درتکوین ارزشهای معنوی جامعه

ملا عبدالوهاب مدقق

مقدمه

الحمد لله والصلاة والسلام علی رسول الله وبعد.

قال الله تبارک وتعالی :«لَتُبْلَوُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا ۚ وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ»سوره آل عمران،آیت:۱۸٦

ترجمه: به یقین [همه‌ی شما] در اموال و جان‌های خود، آزمایش می‌شوید! و از کسانی که پیش از شما به آن‌ها کتاب آسمانی داده‌شده و از مشرکان، سخنان آزاردهنده فراوان خواهید شنید. و اگر استقامت کنید و تقوا پیشه سازید، [شایسته‌تر است؛ زیرا] این [استقامت و تقوا] از کارهای مهمّ است.

وقال تعالی :«ولَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا...» سوره بقره ،آیت:۲۱۷

ترجمه: «...وهمواره اتان می جنگند با شما تا آنکه بازگردانند شما را از دینتان، اگر بتوانند...»

جزء اول. در عصر کنونی قدرتهای بزرگ جهان به ویژه جهان غربی در بعد بررسی مسائل، تجزیه وتحلیل چگونگی پیامدهای روند اشغال کشورهای اسلامی از دید تاثیرپذیری و پایداری آن، به این نتیجه رسیده اند که صرف تسخیر فزیکی ملتها از طریق کاربرد ابزار های عسکری، پیامد های کارا و درازمدتی را در پی نداشته اند؛ روش مزبور در واقع یک بعدی و ناقص بوده است.

پژوهشگران دلیل عدم کارایی روش تک بعدی تسخیر ملتها را در این می بیند که روش تسخیر نظامی همواره مقاومت عسکری، برانگیختن حساسیتها و عمل بالمثل طرف مقابل را به گونه‌یی حتمی ولازمی آن در پی دارد و چنین امر باعث می شود تا روند اشغال نظامی را به درازا بکشاند، گراف هزینه‌های جنگی به گونه‌ی سرسام‌آور بلند رود و ضایعات جانی و مالی بیشتر گردد و در نهایت، فرآیند هجوم عسکری با شکست حتمی منجر می گردد؛ ازینرو کشور های استعمارگر بر خلاف ادوار گذشته در تلاش هستند تا ملت‌های ازاد بخصوص ملتهای مسلمان را در دو بعد عمده‌ی فیزیکی(تسخی‌نظامی)و معنوي(تسخیر فکری) مورد تسخیر و اشغال خود قرار دهند.

قدرتهای ازادی ستیز جهان غربی کنونی باور دارند که روش دو بعدی مزبور می توان انتخاب خوبی و کارامدی برای رسیدن به چشم انداز و اهداف اشغالی خویش باشد و نتایج متوقعهٔ درازمدتی را در پی خواهد داشت. بدین ترتیب می توان خلا و نقص که در روش تک بعدی اشغال(جنگ نظامی) وجود داشت نیز جبران و مرفوع نمود.

ازین‌رو، ابر قدرت‌های جهان،که اشغال و تجاوز علیه ملتها در سرشت آنها نهادینه گردیده است، در ازاء جنگ عسکری در برابر مسلمانان، جنگ فکری را ،که از ویژگیهای کارا و اقتصادی برخوردار است، نیز مورد عطف توجه خود قرار داده است و به گونه‌ای عملی و گسترده‌تر از تسخیر عسکری وارد میدان جنگ روانی(جنگ سرد) علیه کشورهای اسلامی گردیده اند و به تناسب جنگ عسکری، در جنگ فکری مزبور به مراتب پیشتاز اند و به آن اهمیت ویژه ای قایل شدند؛ زیرا در برابر اشغال فکری معمولا مقاومت مقاوم طرف مقابل وجود ندارد، حساسیت‌ها در برابر آن بدلیل آنکه یک جنگ نرم و به گونه‌ای نامرئی جریان دارد، خاموش اند.

اشغال فکری ملتها به ویژه مسلمانها به تناسب اشغال نظامی کارامدتر و دارای پیامدهای درازمدت و نتیجه بخش بوده، با هزینه کمتر به درآمد بزرگ وبیشتر نایل می‌گردد، تلفات جانی اصلا در آن متصور نیست. پیروزی اشغال فکری برای دایم یا کم ازکم برای مدتی طولانی می‌باشد و از سوی هم اشغال عسکری را حتمی می‌سازد، از شکست آن جلوگیری و آن را به گونه‌ای موثرتر جبران می‌نماید.

جزء دوم. شناختی از جنگ سرد

جهان غرب همواره در جنگ سرد بُعد معنوی مسلمانان را از قبیل، اندیشه، طرز تفکر، عقیده، عرف و عادات، اخلاق، شاخص‌های اجتماعی اسلامی، وضعیت روانی، چگونگی اهداف زندگی اسلامی، احساس حریت، فرهنگ جهاد، هجرت، شهادت، قربانی و فداکاری، تمدن اسلامی، تاریخ اسلامی، شخصیت‌های اسلامی را با غرض دیگرگون ساختن هویت و شخصیت اسلامی مسلمانان و محروم نمودن آنها از ارزش‌های اخلاقی و معنوی و ویژگیهای اسلامی چون تقوی، تعهد، اخلاص، صداقت، غیرت وشهامت، پاکدامنی، استقامت، شکیبایی، انگیزه، از طریق ابزارهای غیر نظامی یا ابزارهای نرم؛ مورد هدف قرار می‌دهند. بدین‌ترتیب، جهان غرب می‌توان زمینه را برای تقلید امت اسلامی و پیروی آنها از ارزشهای فکری، اخلاقی، اجتماعی، عنعنوی و سایر معنویات فلسفی غرب، مساعد سازد تا در برابر هر دو نوع اشغال عسکری و فکری غرب تسلیم شوند و هیچ گونه انگیزه مقاومت جهادی و دعوتی را در برابر شان نداشته باشند و به عنوان انسانهای بدون تعریف و هویت و«لاابالی» درایند.

در کل فکتورهای مذکور در هر جامعه اسلامی اساس تولید انگیزه دفاع از ارزشهای مادی و معنوی و مقاومت در برابر هر تجاوزگر را تشکیل میدهند. درصورت ریشه‌کن ساختن آن در جامعه اسلامی، فکر دفاع و مقاومت نیز از بین می رود و بدین ترتیب دشمن می‌تواند چشم انداز اشغالی خویش را بدون تلفات جانی و هزینه‌های گزاف و به گونه موثر مورد اجرا قرار دهند و جامعه اسلامی را در عرصه فکری و نظامی بطور دایم تسخیر نماید.

جزء سوم. اغاز فرایندجنگ سرد

اغاز روند جنگ فکری بر می‌گردد به آغاز دشمنی ابلیس با آدم (علیه السلام). ابلیس زمانی که درک نمودکه آدم (علیه السلام) دشمن شان است، سرکوبی و شکست وی از طریق زور و کاربرد ابزار سخت

دشوار است، به جنگ سرد به وسیله ابزارهای نرم چون تکتک ارایه مشورەهای فریبآمیز، توصیه‌های زهرالود، ابراز همدردی دروغین و حتی جهت اثبات ادعاهای خویش و پایداری و تاکید به موقف دوستانه خویش از تحلیف(قسم خوردن) نیز استفاده می‌نمود. در نهایت ابلیس توانست آدم و همسرش(علیهما السلام) را از طریق ایجاد وسوسه و کاربرد زبان چرب و لشم،که از جمله ابزار جنگ فکری به حساب می آید، فریب دادند و منجر به سلب حق سکونت در جنت گردیدند.

بدین‌ترتیب، دست اندرکاران جنگ فکری و هواداران باطل آنها در برابر همه پیامبران (علیهم السلام) بر علاوه ابزارهای جنگی به ابزارهای جنگ فکری چون کاربرد واژه‌ها و اتهامات از قبیل تبلیغات منفی، تشکیک نمودن مومنان به دین اسلام، دایر نمودن مجالس شعر خوانی، قصه‌ها و افسانه‌های خرافی در برابر مجالس قرآنی و استفاده اصطلاحات برای پیامبران (علیهم السلام) چون دیوانه، بی عقل، جادوگر... متوسل شده اند.

جنگ سرد در گذشته شکل ابتدایی خود را داشت ودر یک چارچوب علمی وتحت اصول ویژه تنظیم نه گردیده بود. جنگ فکری مذکور به مرور زمان به عنوان یک روش قاعده‌مند و مدرنتر درآمد و همه ابعاد زندگی انسانی را تحت پوشش خود قرارداد و از سوی صدها موسسات غربی و میلیون‌ها متخصص، مدیریت گردید.

روش جدید مذکور جنگ فکری برای اولین بار از سوی غرب صلیبی به خصوص پادشاه فرانسه، لویس نهم، زمانیکه در جنگ عسکری در برابر مسلمانان شکست خورد و در سال ۱۲۵۰م در مصر در جنگ منصوره از سوی مسلمانان دستگیر گردید،اکتشاف گردید.

پادشاه مذکور، زمان که در زندان به سر می برد بعد از غور وتفکر روی این موضوع که چرا مسلمانان، که از دید مادی واز لحاظ تجهیزات نظامی نسبت به طرف مقابل به مراتب ضعیف هستند، در جنگ عسکری در برابر ما پیروز گردیدند به این نتیجه رسید که قوت مسلمانان در مادیات نه بلکه در معنویات چون دین، عقیده، اخلاق، شهامت، شکیبایی... نهفته است و تا زمانیکه چنین عوامل معنوی در جامعه اسلامی نهادینه باشند، مسلمانان همواره در برابر دشمن خود پیروز خواهند بود.

پادشاه مصر زمانیکه از زندان ازاد گردید، در یک گردهمایی همه شمول،که از اقشار گوناگون جامعه چون نظامیان، سیاسیون، بزرگان مذهبی و قومی درآن حضور داشتند، ضمن ارایه سخنرانی به ملت خود در رابطه به چگونگی جنگ عسکری در برابر مسلمانان چنین ابراز نظر نمود:«اگر خواسته باشید مسلمانان را شکست دهید، به آنها صرف به وسیله ابزارهای عسکری نه جنگید!زیرا شما در جنگ عسکری در برابر آنها شکست خوردید! شما در برابر عقیده آنها بجنگید! زیرا سرچشمه قوت اینها در عقیده آنهاست.»

بدین ترتیب، سران غرب صلیبی مصمم گردیدند تا در ازای جنگ عسکری، جنگ فکری را نیز مدیریت نمایند وجنگ سرد شکل جدید وعلمی را به خود گرفت. جهان غرب برای واکاوی ومطالعات روی دین اسلام، وضعیت فکری جهان اسلام، تمدن اسلامی، تربیه نسل جوان مسلمان به فکر غربی به عنوان ابزارهای مؤثر برای پیشبرد جنگ فکری در سنگرهای فکری مسلمانان چون مکاتب پیشرفته، دانشگاه ها، مراکز پوژه هشی، رسانه ها... مراکز علمی ایجاد کردند و یا به گونه‌ای غیر مستقیم آنرا مدیریت کردند و در نتیجه توانستند چنان نسل را در جوامع اسلامی رشد فکری نمایند که جز نام‌های شان اسلامی اند؛ اما از دید ابعاد سیاسی، فکری، اخلاقی، اجتماعی، نظامی، اقتصادی، ادبی به باورها و ارزشهای غربی باورمند هستند و همواره در تلاش اند تا جامعه اسلامی، امت اسلامی، زندگی اجتماعی، سیاسی، نظامی... را به افکار غربی استوار بسازند. بدین گونه غرب توانستند قوت مسلمانان را بدون تلفات جانی و مقاومت ریشه-کن سازند و از فضاحت و رسوایی در جنگ عسکری نجات یابند.

اهمیت رسانه‌های چاپی(مجله)

در ساختار جوامع انسانی کنونی رسانه‌ها به عنوان ابزار و کانون اگاهی عامه، ذهنیت سازی و ارتقای فکری ملتها از اهمیت والای برخوردار هستند. رسانه‌ها با مودل‌های گوناگون آن در ایجاد ارتباطات، اطلاع رسانی، تعلیم و تبلیغ، فرهنگ‌سازی و نشر و پخش ارزشهای معنوی جامعه؛ نقش بسزای را بازی نموده اند. نهادهای رسانه‌ای مسؤولیت دارند تا همه افراد جامعه را از تحولات جدید در عرصه‌های پیشرفت‌های سیاسی، اقتصادی، صنعتی، بازرگانی، نظامی، صحی، امنیتی، فرهنگی، سپورتی، علمی، اقلیمی و سایر عرصه‌های زندگی مطلع سازند.

مراکز رسانه‌ای در راستای فرا خواندن اقشار جامعه، نهادهای اجتماعی و واحدهای اداری به استقبال گرم و نهادینه سازی ارزشهای دینی، ملی، فرهنگی و اجتماعی و دفاع از آن، بار مسؤولیت را بر دوش دارند. و سایل ارتباطات جمعی و رسانه‌ای علاوه بر اینکه از کارکردهای زمامدران امور حکومتی نظارت می‌نمایند به عنوان پل ارتباطی و اعتماد سازی میان حکومت و ملت نیز تلقی می‌گردند. از طریق رسانه می توان در جلب وجذب وتحریک افراد جامعه دارای استعدادخلیق(مبتکر) و والای جامعه را به سوی اختراعات علمی، فکری، ادبی، صنعتی وسایر عرصه‌ها به گونه‌ای موثر استفاده نمود.

رسانه‌ها از جمله مجلات و ماه نامه ها با توجه به و یژگیهای گوناگونی‌که دارند منبع خوبی برای تأمین ذوق ادبی، شعر و شاعری نیز است و رسانه‌ها باید برنامه‌ها و مواد ادبی را طور ترتیب، نشر و پخش نمایند که عواطف واحساسات افراد جامعه را به سمت خیر و اهداف والای انسانی سوق دهند.

رسانه‌های چاپی همان طورکه به عنوان ابزار سرد و میدان وسیع جنگ فکری برای تسخیر و اشغال فکر، عقیده و سایر معنویات‌کتله‌های جوامع بشری استفاده می‌گردد، به عنوان ابزار سرد و دعوتی باالمثل در عرصه مقاومت و مبارزه با نبرد اشغال فکری اشغالگران نیز تلقی می گردد.

در عصر کنونی ابزارهای رسانه‌ای بخصوص رسانه‌های چاپی چون مجله، اخبار، روزنامه، ماه نامه،کتاب... با توجه به اهمیت که دارند در سطح جهان تحت کنترل کامل صهیونزم(حزب یهودی) بین‌المللی و ابر قدرت‌های اشغالگر جهان درآمده اند وآنرا به عنوان میدان بزرگ نبرد فکری

ممد جنگ عسکری در برابر جوامع اسلامی جهت تسخیر دایمی اذهان و عقاید مسلمانان وار تداد فکری نسل جوان کشورهای اسلامی برگزیده اند و عملا مشاهده می‌گردد که در عصر کنونی همه کشورهای اسلامی و تلاش‌های رسانه‌ای شان را تحت تاثیر قرار داده اند.

در کتاب مشهور صهیونیزم بین‌المللی«پروتوکولها یهودیان و صهیونیسم» در رابطه به تحت کنترل در آوردن رسانه‌های بین‌المللی چنین آمده است:«رسانه‌ها در سطح جهان تحت کنترل ما قرار دارند، اگر کدام جریده‌ای به گونه‌ای آزاد فعالیت هم داشته باشد، آنقدر اهمیت و نفوذ ویژه‌ای نخواهد داشت، آنرا نیز به گونه‌ای از اشکال برای اهداف خویش استفاده خواهیم نمود.» در جای دیگر می افزاید:«همه نهادهای نشراتی جهان و ادارات نشر و پخش افکار باید تحت کنترل ما باشند، اگر کدام نهاد رسانه‌ای با اصول ما سرپیچی نمود از راه‌های قانونی آنرا مسدود خواهیم نمود.» ومی افزاید:«در جهان، میزان بزرگی از مجلات و روزنامه‌ها چنین خواهند بود که در ظاهر افکار و دیدگاه‌های گوناگون را به نشر می‌سپارند ولی حقیقت این است که در پشت پرده برای اهداف ما فعالیت می‌نمایند.»

درکل، جهان غرب، دنیای رسانه‌ها را برعکس آنچه که مسؤولیت دارند و به عنوان ابزار خوبی برای اگاهی عامه مورد استفاده قرار گیرند، آنرا به عنوان سنگر بزرگی برای دین سوزی و فرهنگ سوزی اسلامی قرار داده اند و برای اهداف غرب صلیبی توسط نویسندگان متخصص وماهر مسلمانزاده،که از سوی غرب به گونه‌ای مستقیم یا هم توسط استادان غرب‌زده‌ای داخلی بر اساس فکر غربی و دیمکرات، که برای همین جنگ فکری تربیه شده اند و فکر سیکلولاریزم و دیموکراسی نقطه ثقل عقیده آنها را تشکیل می-دهند، مدیریت می‌گردند.

اهداف که در جنگ روانی ورسانه‌ای از سوی جهان غرب و قدرت‌های استعمارگر در پهلوی جنگ عسکری مورد ضربات سنگین قرار داده اند قرار ذیل اند:

۱.زدودن روحیه دفاع و مقاومت از قاموس مسلمانان در برابر جنگ نظامی و فکری جهان غرب؛

۲.تشکیک و تردید نمودن مسلمانان به دین اسلام، تمدن اسلامی و ارزشهای اسلامی؛

۳.جلوگیری از رسیدن دین اسلام به گونه‌ای کامل و واقعی آن به جوامع غربی؛

۴. ایجاد و تربیه قیادت‌های جعلی و قلابی برای کشورهای اسلامی؛

۵. محو کامل گونه‌های زندگی اسلامی در تمام عرصه‌های سیاسی، دینی، فرهنگی، تعلیمی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی و سایر عرصه‌ها.

ضرورت چاپ مجله(رسانه‌ای چاپی)

ایالات متحده امریکا و همپیمانان بین‌المللی آن عازم آن گردیدند تا قلمرو افغانستان را از طریق جنگ عسکری مورد اشغال قرار دهند، و عملا همان طور که خواسته بودند وارد صحنه گردیدند: سرزمین افغانستان را اشغال نمودند، به هزارها عساکر، وسایط و تجهیزات نظامی، پایگاه‌ها و تاسیسات حربی را در سراسر کشور مستقر نمودند، نظام دیموکرات را بر پا ساختند، بازیگران طاغوتی پارلمان را تعین تکلیف نمودند. در کل نسخه استعمار که از غرب آورده بودند به طور کامل مورد اجرا قراردادند؛ ولی باز هم کار تمام نه گردید.

امریکا با توجه به خاصیت و ماهیت جنگ عسکری، که شکست در آن امر حتمی و لازمی است و سرشت مغرورانه افغان‌ها که همواره در برابر تجاوز بیگانگان استاده اند، مقاومت کردند و از ارزشهای ملی خود دفاع نموده اند، درک می-کرد که روزی از لحاظ نظامی شکست خواهد خورد. ازین رو، لازم دانست تا بدیل دراز مدتی و شکست ناپذیری را برای حفظ دستاوردهای استعماری، اهداف ستراتیژیک امنیتی و عسکری خویش در حین پیروزی و بعد از شکست متوقع، جستجو نماید.

امریکا وهمپیمانان بین‌المللی آن، جنگ روانی را با توجه به ویژگیهای که پیروزی و چشم اندازهای استعماری را برای مدت مدیدی را تضمین می-نماید و از شکست محتمل‌الوقوع جلوگیری و یا آنرا به گونه‌ای بهتر جبران خواهد نمود، به عنوان بدیل جنگ عسکری و یا ممد آن برگزیدند.

امریکا و حلفای آن، ناتو و سازمان ملل متحد و سایر سازمان‌های بین‌المللی غرض تسخیر اذهان افغانها واشغال دین، فکر، عقیده، اخلاق، فرهنگ عنعنات ملی و زندگی اجتماعی و سایر ابعاد معنوی‌که ملتها را نیرو و احساس مقاومت، شهامت ودفاع از ارزشهای فیزیکی و معنوی می-بخشد و معنویات سرشار آنها را زنده نگه می‌دارند، در جنب جنگ نظامی همزمان یک جنگ فراگیر فکری و روانی را نیز به میزان بزرگ آغاز نمودکه به تناسب جنگ عسکری در جنگ فکری به مراتب پیشتاز بودند.

امریکا در بیست سال گذشته در صحنه جنگ فکری با ملت غیور افغانستان چنان بازی نمود و رزمید که همه ابزارهای جنگ شیطانی گسترده‌ای را از قبیل رسانه‌های چاپی، صوتی و تصویری چون روزنامه‌ها، ماه نامه‌ها، سالنامه‌ها، اخبار، مجلات،کتابهای داستانها،کتاب های اشعار، کتابهای مستشرقین و دست اندرکاران آنها مانند کتاب‌های سکولار عبدالکریم سروش، محمد مجتهد شبستری، نصر حامد ابوزید،... برگزاری گردهمایی‌های فرهنگی، مذهبی و سیاسی در چارچوب فکر سکولاریسم، رسانه‌های صوتی و تصویری مانند رادیوها، چینل‌های تلویزیونی، سینماها، تیاترها، فلم‌ها، انترنیت، ابزارهای تعلیمی چون مراکز تعلیمی و تحصیلی، نصاب تعلیمی، نهادهای تحقیقی، کتاب‌خانه‌ها، آموزگاران، اماکن تفریحی چون پارک‌ها، کلب-ها، استدیوم‌های ورزشی، سوناها(حوض‌های آب بازی) را توسط هزارها دست اندرکاران ورزیده، هزاران موسسات و انجوهای درون مرزی و فرامرزی و به شیوه سیستماتیک و غیر حسی در تمام ابعاد زندگی افغان‌ها جهت شستشوی مغزی نسل‌های موجود و آینده را مورد استفاده قرار دادند.

در واقع میزان نفوذ و تاثیر پذیری برنامه‌های شستشوی مغزی و جنگ روانی امریکا در افکار عامه جامعه افغانی تا حدی بالا بود که توانستند اذهان عده قابل ملاحظه‌ای از کتله‌های جامعه افغانی بخصوص قشر جوان و تحصیل یافته را به فرهنگ و افکار غربی زهرالود شستشو نمایند، بذر الحاد و دیموکرسی را در جامعه بکارند، فرهنگ بی‌دینی،گونه‌های فساد و انواع تعصبات و پسترین اخلاق را در جامعه افغانی پخش نمودند.

امریکا تلاش بزرگی را به خرچ داد تا نسل جدید افغانها را طور ذهنیت سازی و بازسازی نمایند که اصلا با فکر اسلامی، شریعت، عقاید، تاریخ و تمدن اسلامی رابطه‌ی نداشته باشند حتی از آن اطلاع و خبری نداشته باشند، آنرا بیگانه بپندارند، در تمام ابعاد زندگی ایشان به معیار-های غربی چنان معتقد باشند که آنرا از خود و خود را از آنها تلقی نمایند و ترقی خود را در تمدن غربی جستجو نمایند.

بدین‌گونه امریکا کوشید تا نسلی با ویژگیهای فوق تربیه نمایند و در آینده زمام امور حکومت افغانستان را به آنها واگذار نمایند ودر صورت شکست امریکا در بعد نظامی از آنها نمایندگی نمایند و از دستاوردهای استعماری آنها نگهداری وقوانین غربی آنها را در تمام عرصه‌های تعلیمی، اخلاقی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مورد اجرا قرار دهند.

درکل تلاش‌های امریکا در میدان جنگ فکری علی الرغم موفقیت‌های چشمگیر که داشتتد باز هم به دلیل مبارزات تاریخی نظامی و فکری افغان‌ها تحت رهبری امیر المومنین ملامحمد عمر مجاهد(رحمه الله) در چارچوب نظام امارت اسلامی افغانستان، به اهداف شوم جنگ عسکری و فکری نایل نه گردیدند و با پیامدهای مفتضح و شکست شرم آور روبرو شد.

قابل یادآوریست، امریکا و همه شریکان جهانی شان در جنگ نظامی در برابر افغانها چنان شکست را متقبل شدند که در طول تاریخ آنرا نه تجربه کرده بود و نه در آینده آنر ا تجربه خواهد نمود؛ اما در میدان جنگ مخفی و نرم(جنگ فکری)تا اکنون به عنوان بازیگر توانا می‌رزمد وآثار آن در گوشه و کنار کشور کماکان، قابل درک هستند؛ به این معنا که امریکا تا اکنون در جنگ فکری بازنده نبوده برعکس نقش برنده را بازی می‌نماید.

غرب صلیبی که در راس آن امریکا قرار دارد هرگز از جنگ فکری دست نخواهد کشید و به اشکال متنوع آن را مدیریت خواهد نمود، به مبارزات فکری خویش تا زمان ادامه خواهد داد تا به هدف استعماری خود که همان انحراف مسیر فکری امت اسلامی است دست یابد و آنها را از دین ایشان مرتد بسازند؛ زیرا در جنگ سرد برخلاف جنگ نظامی که شکست در آن ازطریق مبارزات بالمثل یا از طریق صلح و میان‌جیگری ... محتمل الوقوع است؛ ولی در جنگ فکری شکست قابل پیش بینی نیست و نه صلح و میان‌جیگری در آن جا دارد و این حقیقتی است که مستندات و نصوص اسلامی بر آن مهر تأیید وضع نموده است. صرف یک راه و یک ابزار برای مبارزه با جنگ فکری و شکستاندن برنامه‌های فکری آنها را در اختیار داریم که همان مبارزه فکری بالمثل وازطریق وسایل که غربی‌ها آن را در جنگ نرم مورد استفاده قرارداده اند که عبارت از مبارزات رسانه‌ای هستند. بدین ترتیب، هر که میزان مبارزه، نوعیت و کیفیت مبارزه، میزان علمی، چگونگی کاربرد تکنالوجی در مبارزه فکری و گستردگی ساحه مبارزه بلند بود به همان اندازه به طرف مقابل پیروز و غالب خواهد آمد.

خلاصه اینکه، افغانها همواره در بعد نظامی دستاوردهای چشمگیر، فتوحات و افتخارات بزرگ داشته اند و همیشه برنده میدان جنگ عسکری بوده اند، مدال‌های پیروزی را از خود نموده اند حتی به عنوان ترینر(Trainer) بین‌المللی مهارت های جنگی، فتوحات و قربانی های نظامی را کسب نموده اند؛ ولی در برابر سنگرهای جنگ تبلیغاتی دشمن، بی برنامه و در یک وضعیت سر درگمی به سر می برند؛ زیرا برای جلوگیری از اشغال فکری غرب و سایر دشمنان، یک پالیسی شامل و منهج علمی موثر وجود ندارد از این رو است که سنگرهای فکری و رسانه‌ای ما نا فتح شده و به حال خود و دست نا خورده باقی مانده اند.

ازین‌رو، نیاز شدیدی محسوس می‌گردد تا خلای فوق‌الذکر را به یکی از ابزارهای رسانه‌ای که همان مجله و سایر گونه های چاپی هستند، جبران نمائیم و برعکس جهان غربی، که شکست نظامی را به فتح و تسخیر جنگ فکری جبران می نماید و دستاوردهای استعماری خویش را نگهداری می نمایند، ما باید پیروزی و فتح خدادادی نظامی را از طریق مبارزه رسانه‌ای نیز نگهداری نمائیم. نمانیم بار دیگر بعد از کسب استقلال و آزادی کشور دچار و دستخوش نیرنگ-های دشمن گردد و زمام امور کشور بار دیگر به دست کسانی بیفتد که دشمن آنها را به همین منظور تربیه نموده اند و همین اکنون در لابراتوارهای غربی تحت تست و تدریب و ترمیم قرار دارند.

از سوی دیگر ملت با احساس افغان، دانشمندان، آموزگاران، مفکرین، نویسندگان، دانشجویان دانشگاه‌ها، متعلمین مکاتب و مدارس، مجاهدین، دعوتگران جامعه افغانی، نیازی مبرم را حس می‌کند تا در پهلوی جهاد مسلح در برابر اشغال فکری جهان غرب در میدان جنگ تبلیغاتی نیز برزمد.

از این رو نیازمند مواد و ابزارهای فکری و دعوتی در میدان مقاومت در برابر اشغال جنگ روانی صلیبی هستند؛ اما متاسفانه در عرصه مبارزه با جنگ فکری، مواد علمی در چارچوب مفاهیم و ادبیات اصلی اسلامی به خصوص موضوعات حاد معاصر که فکر را نیرو و قوت می‌بخشد به میزان که لازم و نیاز است در دسترس آنها قرار ندارد و اگر برخی علما در عرصه مزبور تلاش‌های را انجام داده باشند باز هم بسنده نبوده و به همه افغانها و نسل جوان تحصیل یافته نرسیده اند. لذا نیاز است تا در این عرصه، موضوعات علمی، فکری، دینی، سیاسی، اجتماعی، دعوتی، فرهنگی و ادبی، توسط نویسندگان ماهر و متخصص به میزان بالا و با کیفیت روز، تولید و از طریق مجلات علمی و سایر رسانه‌های چاپی به همه اقشار جامعه افغانی و مبارزین سنگر جنگ فکری برسانیم و از ارزشهای معنوی خود دفاع و دستاوردهای جهادی بیست ساله را که به قیمت خون فدایان و شهدا و اشکهای یتیم‌ها و بیوه ها و روان زندانی‌ها کسب نمودیم، حفظ نمایئم.

هدف ایجاد رسانه‌ای چاپی(مجله)

۱.آگاهی عامه در عرصه های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، دینی، صحی ورزشی وغیره،

۲.جلوگیری از خطر جنگ فکری،

۳.تدریب و اعداد فکری برای مبارزه با جنگ فکری،

۳.جلوگیری از پیامدهای زهراگین جنگ فکری در جامعه افغانی،

۴.بازسازی و اصلاح آسیب دیدگان فکری به داروی فکری اسلامی،

۵.ترویج شیوه‌های نوین دعوت اسلامی با ابزارهای معاصر تکنالوجی،

٦.پاک سازی اثرات زهرالود جنگ فکری جهان غرب که در متن جامعه افغانی پاش‌نموده اند،

۷.پرده برداشتن از نیرنگ‌های دشمن و کاربرد تاکتیک‌ها برای اعمال خواسته‌های نامشروع غربی ایشان،

۸. بازتاب دستاوردهای کارمندان، محققین و سایر متخصصین نهاد اداری مربوطه،

۹.معرفی چهره‌های تاثیرگذار امارت اسلامی افغانستان در عرصه های نظامی، فکری، سیاسی، اقتصادی و سایر عرصه‌ها،

۱۰. اگاهی و معرفی ابتکارات واحد های اداری نهاد مربوطه،

۱۱.ایجاد پل ارتباطی میان ملت و نهاد های دولتی،

۱۲. ترویج ارزش‌های دینی در جامعه،

۱۳. از بین بردن هر نوع اختلافات، انواع تعصبات و بی باوری‌ها.

پیامدهای(نتیجه) متوقعه پایگاه رسانه‌ای چاپی

رسانه‌های چاپی به ویژه مجله در راستای ذهنیت سازی و تعین مسیر فکری ملتها از اهمیت بسزای برخوردار هستند. به همین ترتیب رسانه‌های کنونی همان طور که در ارتقای فکری ملت‌ها نقش بزرگی را ایفا می‌کند، در تغییر و ارتداد مسیر فکری ملت‌ها به ویژه مسیر فکری نسل‌های کشورهای اسلامی که امروز عملا آنرا تحت ضربات سنگین خود قرارداده اند، نیز به عنوان وسیله کارا مورد تشخیص قرارگرفته اند. از این رو کشورهای غربی از ابزار مزبور در درازنای تاریخ در تعیین و دفاع از مسیر فکری ملت‌های خویش و در عرصه اشغال فرهنگ، دین، عقیده و در کل تمامی ارزشهای معنوی مسلمانان، سود بلا هزینه و تلفات جانی برده اند.

از این جهت برای بزرگان و مسؤولین امارت اسلامی افغانستان لازم به نظر می‌رسد تا ساحه فعالیت‌های رسانه‌ای را از طریق رسانه‌های که استقلال فکری و ملی داشته باشند و به ارزشهای ملی افغانستان ارج می‌گذارند گسترش دهند، برای پیشبرد امور رسانه‌ای برنامه‌های وسیع و دراز مدتی را روی دست گیرند و مبارزین مسلکی و دارای عزم و اراده راسخ ترینگ و تدریب نمایند.

در کل هر پایگاه رسانه‌ی چاپی در سه بعد عمده زیر با توجه به اهداف کوتاه مدت و بلند مدت که در فوق ذکر گردیدند به یک تحول بزرگی فکری باید دست یابد:

۱. واحد اداری رسانه‌ی چاپی باید بکوشد تا از طریق رسانه‌ای چاپی مذکور در عرصه تعیین سرنوشت و ثبات فکری، ارتقای فکری، ذهنیت سازی، در ایجاد ارتباطات، اطلاع رسانی، آموزش، فرهنگ سازی و نشر و پخش ارزشهای معنوی جامعه، نقش بسزای را بازی نمایند، نهادهای رسانه‌ای مذکور، مسؤولیت دارند تا همه افراد جامعه را از تحولات جدید در عرصه‌های پیشرفت‌های سیاسی، اقتصادی، اکتشافی، نوآوری، صنعتی، بازرگانی، نظامی، صحی، امنیتی، فرهنگی، سپورتی، علمی، اقلیمی وسایرعرصه‌های زندگی مطلع سازند.

نهاد رسانه‌ی چاپی مذکور باید تلاش ورزد تا از طریق رسانه‌ای چاپی مذکور، اقشار جامعه، نهاد-های اجتماعی و واحدهای اداری را به ترویج نهادینه سازی ارزشهای دینی، ملی، فرهنگی و اجتماعی واحساس دفاع فرا خواند و از سوی هم رسانه مزبور باید تلاش داشته باشد تا بر کارکردهای زمامداران امور طبق پلانهای انکشافی کشور غرض تسکین روح و روان ملت و اعتماد سازی میان ملت و حکومت نظارت داشته باشد. از طریق مجله مزبور می‌توان در جلب وجذب و تحریک افراد جامعه دارای استعداد مبتکر جامعه را به سوی اختراعات علمی، فکری، ادبی، صنعتی و سایر عرصه‌ها به گونه‌ای موثر استفاده نمود.

۲. نهاد رسانه‌ی چاپی باید در صدد آن باشد تا از رسانه‌های چاپی مذکور همان طور که به عنوان ابزار اگاهی عامه غرض تنویر و تهذیب فکر، عقیده ومعنویات کتله‌های جوامع بشری استفاده می‌گردد، به عنوان ابزار سرد و دعوتی بالمثل درعرصه مقاومت و مبارزه با نبرد اشغال فکری اشغالگران مورد استفاده قرار دهد.

۳. نقاط که باید مورد عطف وتوجه مجله(رسانه چاپی) قرارگیرند قرار ذیل خواهند بود:

- رشد فکری مأمورین دولتی؛
- رشد مسلکی مأمورین به عنوان پرسنل ورزیده و ماهر به مسلک خویش؛
- ترغیب مأمورین به پیروی قاطع از شریعت، قوانین اداری و نظامی امارت اسلامی افغانستان؛
- ترغیب پرسنل اداری به اطاعت کامل از فرامین، توصیه‌های امیرالمومنین و سایر مسوولین امارت اسلامی افغانستان؛
- بازتاب کارکردهای انکشافی، مسلکی،آموزشی، دعوتی، و اجتماعی واحد اداری مربوطه؛
- زمینه سازی بیشتر برای جلب اعتماد و رضایت بیشتر ملت وایجاد زمینه برای استحکام بیشتر روابط وهماهنگی میان حکومت و اقشار مختلف جامعه.

تجهیزات مورد استفاده در برق سیتسم های برقی

انجنیر همت الله امین زی

برای ایزوله شدن شبکه های فشار قوی از سیستم های اندازه گیری و حفاظت از این وسیله استفاده می شوددر اینجا CT چون جریان خطوط زیاد می باشد و نمی توان مستقیما آن را اندازه گرفت با استفاده از این دستگاه از جریان نمونه برداری می کنند این دستگاه به صورت سری در مدار قرار می گیرد.

ضمناً CVT به موازات برقگیر این دستگاه نصب می گردد و علت استفاده آن برای سدکننده فرکانس 50 هرتز برای سیستم مخابراتی و اندازه گیری ولتاژ و محافظت برای رله ها مورد استفاده قرار می گیرد و فرق آن باPT این است که پی تی فقط برای اندازه گیری و حفاظت مورد استفاده قرار می گیرد.

همچنان PLC روشی است که سیگنال های مخابراتی را از یک پست یا نیروگاه توسط خطوط فشار قوی ارسال کرده و در پست یا نیروگاه دیگر دریافت می کنند.

به همین ترتیب PT چون ولتاژ خطوط زیاد می باشد و نمی توان مستقیما آن را اندازه گرفت با استفاده ازاین دستگاه از ولتاژ نمونه برداری میکنند. این دستگاه به صورت موازی در مدار قرار می گیرد.

در ضمن برای حفاظتی که نیاز به نمونه ولتاژ مانند رله های ولتاژی مانند رله های اندر ولتاژ یا آور ولتاژ و رله دیستانس دارد استفاده می شود.

همچنانREF رله، که مشابه رله دیفرانسیل می باشد و برای اتصالیهای فاز با زمین در داخل ترانس به کار می رود و به طور جداگانه در دو طرف ترانس نصب می شود.

وSF6 کلید، آن برای خاموش کردن جرقه ناشی از قطع و وصل از گاز خاموش کننده ای استفاده می شود که آن گازSF6 نامیده می شود.

همچنان ۷. ۸ برای نشان دادن قدرت ترانس از واحد ولت آمپر استفاده می شود. (توان ظاهری)

و ۷. ۸. R واحد اندازه گیری توان راکتیو می باشد.

استراکچر: استراکچر پایه های فلزی که نگهدارنده تجهیزات در پست می باشند.

آلارم: به محض عملکرد رله یا به وجود آمدن شرایط غیر عادی در مدار این دستگاه با به صدا در آوردن آژیر اپراتور را از وجود شرایط غیر عادی مطلع می کند.

آمپر: واحد اندازه گیری جریان آمپر می باشد.

آمپرمتر: برای اندازه گیری جریان از آمپرمتر استفاده می شود که این دستگاه به صورت سری در مدار قرار می گیرد.

اونت رکوردر: دستگاهی است که وقایع وحادثه هارادر پستها ثبت می کند.

اینکامینگ: ورودی ترانس می باشد(خروجی اصلی ترانس که کلیه فیدرهای خروجی از آن تغذیه می شوند).

اینتر لاک: برای جلوگیری ازمانور اشتباه معمولا بین سکسیونرها و بریکر چفت و بست مکانیکی یا الکتریکی قرار می گیرد. که از آن به عنوان اینترلاك نام برده می شود.

اینورتر: این دستگاه ولتاژ مستقیم را به متناوب تبدیل می کند مورد استفاده آن برای مصارف اضطراری و پر اهمیت در پست می باشد.

باطری: به مجموعه ای از سلول ها که در آنها فعل و انفعالات الکترو شیمیایی قابل رفت و برگشت صورت می گیرد باطری می گویند که هر سلول متشکل از صفحات مثبت و منفی و ماده ای بنام الکترولیت که محلول از 8 قسمت آب و 3 قسمت اسید سولفوریک غلیظ می باشد.

باطری خانه: محل قرار گرفتن باطری در پست را باطریخانه گویند.

برقگیر: به منظور حفاظت از شبکه در مقابل اضافه ولتاژها وتخلیه آنها به زمین از برق گیر استفاده می شود . اضافه ولتاژهائی که در شبکه ایجاد می شوند یا ناشی از عوامل خارجی بوده نظیر صاعقه ویا ناشی از اختلالات داخلی سیستم نظیر– قطع ناگهان بار-سوئیچینگ- اتصال کوتاه، عدم تنظیم ریگلاتوری ولتاژ وغیره برقگیر در ابتدای پست وطرفین ترانس و در شبکه توزیع در ابتدای خط و در مسیر خط نصب می شود.

بریکر: کلید قدرتی است که در موقع لزوم جریان عادی شبکه و در موقع خطا جریان اتصال کوتاه و جریان زمین را سریع قطع نماید این کلید قطع جریان را در یک فضای عایق انجام می دهد بنابراین این کلید میتواند در زیر بار قطع کند.

کپسول اطفاء حریق: کپسول هایی که در پست نصب گردیده و در داخل آن مواد

خاموش کننده آتش مانند پودر و گاز می باشد و برای خاموش کردن انواع آتش از آن استفاده می شود.

بی سیم: بی سیم دستگاهی که برای ارتباطات صوتی استفاده می شود.

پارالل کردن ترانس یا ژنراتور: یعنی موازی کردن دو ترانس فورماتور یا دو ژنراتور با هم که هدف از پارالل کردن بالا بردن ضریب اطمینان شبکه و تعدیل بار بین خطوط و ترانس ها وژنراتورها و استفاده مناسب از قدرت و ظرفیت تجهیزات می باشد.

پست: محلی که در آنجا تبدیل ولتاژ انجام گرفته یا کلید زنی صورت می پذیرد.

پلاک ترانس: پلاکی است که بر روی ترانس نصب می شود و اطلاعاتی را در مورد ترانس از قبیل ضریب قدرت سیم بندی ترانس سال ساخت کشور سازنده ولتاژ و جریان نامی و... را نشان می دهد.

تپ چنجر: وسیله ای است که با تغییر دادن سبب تغییر ولتاژ خروجی ترانس می گردد این وسیله بیشتر در طرف فشار قوی ترانس نصب می شود.

ترانس مصرف داخلی: برای مصرف داخلی پست (روشنایی، شارژر، تغذیه رله ها و تجهیزات ارتباطات راه دو راز این ترانس) استفاده می شود.

ترانس نولساز: به منظور ایجاد نقطه نول مصنوعی و در طرف مثلث ترانس ها و حفاظت ثانویه ترانس از ترانس نولساز استفاده می شود.

ترانسفورماتور: وسیله ای است که انرژی الکتریکی توسط القاء متقابل تبدیل می کنند و می تواند ولتاژ کم را به زیاد و بالعکس تبدیل نماید

ترمومتر: برای اندازه گیری درجه حرارت از این دستگاه استفاده می شود

تست پلاك: ترمینال هایی است که در مواقع تست و تنظیم رله ها مورد استفاده قرار می گیرد تا نیازی به قطع بریکر نباشد

استیک: وسیله عایقی است برای باز یا بستن فیوز کتد یا گراند سیار از آن استفاده می شود.

خازن: جهت بالا بردن ولتاژ، جهت جبران بار راکتی و که در پست های فوق توضیع استفاده میگردد.

خط انتقال: جهت انتقال جریان برق، جهت تبادل اطلاعات و جهت تبادل پیام با نصب سیستمPLC

دیسپاچینگ: مرکز کنترل پستهای انتقال و نیروگاهها میباشد. (ثبت وقایع ایستگاهها، فرمان قطع و وصل، روئیت مقادیر (جریان و ولتاژ و...)) از وظائف آنهاست

دیزلخانه: جهت تامین مصرف داخلی پست در زمانی که پست بی برق شده باشد

دیفکت: در صورت به وجود آمدن اشکالی در تجهیزات جهت رفع عیب آن این برگ تکمیل و به گروه تعمیرات ارجاع داده می شودتا رسیدگی گردد و رفع عیب شود.

رادیاتور ترانس: مخزنی است که در آن آب یا روغن در حال گردش وجود دارد که در اثر گردش در رادیاتور آب یا روغن خنک شده و باعث خنك شدن ترانس می شود.

راکتور: به منظور کاهش ولتاژ شبکه در مواقع افزایش ولتاژ شبکه(غیر عادی شدن ولتاژ) از راکتورها که جذب کننده بار راکتیو هستند استفاده می گردد(جهت کاهش ولتاژ).

رله استند بای: وقتی که یک اتصال زمین بر روی فیدرهای خروجی باقیمانده و حفاظت فیدرهای مذکور عمل نکند این رله به عنوان پشتیبان حفاظت ها عمل کرده و فرمان قطع را به طرف اولیه و ثانویه ترانس داده و باعث خارج شدن ترانس می شود.

رله بوخهلتس: این رله بین مخزن ترانس و کنسرواتور نصب می گردد. در اتصالی های شدید داخلی ترانس گازهای زیاد همراه با جهش روغن ایجاد شده که فشار حاصله در رله بوخهلتس باعث عملکرد رله و تریپ ترانس می شود.

رله تانک پروتکشن: برای حفاظت ترانس در مقابل اتصالی با بدنه از آن استفاده می شود.

رله جریان زمین: رله ای است که مانند رله جریان زیاد عمل می کند و اتصالیهای فاز به زمین را تشخیص داده و عمل می کند.

رله جریان زیاد: وقتی که جریان ورودی رله از ستینگ آن بالاتر رود این دستگاه بدون تاخیر فرمان لازم را صادر می کند.

رله جهتی: از جنس رله های توانی می باشند که بر اساس زاویه بین بردارهای ولتاژ وجریان عمل می کندمانند رله جریان توان که برای جلوگیری کردن از موتوری شدن ژنراتور به کار می رود.

رله حفاظتی: دستگاهی که به طور خودکار جهت تشخیص خطا در شبکه، حس کردن خطا،نشان دادن خطا وفرمان جدا کردن بخش معیوب بکار می رود.

رله دیستانس: از لحاظ هر پست هر نقطه از شبکه دارای یک امپدلنس می باشد که با به وجود آمدن خطا جای این نقاط در صفحه جابجا می شود باشناسایی جابجایی این نقاط می توان به خطا پی بردو آن را

شناسایی کرد این رله معمولا دارای سه ناحیه عملکرد می باشد و بر روی خطوط انتقال نصب میگردد و نقطه اتصالی بوجود آمده بر روی خط را مشخص می نماید

رله دیفرانسیل: با نمونه برداری از جریانهای دو طرف ناحیه حفاظت شده و مقایسه آن با یک مقدار مشخص شده می تواند خطا را شناسایی و فرمان لازم را صادر کند.

رله ریکلوزر: این رله بر روی خطوط نصب میگردد تا درهنگام قطع در صورتی که علت قطع گذرا و لحظه ای بوده بعد از مدت زمان تعریف شده روی آن فرمان وصل را به صورت اتوماتيك صادر نماید.

رله فشار شکن: در صورتیکه فشار روغن یا گاز از حد تعریف شده بیشتر شود این رله باعث تخلیه اضافه فشار می شود

رله های توانی: این رله ها بر اساس توان عمل می کنند به عنوان مثال رله هایی که جهت توان را اندازه گیری می کنند یا رله هایی که توان اکتیو و راکتیو را اندازه گیری می کنند.

رله کمبود ولتاژ: این رله هنگامی عمل می کند که ولتاژ از مقدار نامی پایین تر بیاید. معمولا آن را روی 80% مقدار نامی تنظیم می کنند.

سکسیونرسر خط: جهت باز کردن خط از پست در صورتی که جریان از روی خط برداشته شده باشد و بریکر در ایستگاه مربوطه قطع باشد

سکسیونر: کلید قدرتی است که برای قطع و وصل ولتاژ به کار می رود این کلید نمی تواند جریان برق را در زیر بار قطع کند

سکسیونر ارت: به منظور ایمنی افرادی که روی خط انتقال و تجهیزات پست کار می کنند و همچنین تخلیه بارهای باقی مانده روی خطوط در ابتدای خطوط و پست های فشار قوی از سکسیونر ارت استفاده می شود.

سکسیونر بای پاس: سکسیونری است که برای ارتباط بین دو باس بار از آن استفاده می کنند.

سیستم خنک کنندگی ترانس: جهت کاهش درجه حرارت ترانس ها و افزایش بازدهی و راندمان ترانسها از سیستم خنک کنندگی مختلفی بسته به قدرت و نوع ترانسها به کارگرفته می شود.

سیلیکاژل: جهت جلو گیری از نفوذ رطوبت به ترانس ها از سنگ سیلیکاژل استفاده می شود در حالت عادی رنگ آن آبی می باشد و در صورت تغییر رنگ آن باید تعویض گردد.

شین یا باس بار: تمام سیم ها و کیبل های یک نیروگاه یا ایستگاه که ولتاژ مساوی دارند با یک شمش یا باسبار در هر فاز به هم متصل می شوند و سپس با تبدیل ولتاژ توسط ترانسفورماتور به ولتاژ دیگر تبدیل و به باسبارهای دیگر منتقل می شود.

صفحات هم پتانسیل: شبکه های آهنی هستندکه زیر پای اپراتورها در بعضی نقاط مانند زیر سکسیونرها و بریکرها برای از بین بردن ولتاژ تماس مورد استفاده قرار می گیرد.

صفحه آلارم: صفحه ای است که دارای چراغهایی در هر خانه است که در آن عملکر رله ها و تجهیزات حفاظتی نشان داده می شود و به محض عمل کردن رله چراغ مربوط به آن رله در صفحه آلارم روشن می شود.

ضریب قدرت: ضریب قدرت یا کسینوس فی ،کسینوس زاویه بین بردار توان اکتیو و توان ظاهری می باشد.

فاز متر: وسیله است که دارای لامپ مخصوص می باشد و با تماس با خطوط انتقال با روشن یا خاموش شدن این لامپ می توان به برقدار یا بی برق بودن خط پی برد.

فالت رکوردر: دستگاهی است که برای ثبت کردن خطاهای به وجود آمده از آن استفاده می شود این دستگاه خطا ها را به صورت نموداری ثبت می کند.

فایر باکس: شامل یک جعبه می باشد جهت اتفا حریق که در داخل آن یک قرقره بزرگ و یک سر لوله با تعداد معینی لوله نواری در اندازه 20 متری وجود دارد این جعبه به صورت عمودی یا افقی نصب می شود و بهترین فاصله برای نصب ان در داخل از کف تقریبا 70 سانتی متر است.

فرم اجازه کار: مسئول ایستگاه با روئیت فرم درخواست انجام کار که به تایید گروه تعمیرات، بهره برداری، دیسپاچینگ رسیده باشد فرم اجازه کار صادر می نماید و مشخص کننده محل های قطع تجهیزات همراه با حصار کشی و قفل تجهیزات خاموش شده تحویل گروه تعمیرات می نماید.

فرم درخواست انجام کار: این فرم دارای سه قسمت است، درخواست گروه تعمیرات - تایید بهره برداری و تایید دیسپاچینگ می باشد، که در تاریخ مشخص شده و مدت زمان انجام کار و مشخص شدن تجهیزاتی که قطع شوند می باشد و توسط گروه تعمیرات به ایستگاه آورده می شود.

فرکانس‌متر: برای اندازه گیری فرکانس شبکه از فرکانس متر استفاده می‌شود این دستگاه به صورت موازی در مدار نصب می شود واحد فرکانس هرتز می باشد.

فرکانس: تعداد سیکل های صورت گرفته را در مدت زمان یک ثانیه فرکانس گویند واحد فرکانس هرتز می باشد

فن: وسیله ای است که با انرژی الکتریکی هوا را به سمت ترانس می دمد تا ترانس خنک شود

فن ترانس: وسیله ای است که جهت خنک کردن سیم پیچ ترانس از آن استفاده می شود و به دو صورت اتوماتیک و دستی در مدار قرار می گیرد.

قدرت نامی ترانس: قدرت اسمی ترانس مساوی حاصل ضرب جریان ثانویه اسمی و ولتاژ ثانویه اسمی می‌باشد مقادیر استاندارد قدرت اسمی عبارتند از 2. 5-5-30-15-10

کارت حفاظت دستگاه: کارتی که برای حفظ دستگاه از آسیب بیشتر وپایداری شبکه برق و جلوگیری از صدمات جانبی مورد استفاده قرار می گیرد کار برد آن در زمانی است که مسئول ایستگاه وضعیت نا مطلوبی را مشاهده کند، برای جلوگیری از صدمات بیشتر این کارت صادر می شود و بر روی کلید قطع و وصل تجهیز قرار می گیرد.

کارت حفاظت شخصی: کارتی که برای صدور آن عملیات بی برق شدن و جداسازی صورت می گیرد، درنتیجه این عملیات محیط کار ایمن می شود. مورد کاربرد آن زمانی است که گروههای تعمیراتی تصمیم به تعمیر بخشی از سیستم را می گیرند با تکمیل کارت با هماهنگی امورهای ذیربط بدون انرژی برق گردیده و با حصارکشی تحویل گروه متقاضی می گردد.

گراند سیار: در مواقعی مانند کار گروه تعمیرات بر روی خطوط بعد از بی برق کردن خط ها، جهت اطمینان از بی برق بودن خط و تخلیه بار های الکتریکی احتمالی به زمین از گراند سیار استفاده می کنند

گروه برداری: اتصالات مختلف برای ترانس وجود دارد که به 44 گروه عمده تقسیم می شود، که طرف فشار قوی ترانس با حرف بزرگ، طرف فشار ضعیف با حرف کوچك و عدد نشان داده شده که در عدد 30 ضرب می شود و حاصل ضرب بدست آمده نشان دهنده زاویه اختلاف فاز بین ولتاژهای طرف اولیه و ثانویه ترانس می باشد.

گیج روغن: برای نشان دادن سطح روغن ترانس از این دستگاه که بر روی ترانس نصب است استفاده می شود

لاین تراپ: این دستگاه سیم پیچ قطوری است که با یک خازن موازی شده است و در داخل سیم پیچ استوانه شکل قرار دارد و با آن موازی است و چون خازن با سیم پیچ موازی می باشد فقط در یک فرکانس خاص بنام فرکانس تشدید جریان مینیمم می شود.

اگر مقدار سلف و خازن را طوری انتخاب کنیم که فرکانس تشدید روی فرکانس کاربر بیفتد، آنوقت سیگنال های مخابراتی چون جریان خیلی کم می شود نمی تواند وارد پست شود ولی برق فشار قوی (50 هرتز) چون جریانش خیلی بالا است وارد پست می شود.

مقره: برای اتصال هادی های خطوط انتقال به دکل های که دارای ولتاژ زیادی نسبت به بدنه دکل و نسبت به یکدیگر می باشند از وسایل مجزا کننده استفاده می شود. که این وسایل عمدتا به صورت مقره استفاده می شود.

میتر: دستگاهی است که برای اندازه گیری ولتاژ، جریان، بار اکتیو،راکتیو ،فرکانس و.... استفاده می شود.

نسبت تبدیل: کمیت الکتریکی که برای تبدیل ولتاژ یا جریان به مقادیر کمتر یا بیشتر مورد نظر مورد استفاده قرار می گیرد.

نمراتور برقگیر: سنجش تعداد عملکرد برق گیر را نشان می دهد که به منظور تخمین باقی مانده عمر برقگیر و تعیین محل عبور خط از نظر تعداد دفعات رعد و برق و اضافه ولتاژها از آن استفاده می شود.

هرتز: واحد اندازه گیری فرکانس هرتز می باشد

وات: واحد اندازه گیری توان اکتیو می باشد.

وات متر: برای اندازه گیری توان حقیقی یا اکتیو از وات متر استفاده می شود. وات متر یک سیم پیچ جریان که به طور سری در مدار قرار می گرد و در یک سیم پیچ ولتاژ که به صورت موازی در مدار قرار می گیرد، می باشد.

ولت: واحد اندازه گیری ولتاژ می باشد

ولت متر: برای اندازه گیری ولتاژ ، باید ولت متر را به صورت موازی با آن قرار داده، در صورتی که بخواهیم ولتاژ شبکه را در تابلو اندازه گیری کنیم بایستی دو سر ولت متر را در شبکه فشار ضعیف به شین های مورد نظر و در مورد شبکه های فشار

قوی از طریق ثانویه ترانس ولتاژها به ولت متر اتصال دارد.

ولتاژ یا جریان نامی: حداکثر ولتاژ یا جریانی است که در حالت کار نرمال سیستم به شبکه اعمال شده و تجهیزات می توانند به طور دائم آن را تحمل نمایند.

کیبل: هر نوع هادی که بتواند جریان برق را از داخل خود عبور داده و توسط مداری از محیط اطراف خود عایق شده باشد بطوریکه ولتاژ روی سطح عایق نسبت به زمین برابر صفر و سطح سیم یا هادی نسبت به زمین دارای ولتاژ فازی باشد کیبل نامیده می شود.

کارت احتیاط: کارتی است که برای صدور آن عملیات بی برق شدن و جداسازی صورت نمی گیرد،در نتیجه هیچ حفاظتی را تضمین نمی کند. کاربرد آن در شرایطی است که گروههای در کنار خطوط گرم می خواهند مشغول به کار شوند این کارت توسط متقاضی از ایستگاه درخواست می شود و مفهوم آن اینست که اگر حین کار گروه در طول خط،کلید خط در ایستگاه قطع شد کلید خط در ایستگاه بدون هماهنگی با متقاضی صدور کارت نباید وصل گردد.

کارت فرم ضمانتنامه: کارتی که برای صدور آن عملیات بی برق شدن و جداسازی صورت می گیرد،درنتیجه این عملیات محیط کار ایمن و تضمین می شود. کاربرد این کارت زمانی است که گروههای تعمیراتی تصمیم به تعمیربخشی از سیستم را می گیرندبعد از تکمیل کارت این بخش با هماهنگی امورهای ذیربط و بدون انرژی نمودن قسمت های الکتریکی و غیر فعال نمودن قسمت های مکانیکی و با حصار کشی و قفل به تجهیزات تحویل گروه متقاضی می شود.

کسینوس فی متر: در نیروگاه ها و کارخانجات بزرگ باید ضریب قدرت مدار تحت کنترل باشد که برای اندازه گیری آن از کسینوس فی متر استفاده می شود. این دستگاه دارای دو سیم پیچ متحرک و یک سیم پیچ ثابت می باشد. سیم پیچ ثابت سر راه جریان و سیم پیچ های متحرک به صورت موازی در مدار قرار می گیرند.

کمپرسور: برای فشرده شدن هوا و ذخیره شدن در یک تانک مورد استفاده قرار میگیرد تا با صدور فرمان به میله متحرک کلید منتقل شود و باعث قطع و وصل کلید های نوع خلا شود.

کنتاکتور: کلید های الکترو مغناطیسی هستند که مهمترین جزء مدارهای فرمان می باشند که تشکیل شده از یک مغناطیس الکتریکی که یک قسمت از هسته آن متحرک بوده و توسط فنری از قسمت ثابت جدا نگه داشته می شود و یک سری کنتاکت عایق شده از یکدیگر به آن متصل می باشند و با آن حرکت می کنند.

کنتور: برای اندازه گیری انرژی اکتیو و راکتیو از کنتورها استفاده می شوداتصال کنتورها در شبکه فشار ضعیف به صورت مستقیم و در شبکه های ولتاژ بالا از طریق ترانس های ولتاژ وجریان انجام می گیرد.

کنورتور: این دستگاه ولتاژ متناوب را به مستقیم تیدیل می کند مورد استفاده آن برای یک سو سازها و شارژر می باشد.

کوپلینگ: کلید قدرتی است که برای ارتباط دو باس سکشن از آن استفاده می شود.

نقشه تك خطی: نقشه تك خطی نقشه تك خطی تجهیزات کل ایستگاه می باشدکه شماره دیسپاچینگی آن با موقعیت نصب

د ځمکې لاندې اوبو د څارنې سیستم

انجنیرعزیزالرحمن عزیز

د سیستم پېژندګلوي

د څارنې سیستم یو داسې بنسټ دی، چېرته چې د اوبو کچې او کیفیت هغه احصائيې تولیدیږي چې د ځمکې لاندې اوبو سرچینې تشریح کوي، او د تحلیل په موخه د لاسرسي وړ ګرځي.

دا اعداد او معلومات د اوږدې مودې لپاره په ثابت ډول د هرې سیمې د وضعیت بیانوي. په محلي یا سیمه ییزه کچه د ځمکې اوبه لرونکو پوړونو اداره کول ارین دي ترڅو د اوبو سرچینو او چاپیریال ساتنې مدیران هراړخیز او په ریښتوني ډول د یوې سیمې استازولي کوونکي او باوري معلوماتو ته په آسانه توګه لاسرسی ولري.

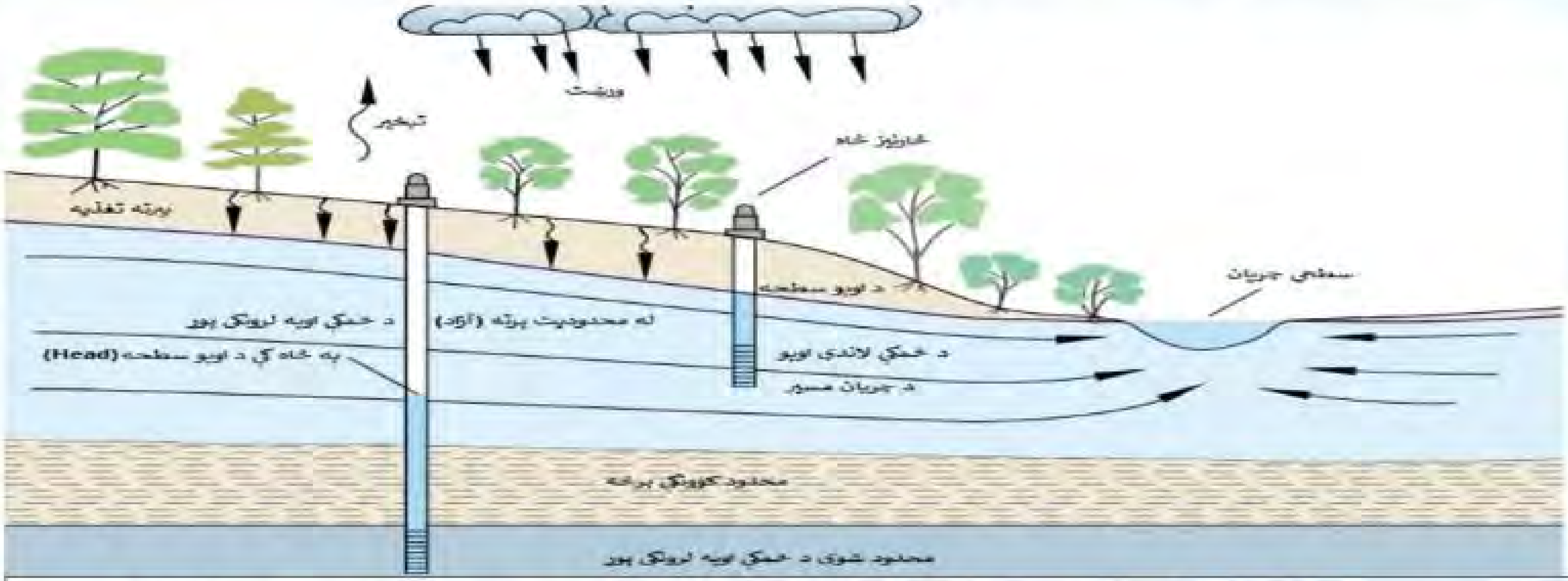

1- شمېره شکل: د ځمکې په یوه محدود شوي او نامحدود اوبه لرونکي پوړ کې د نصب شوو څاګانو هایدروجیولوجیکي مقطع

د ځمکې لاندې اوبو وضعیت په تحلیل پورې اړوندې ټولې پوښتنې په عین دېټا سېټ سره نشي ځواب کېدای. ځینې احتمالي پوښتنې د لوړې فریکونسۍ (په ګړندي تکراریت سره) څارنه غواړي، پداسې حال کې چې نورې څېړنې بیا د پراخه مودې احصائیو او معلوماتو ته اړتیا لري.

د افغانستان اوبیزه جغرافیه په پنځو سیندیزه حوزو وېشل شوې ده، چې هره حوزه بیا د اوبخوړونو په کچه د فرعي واحدونو له لارې مدیریت کیږي. د اوبو او انرژۍ وزارت په چوکاټ کې د افغانستان د ځمکې لاندې اوبو د څارنې سیستم د خانګړو لمریتوبو پر بنسټ او د مختلفو سیمو اوبو سرچینو وضعیت ته په کتو د ځمکې لاندې اوبو سرچینو د دوامداره څارنې په موخه رامنځ ته شوی. چې د یاد سیستم د رامنځ ته کولو، ساتنې، پاملرنې، ودې او پراختیا په موخه دوه کړنلارې وضع شوې، چې له مخې یې پدې تړاو ټول فعالیتونه تر سره کیږي:

1. د اوبو سرچینو د سټېشنونو د نصبولو سیمو د ټاکنې او تثبیت کړنلاره
2. د اوبو سرچینو د ملي معلوماتي بانک د رامنځته کېدو کړنلاره

د افغانستان د ځمکې لاندې اوبو سرچینو په څارنیز سیستم کې لاندې درې ډوله شبکې شتون لري.

1. په اتوماتیک ډول ریکارډ کوونکي (۳۸) هایدورجیولوجیکي سټېشنونه.

د ځمکې لاندې اوبو د څارنیزه سټېشنونو پورته شبکه د یوه پرمختللي سیستم په نصبولو سره یوازې د کابل په ښار کې رامنځ ته شوې، چې کولای شي د (۵) دقیقو په فریکونسۍ باندې احصائيې په خپل ځان کې ثبت کړي. ثبت شوې ارقام په آنلاین ډول د انټرنېټ له لارې سیستم ته پورته کیږي او هم په فزیکي ډول د ځانګړي کمپیوټر له لارې تر لاسه کیدای شي.

2. د هایدروجیولوجیکي څېړنو په پایله کې د ځمکې لاندې اوبو څارنې په موخه د (۱۷۱) څېړنیزو څاګانو معیاري څارنیزه شبکه.

یو لړ هایدروجیولوجیکي څېړنې د افغانستان په نهو ښارونو (کابل، جلال آباد، خوست، مزارشریف، زرنج، لښکرګاه، کندهار، هرات او فراه) کې ترسره شوې او له څېړنو وروسته د برمه شوو معیاري کوهیانو څخه څارنیزه محلي شبکې رامنځ ته شوې دي.

3. له (۹۲۲) عامه او شخصي کوهیانو څخه د ځمکې لاندې اوبو د څارنې په موخه ګټه اخیستنه.

د هیواد په پنځه ګونه سیندیزه حوزو کې چې ټول ولایتونه په بر کې نیسي له پورته شمېرې

کوهیانو د څارنیزه شبکو په توگه گټه اخیستل کیږي او راټولې شوې احصائیې او معلومات یې د اوبو سرچینو د ملي معلوماتي بانک په ډیټابیس سیستم کې ثبتیږي.

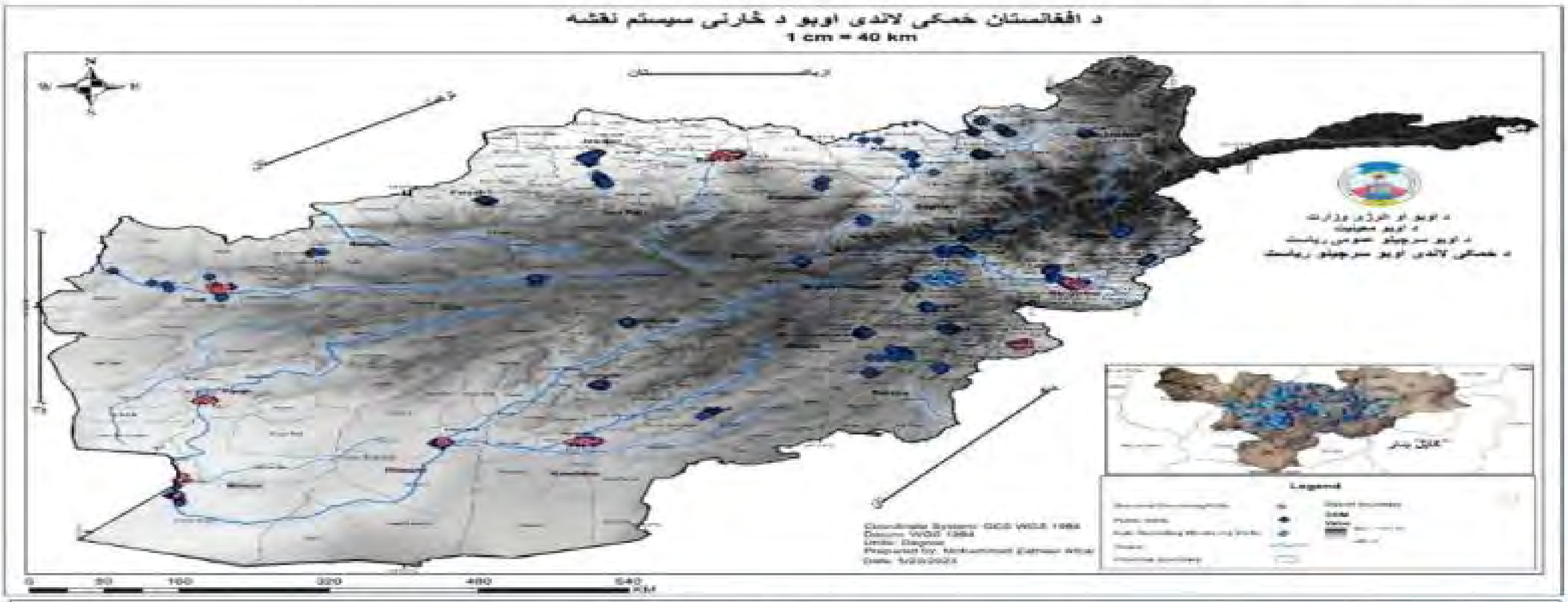

2- شمېره نقشه: د افغانستان د ځمکې لاندې اوبو سرچینو څارنیزه شبکه

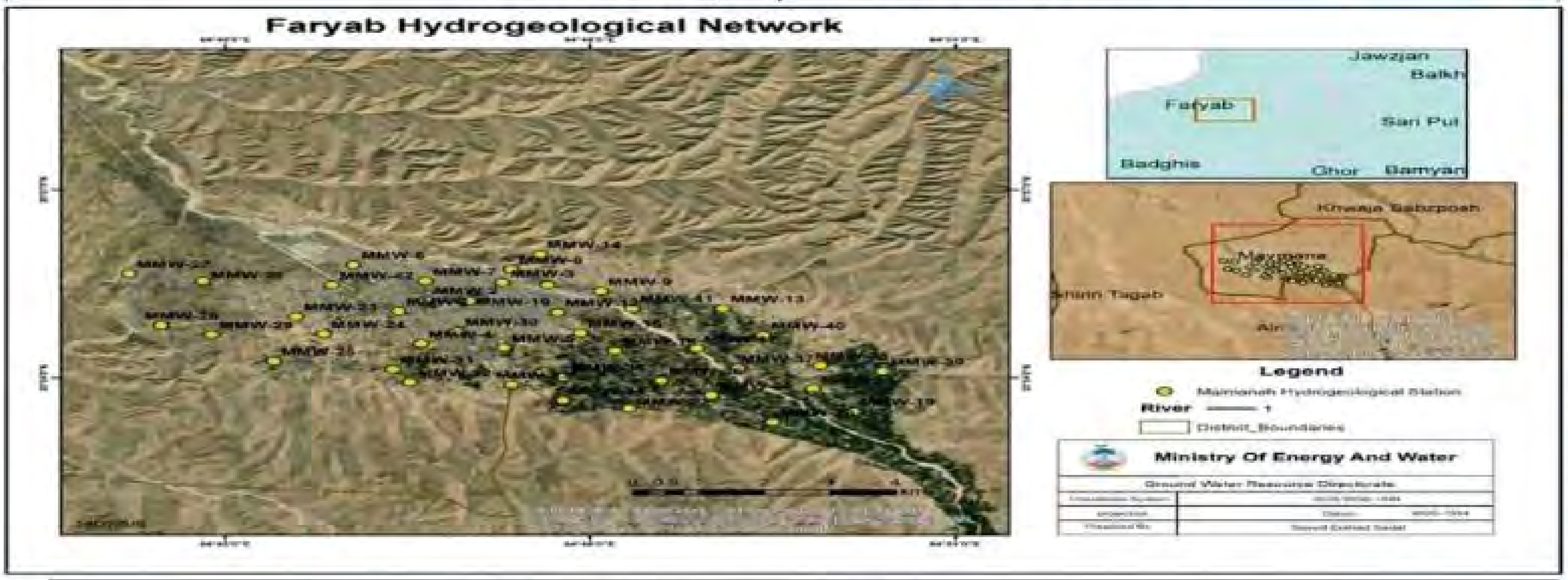

3- شمېره نقشه: د بېلگې په ډول د فاریاب فرعي سیندیزه حوزې د ځمکې لاندې اوبو سرچینو څارنیزه شبکې پراختیا او ځاگانو

موخې

د ځمکې لاندې اوبو د څارنې د سیستم اصلي موخې په لاندې توگه دي:

- د ځمکې لاندې اوبو د کچې او کیفیت او د هغوی د موسمي او کلنیو بدلونونو اندازه کول.
- د مختلفو موخو (څښاک، ورځنی ژوند، سوداگری، صنعت، کرنې، مالداری او چاپېریال ساتنې) لپاره د ځمکې لاندې اوبو د کارول شوي حجم ارزونه او ثبتول.
- د اقلیمي شرایطو له مخې د ځمکې لاندې اوبو سطحې د تغذیې ارزونه.
- د ځمکې لاندې اوبو په سرچینو باندې د سترو پېښو لکه سیلابونو، وچکالی او ناڅاپي ککړتیاوو د اغېزو ثبتول.
- په تغذیوي سرچینو کې د نقطه یي او غیر نقطه یي ککړوونکو څارنه.
- په خوندي توگه د ځمکې لاندې اوبو د کچې او کیفیت احصائیو لبرد، کره کتنه او د ډیټابیس په سیستم کې یې زېرمه کول.
- د وزارتونو، څېړنیزو او اکادمیکو ادارو، متخصصینو او اړمنو سره په اغېزمنه توگه د احصائیو او معلوماتو شریکول.
- د اوبیزه کالنامې، تحلیل، معلوماتو او څېړنو خپرول.
- د ځمکې لاندې اوبو مدیریت د شاخصونو وړاندې کول.
- د ځمکې لاندې اوبو احصائیو او معلوماتو ته د سیمه ییزو او خانگړو اړتیاوو په نښه کول.
- د هایدروجیولوجیکي عددي ماډل جوړولو لپاره د جزئیاتو چمتو کول.

جزونه

د ځمکې لاندې اوبو د څارنې سیستم چې تر مختلفو هایدروجیولوجیکي شرایطو لاندې د اصلي زون د ځمکې اوبه لرونکي پوړونه څاري لاندې برخې لري:

- د څارنې لپاره د ځمکې اوبه لرونکو سیمه ییزو او محلي پوړونو شتون.
- تر څار لاندې سیمو کې د ځمکې لاندې اوبو د کچې او کیفیت د څار ټکو (څارنیزو څاګانو) ویش.
- د ځمکې لاندې اوبو سطحې د څارنې ټاکل شوې معیارونه او فریکونسي.
- د ځمکې لاندې اوبو د کیفیت معیارونه او د څارنې لپاره ټاکل شوې فریکونسي.
- د اندازه کولو سیستمونه او تخنیکي توکي.
- هایدروجیولوجیکي ډیټابیس.
- ډیټا ته د لاسرسي او لېږد پالیسي/ کړنلاره.
- جیولوجیکي معلوماتو ته لاسرسی

د اوبو سرچینو مدیریت د مهموم عناصرو په توګه د ځمکې لاندې اوبو د څارنې سیستمونو د پلې کولو اصلي ګټې په لاندې توګه دي:

- د ځمکې لاندې اوبو د وضعیت په اړه اړین معلومات په ګوته کوي.
- معلوماتو ته د ځمکې لاندې اوبو په مدیریت کې د ښکېلو ټولو ادارو او وګړو لاسرسی تأمینوي.
- د معلوماتو زېرمه کولو، اداره کولو، پروسس او خپرېدو لپاره ستراتیژي، مسوولیتونه او قواعد ټاکي.
- د ځمکې لاندې اوبو څارنې د موجوده زیربناوو ارزښت لوړوي او په اوږده موده کې د څارنې لګښتونه راکمېږي.
- د هایدروجیولوجیکي ماډلونو د توضیح کولو لپاره یو بنسټ دی، کوم چې د ځمکې اوبه لرونکو پوړونو د وړاندوینې سناریوګانې تشبیه کوي.
- د وزارت ذیدخل ریاستونو لپاره ډیټا

خپروي ترڅو د ځمکې لاندې اوبو سرچینو مدیریت په اړه غوره پرېکړې ونیول شي.

- د ځمکې لاندې اوبو د مدیریتي کړنو ارزونې لپاره د پروسې شاخصونو، پایلو او اغېزو توضیح کول شوني کوي.
- د ځمکې لاندې اوبو مدیریت اړوند معلومات له نورو ادارو سره شریکوي.

د سیستم پلې کول

د ځمکې لاندې اوبو د څارنې سیستم د یادو سرچینو وضعیت او تمایلات ښيي. چې د سیستم ډیزاین او پلې کول په لاندې توګه ترسره کیږي:

- د څارنې لپاره د ځمکې اوبه لرونکي پوړ (aquifers) تعینول.
- د شته معلوماتو د سرچینو (ماخذونو) فهرست بندي.
- د ځمکې لاندې اوبو د مفهومي ماډل توضیحات راټولول.

ګټې

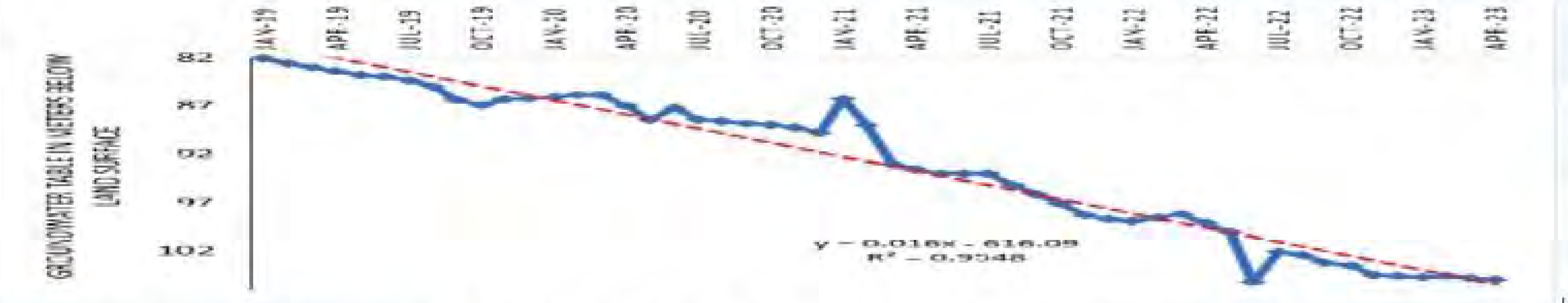

4- شمېره ګراف: د کابل ښار په خیرخانه سیمه کې د عبدالقار بېدل ښوونځي د ځمکې لاندې اوبو هایدروګراف چې د څلورو کلونو په اوږدو کې میاشتني دوامداره معلومات په بر کې لري.

- د څارنې سیستم د مقیاس انتخابول.
- د څار ټکو (څارنیزو څاګانو) ویش.
- د برمه کولو د ډول ټاکنه او د څارنیزو څاګانو کیندل.
- د ځمکې لاندې اوبو د سطحې او کیفیت د څارنې د ټکیو (څاګانو) ټاکل.
- د ځمکې لاندې اوبو د کچې او کیفیت څارنې د فریکونسي (تکراریت) ټاکل.
- د اوبو مدیریت او د اوبو کیفیت د فزیکي او کیمیاوي معیارونو ټاکل.
- د اندازه کولو سیستمونو او د تخنیکي توکیو چمتو کول.
- د هایدروجیولوجیکي ډیټابیس

توضیح کول.

- احصائیو او معلوماتو ته د لاسرسي او لېږد تګلارې ټاکل.
- هایدروجیولوجیکي معلوماتو ته د لاسرسي کاریال جوړول.
- د احصائیو او معلوماتو د کیفیت کنټرول.

ماخذونه

1. Taylor, C.J. and Alley, W.M., 2001, Ground-water-level monitoring and importance of long-term water-level data: U.S. Geological Survey Circular 1217, 68p.
2. https://hatarilabs.com/ih-en/groundwater-monitoring-system-implementation
3. د اوبو سرچینو ملي معلوماتي بانک

اشاره‌ی مختصر به اقدامات بنیادی وزارت آب و انرژی در دوسال اخیر

نویسنده: نعمت الله اخلاقی

در روز های نخستین آغاز حاکمیت دوباره امارت اسلامی در کشور؛ سکتور آب و انرژی که از مهمترین و حیاتی ترین عناصر زندگی بشر به حساب می آید، با مشکلات و چالشهای فراوانی رو برو گردیده بود؛ ناهماهنگی در ساختار اداری، تعلیق پروژه های بزرگ، کاهش روز افزون منابع آبهای زیرزمینی در شهرها به خاطر عدم موجودیت مدیریت درست آن و نبود بودجه انکشافی برای آغاز مجدد کار پروژه ها از نمونه های انگشت شمار این مشکلات است که می توان از آنها یاد کرد.

خوشبختانه رهبری وزارت آب و انرژی با جدیت و سرعت تمام توانست به زود ترین وقت ممکن این مشکلات را شناسایی و راه حل های ممکن را برای رهایی از این مشکلات و چالشها روی دست گیرد؛ که در این مقاله می خواهیم به صورت مختصر به آنها اشاره کنیم:

1 :در بخش انسجام امور اداری: قبل از آغاز حاکمیت دوباره امارت اسلامی افغانستان وزارت آب و انرژی به سه بخش یعنی اداره ملی تنظیم امور آب، اداره تنظیم خدمات انرژی و دافغانستان برشنا شرکت تقسیم گردیده بود که این امر سبب شده بود تا ناهماهنگی، بی نظمی و تداخلات وظیفوی به وجود آمده صد ها مشکل را در مسیر سکتور انرژی و آب خلق کند.

رهبری وزارت آب و انرژی برای حل این معضل در نخستین روزهای فعالیت خویش اقدامات لازم را روی دست گرفته و اصلاحات بنیادی را در ساختار تشکیلاتی این وزارت به وجود آوردند که با عملی سازی این اقدامات دوباره وزارت آب و انرژی با دو معینیت یعنی معینیت آب و معینیت انرژی با زیرمجموعه های مشخص به فعالیت خویش آغاز کردند. انسجام همه جانبه امور اداری و تخنیکی، تشخیص وظایف هر سکتور و هماهنگی لازم در پیشبُرد امور از مهمترین نتایج این اقدامات موثر است که از مثمریت و ارزشمندی خاص برخوردار می باشد.

2 : در بخش رفع تعلیق و آغاز مجدد کار پروژه های بزرگ: رهبری وزارت آب و انرژی در روز های آغازین فعالیت خویش رفع تعلیق و آغاز کار مجدد پروژه های بزرگ را در اولویت کاری خویش قرارداده از همه اولتر طی سفر های مکرر به ساحات پروژه ها وضعیت آنها را مورد بررسی و مطالعه قراردادند. پس از انجام بررسی های لازم گزارشات مفصل وضعیت پروژه های تحت کار با شرح اهمیت آنها با مقام رهبری امارت اسلامی افغانستان، کابینه و کمیسیون

اقتصادی شریگ گردید که خوشبختانه به اثر نتایج آن کار بخش اول فازدوم پروژه بند کجکی ولایت هلمند به ظرفیت 100 میگاوات برق تکمیل و کار عملی سایر پروژه های بزرگ مانند بخش دوم فاز دوم بند کجکی ولایت هلمند، فاز سوم بند کمال خان، بند شاه و عروس، بند بخش آباد و شماری دیگری از پروژه های مهم به خوبی در جریان می باشد.

3: در بخش مدیریت منابع آب، تقویت منابع آبهای زیرزمینی و تنظیم امور آب:
کاهش روز افزون منابع آبهای زیرزمینی به ویژه در شهر های بزرگ یکی از مهمترین چالشهای موجود در سکتور آب می باشد، وزارت آب و انرژی برای رفع این معضل در نخست با انجام سروی های متعدد تمام مصرف کنندگان بزرگ را شناسایی نموده با ایجاد طرزالعمل های مشخص برای هرکدام قانونمندی را در استفاده آبهای زیرزمینی به وجود آوردند، انتقال شرکت های مشروبات غیر الکولی به بیرون از داخل شهر، تطبیق چاه های جذبی به منظور جمع آوری آب باران در شرکت های آبرسانی و تطبیق سیستم تصفیه دورانی آب موتر شویی ها جهت استفاده مکرر آن در جمع شماری از این فعالیت ها است که می توان از آنها یاد کرد.

بررسی وضعیت کمی و کیفی آب به صورت دوامدار، پیشگویی سیلاب و خشک سالی، حل منازعات آب و انجام مطالعات تحقیقاتی در مورد کمیت و کیفیت آب به صورت مداوم نیز از جمله فعالیت های می باشد که در این بخش به انجام رسیده است.

در راستای تامین آب آشامیدنی شهروندان کابل باید یادآور شد که کار روی بررسی اسناد تخنیکی و دیزاین پروژه انتقال آب از پنجشیر به کابل و انتقال آب بند شاه و عروس نیز به خوبی در جریان می باشد.

4. در بخش ایجاد تسهیلات لازم جهت فراهم سازی زمینه سرمایه گذاری در پروژه های آب و انرژی

کمبود بودجه انکشافی بدون شک یکی از مشکلات عمده و اساسی است که در مسیر انکشاف انرژی و مدیریت آب قراردارد، به همین خاطر رهبری وزارت آب و انرژی تسهیلات لازم جهت سرمایه گذاری روی پروژه های آب و انرژی را از هر لحاظ فراهم ساخته و برای جلب سرمایه گذاران داخلی و خارجی کنفرانس ها و نشست های زیادی را برگزار نموده است که نتایج خوبی را نیز به همراه داشته و چندین تفاهمنامه همکاری مشترک با سرمایه گذاران خارجی و داخلی به امضا رسیده است.

ایجاد حساب بانکی مردمی " ولس او بخش آباد" که برای جمع آوری کمک های مردمی جهت تطبیق بند بخش آباد ولایت فراه از سوی وزارت آب و انرژی راه اندازی شده است را می توان گفت که در واقع یک ابتکار عالی از سوی این وزارت بوده و نتیجه ارزشمندی را نیز در بر داشته است.

5. در بخش استفاده از ظرفیت های تخنیکی و مسلکی وزارت

یکی از موضوعات مهمی که قابل یادآوری است اینکه قبل از آغاز حاکمیت امارت اسلامی افغانستان برای دیزاین یک پروژه کوچک نیاز به سرمایه هنگفت بود تا امور دیزاین پروژه توسط یک شرکت خارجی به پیش‌بُرده شود. خوشبختانه در حال حاضر انجنیران این وزارت بیش از صد ها پروژه خورد بزرگ را دیزاین نموده که بند توری ولایت زابل یکی از مثال های عمده این فعالیت می باشد. بند یاد شده توسط انجنیران این وزارت دیزاین و در حال حاضر عملاً کار ساختمانی آن در جریان می باشد.

6. در بخش پالیسی سازی و برنامه ریزی

وزارت آب و انرژی در حال حاضر با تلاش های مستمر خویش توانسته است یک دورنما و پلان های مشخصی را برای مدیریت آب و انکشاف انرژی در کشور داشته باشد.

پلان عملیاتی پنج ساله انکشاف سکتور انرژی در حال نهایی سازی بوده و به زود ترین وقت ممکن با رسانه ها و مردم افغانستان شریک خواهد شد، همچنان در سکتور آب وزارت آب و انرژی برای سال 1402 به تعداد 411 پروژه مختلف که شامل بندهای بزرگ، کانال های آبیاری، چکدم ها و پروژه های تحکیمات سواحل می باشد پلانگذاری نموده است که ان‌شاالله با در نظرداشت امکانات موجود تطبیق خواهد گردید.
باید یادآور شویم که فعالیت ها و دستاورد های وزارت آب و انرژی خیلی بیشتر از آنچیزی است که در یک مقاله مختصر بگنجد صرفاً در اینجا به صورت خلاصه به شماری از اقدامات بنیادی در این وزارت اشاره گردیده است.

ابراز حرمت

د منځنی اسیا جمهوریتونه

لیک محـــــــمــــــد خان « غورځنګ»

د منځنی اسیا درې جمهوریتونه تاجکستان (1206 کیلومتره)، ازبکستان (137 کیلومتره) او ترکمنستان (744 کیلومتره) له افغانستان سره ګډه پوله لري او د افغانستان هغه ګاونډیان دي، چې د آمو سیند په حوزه کې له افغانستان سره ګډې اوبه هم لري .

دا چې په آمو سیند حوزه کې څو هېوادونه شریک دي، د دغې حوزې د اوبو د وېش او په اړه یې د خبرو اترو چاره هم یو څه ستونزمنه ده. له یوې خوا په بېلابېلو وختونو کې د ګډو اوبو اړوند مسائل د دغو هېوادونو ترمنځ د سیاسي لانجو لامل هم شوي او له بلې خوا، سره له دې چې په آمو حوزه کې په پراخه کچه د ځمکو د خړوبولو او بریښنا د تولید وړتیا هم شته ده، خو افغانستان د پراختیایي او زېربنایي چارو په برخه کې له ستونزو سره مخ دی. له همدې کبله د دې حوزې د اوبو وېش په تېره بیا د افغانستان او منځنی اسیا د جمهوریتونو ترمنځ، د افغانستان د اوبو د مدیریت په برخه کې خورا اړین ګام دی.

د منځنی اسیا له جمهوریتونو سره تړونونه

د پخواني شوروي اتحاد حکومت، په آمو حوزه کې د کلنیو اوبو د وېش حدود د اړوندو هېوادونو ترمنځ د 1987م کال په سپټمبر کې مشخص کړل او په همدغه کال د 566 شمېره پروتوکول له لارې د آمو سیند له حوزې څخه د منځنی اسیا د جمهوریتونو د استفادې کچه هم مشخصه شوه. د شوروي اتحاد له ړنګېدو وروسته د منځنی اسیا پنځو هېوادونو، د اوبو د مدیریت په اړه د 1992م کال په سپټمبر کې د الماتا هوکړه‌لیک لاسلیک کړ او همدغه د 566 پرتوکول مواد پکې ځای شول. په دغه پروتوکول کې د آمو سیند له ټولو 70.25 ملیارد متر مکعب تخمین شوو اوبو څخه، د افغانستان لهٔخوا د کارولو کلنی ونډه یوازې 2.1 ملیارد متر مکعب ټاکل شوې ده. خو په دغو هوکړو کې افغانستان ګډون نه درلود او په دې برخه کې د افغانستان رول له پامه وغورځول شو او له بده مرغه د منځنی اسیا هېوادونو له خپلواکۍ اخیستلو وروسته هم همدغه چلند ته دوام ورکړ.

افغانستان هغه مهال د شوروي جمهوریتونو له اتحاد سره څو سرحدي معاهدې لاسلیک کړې دي، چې د اوبو قضیې ته هم اشارې پکې شوې دي؛ مګر د آمو حوزې د ګډو اوبو د سرچېنو او وېش په اړه یوه معاهده هم مشخصه هوکړه نه لري. د بېلګې په توګه، د 1946م کال قرارداد د دواړو هېوادونو ترمنځ د پولو پر ټاکلو راڅرخي او د آمو سیند د وسط عرضي کرښه پکې د دواړو هېوادونو ترمنځ پوله ټاکل شوې ده. د 1958م کال قرارداد بیا د ګډ سیند پولې د کښتی چلولو، کب روزنې او کرنې د موخو لپاره توضیح کړې دي. د دغه قرارداد په 7مه ماده کې د «ګډو اوبو» اصطلاح هم تعریف شوې او په 3مه فقره کې وايي، چې دا قرارداد پر داخلي اوبو د پلي کېدو وړ نه دی. خو د دغه قرارداد د 8مې مادې لومړۍ فقره بیا وايي، چې: «د سرحدي اوبو کارونه د سرحد تر کرښې پورې له هر ډول قید او شرط پرته د معاهدې د هر اړخ لهٔخوا کارول کېدای شي». خو دا ماده هم د پاتې فقرو په مرسته تفسیرېږي، چې تر ډېره یې د کښتی چلولو او داسې نورو موضوعاتو ته اشاره کړې، نه له سیند څخه د اوبو ایستلو ته. ځکه په 16مه ماده کې وايي، چې له سرحدي اوبو څخه د کار اخیستنې مسائل د دواړو لورو ترمنځ، د ځانګړو هوکړه‌لیکونو له لارې تنظیمېږي[.

د دغه تړون له مخې، «پر سرحدي اوبو د پلونو، بندونو او نورو زېربناوو جوړول چې د کښتی چلولو مانع کېږي او یا د اوبو پر وضعیت اغېزې ولري، یوازې هغه مهال جوړېدای شي، چې دواړه لوري پرې موافقه

وکړي». د دغه تړون له 19مې مادې بیا په صراحت سره ښکاري، چې د افغانستان له خوښې پرته د آمو سیند پر سواحلو د زیربناوو جوړښت د قرارداد خلاف دي.

له دغه قرارداد وروسته، د 1958م د جون میاشتې قراداد د افغانستان او ترکمنستان ترمنځ سرحدي نقطه کې د اوبو کارونې د زیربناوو د ګډې پراختیا موضوع تشریح کړې، چې وايي، له ګډو تخنیکي څېړنو او نورو اړینو کارونو وروسته به د پنج او آمو سیندونو له اوبو څخه د لا غوره ګټې اخیستنې لپاره هوکړه کېږي .

د شوري اتحاد له پاشل کېدو وروسته اوس افغانستان له څو هېوادونو(تاجکستان، ازبکستان او ترکمنستان) سره ګډه پوله لري او د اوبو په قضیه کې هم له دریو جلا هېوادونو سره مخ دی. هغه مهال د 1958م کال قرارداد له مخې، په سیند کې د کښتۍ چلولو پر وړاندې د خنډ جوړوونکو زیربناوو جوړولو د دواړو لورو هوکړې ته اړتیا لرله؛ خو دا قرارداد اوس ان په دې برخه کې هم پوره وضاحت او صراحت نه شي لرلی. له بلې خوا، د نړیوالو قوانینو له مخې، کله چې یو دولت د بل دولت خایناستی کېږي، د مخکېني دولت د ټولو مسؤولیتونو او توافقاتو د پلي کولو الزامیت هم نه لري، چې په اړه یې د 1978م کال د ویانا کنوانسیون قضیه واضح کړې ده د پورتني لامل له مخې، یو نظر دا دی چې افغانستان له دريې واړو هېوادونو سره په جلا جلا ډول اړوند حکمونه پلي کړي. د بېلګې په توګه که افغانستان او تاجکستان پر آمو سیند د بریښنا د کوم بند جوړولو هوکړه کوي، باید تر دغو اوبو لاندې هېوادونو سره هم خبره شریکه کړي. له همدې کبله، د آمو سیند په حوزه کې د پراختیاوو په اړه د 1958م کال د قرارداد اغېزې لا زیاتې څېړنې ته اړتیا لري

د آمو حوزې د اوبو د تړون اړتیا

که څه هم له پخواني شوروي اتحاد سره د 1946م او 1958م کلونو د قراردادونو په شمول، څو قراردادونه شته دي، خو یو یې هم په مشخص ډول د اوبو د ویش په تړاو څه نه لري او لا هم دا تشه موجوده ده. اړوند څېړونکي په دې حوزه کې د پراختیايي کارونو یوازېنی خنډ د منځنۍ اسیا له هېوادونو سره د ګډو توافقاتو نشتون بولي. د اوبو د برخې څېړونکي په دې اند دي، چې پر ګډو اوبو د هوکړې له شتون پرته ستونزمنه ده چې افغانستان د اوبو پر پروژو د پانګونې لپاره د نړیوالو مالي ملاتړ جلب کړای شي. همدا لامل دی، چې له 2001م کال وروسته نړیوالو تمویلوونکو د اوبو د زېرمه کولو د سترو تاسیساتو په جوړولو کې لېوالتیا لرله، خو د ګډو اوبو د ستونزو له رابرسېره کېدو سره دا لېوالتیا کمه شوه او اوس هم له دا ډول تړونونو پرته، په دې برخه کې پانګونې ته زړه نه ښه کوي.

د منځنۍ اسیا له هېوادونو سره له 2005م کال څخه تر 2010م کال پورې د معلوماتو د تبادلې په موخه 7 هوکړهلیکونه لاسلیک شوي، چې ډېر یې له تاجکستان سره دي؛ خو د دغو اوبو د سهم او ویش په اړه له دغو دريې واړو هېوادونو سره د اوبو د ویش په تړاو کوم تړون نشته دی او دا چې افغانستان په شمال کې د کرنې او اوبو لګونې لوړ پوتنشیل لري، له دغو هېوادونو سره د ګډو اوبو د ویش تړونونه هم خورا زیات اهمیت لري.

افغانستان په تېرو کلونو کې له دغو دريې واړو هېوادونو سره ښې سیاسي او اقتصادي اړیکې لرلې دي. په دې برخه کې، د ربل پټلۍ جوړېدل او له ترکمنستانه افغانستان ته په ټیټ نرخ د بریښنا ورکول،په پنج-آمو سیند د نورو هېوادونو په مالي ملاتړ د یوه پول جوړېدل، د تاجکستان، افغانستان او ایران ترمنځ د فارسي ژبو د یووالي اقتصادي شورا جوړېدل او دغه راز ترکمنستان-افغانستان-پاکستان-هند (TAPI) د ګازو نللیکې یا د کاسا زر پروژې یادولی شو.

د منځنۍ اسیا له جمهوریتونو سره د افغانستان له ښو سیاسي او اقتصادي اړیکو سره سره، د ګډو اوبو په تړاو د خبرو اترو لپاره ګام نه دی اوچت شوی، چې د پخواني شوروي اتحاد پر مهال د منځنۍ اسیا د هېوادونو ترمنځ د ګډو اوبو په تړاو شوو تړونونو کې د افغانستان له غیاب څخه دا تشه لا ډېره ښکاره ده. په دې برخه کې د سیمهییزې حکومتولۍ یوازېنی میکانېزم، د 1958م کال پروتوکول دی، چې د افغانستان او پخواني شوروي اتحاد له جمهوریتونو (USSR) سره د یو شمېر ګډو کارونو لپاره لاسلیک شوی دی .

په تاجکستان او ترکمنستان کې د دولتي طرحو له مخې به، په دغو هېوادونو کې د آمو سیند د اوبو کارونه زیاته شي. تاجکستان هوډ کړی، چې د خړوبېدو وړ ځمکې تر 50000 هکتاره پورې پراخې کړي. ترکمنستان هم په ورته وخت کې همدا ډول پلان لري او غواړي د خړوبېدو وړ ځمکې تر 450000 هکتاره پورې

پراخې کړي او دغه خمکې به د وریجو، پنبې او غنمو د کښت لپاره وکارول شي، کوم چې تر نورو توکو زیاتو اوبو ته اړتیا لري.

د افغانستان په اړخ کې هم د دغه سیند په اړوندو سیمو کې د خړوبیدو وړ ځمکو پراختیا په پام کې ده. که څه هم افغانستان اړ دی، چې په هېواد کې د بې‌وزلۍ او بې‌کارۍ د له منځه وړلو او اقتصادي ودې لپاره د اوبو له منابعو استفاده وکړي؛ خو د آمو سیند حوزې نور هېوادونه له ګډو اوبو څخه پر اوسنۍ استفادې روږدي شوي او کله چې افغانستان له دغه سیند څخه د اوبو کارونه زیاتوي، د دغو هېوادونو اندېښنې به له ځان سره ولري.

په داخلي کچه هم یو شمېر داسې خنډونه شته دي، چې په آمو سیند حوزه کې یې د اوبو مدیریت، پراختیایي چارې او له نورو هېوادونو سره د ګډو اوبو د وېش قضیه له خنډونو سره مخ کړې ده. نو پدې اساس د قوي سیاسي ارادې نشتون ، ناکافي تجهیزات او زېربناوې، اقلیمي بدلونونه او طبعي آفات، ویجاړوونکي سېلابونه (په تېره د کرنیزو ځمکو د ویجاړولو له کبله)، د متخصصینو کمښت، معلوماتي منابعو ته کم یا نه لاسرسی او داسې نور د یادولو وړ دي.

په ورته وخت کې بیا اوسمهال داسې فرصتونه هم شته دي، چې د دغې حوزې د اوبو وېش په اړه یوې هوکړې ته رسېدل اسانوي. افغانستان، که څه هم، په تېر کې د آمو حوزې د اوبو په اړه له خبرو اترو څخه د باندې پرېښودل شوی و؛ خو اوس بیا په دا ډول خبرو اترو کې د ګډون فرصتونه ورته زیات شوي دي. له یوې خوا افغانستان په وروستیو کلونو کې د انرژۍ د پروژو د توافقاتو په اړه بحثونو کې ګډون درلود او د دې ترڅنګ، په نورو بېلابېلو سیمه‌ییزو کنفرانسونو کې هم فعال ګډون لري او له بلې خوا د منځنی اسیا له هېوادونو سره ښې اړیکې لري او په ځانګړې توګه له تاجکستان سره یې د معلوماتو د تبادله کولو په تړاو هوکړه‌لیکونه هم لاسلیک کړي دي. افغانستان د منځنۍ او سویلي اسیا هېوادونو د نښلولو لپاره د انرژۍ د دهلېز رول لري او بل د جغرافیاوی موقعیت له مخې افغانستان د انرژۍ جوړونکو هېوادونو آو انرژۍ اخیستونکو هیوادونو تر منځ د سیمه ایزی انرژۍ د تبادلې په مرکز یو پروت هېواد دی او له همدې کبله په ځانګړې توګه له تاجکستان سره د اوبو برېښنا د تولید په برخه کې د نږدې همکاریو فرصت شته دی او دواړه هېوادونه د آمو سیند په لوړه برخه کې هم پراته دي.

افغانستان او ترکمنستان په پام کې لري، چې د پنج-آمو سیند د ګډې پراختیا لپاره کار وکړي. د دغې ګډې همکارۍ موخه له اوبو څخه د برېښنا تولید دی، چې هم به په ملي کچه د انرژۍ اړتیا پوره کوي او هم یې د نړیوال خرڅلاو له درکه د عوایدو سرچینه په پام کې نیولې ده.

په افغانستان کې پر آمو سیند له تاجکستان سره په ګډه د زېربناوو جوړول د رسوباتو له کموالي او د سیند د څنډو له خرابوالي مخنیوی کوي، کوم چې هم په لوړو هېوادونو او هم په لاندې هېوادونو منفي اغېزې کوي او په تېره بیا په ازبکستان او ترکمنستان کې د اوبو لګونې پر سیستمونو بده اغېزه لري، په دې تړاو همکاریو ته لاره هواروي. دا زېربناوې په افغانستان کې د سېلابونو د تاوره اغېزو په مخنیوي کې هم خورا زیات اهمیت لري. پورتنۍ دوې ګډې پیشنهادي پروژې، په آمو سیند حوزه کې د اوبو د لوړو او لاندې هېوادونو ترمنځ د ګډو همکاریو یو مهم فرصت بلل کېږي په اوس وخت کې که نړیواله ټولنه له افغانستان څخه ملاتړ وکړي؛ دا فرصت را منځته کېږي ، چې د اوبو د مدیریت په برخه کې د شته ننګونو په له منځه وړلو کې مرسته کوي.

که څه هم، د پخواني شوروي په زړو سیستمونو د آمو سیند حوزې د اوبو غیرمنصفانه او غیرمعقول وېش اوس هم د اندېښنې وړ دی او ښایي د اوبو منصفانه وېش له ستونزو سره مخ کړي او له کبله به یې په دې حوزه کې د افغانستان پراختیایي اقدامات د منځنی اسیا د جمهوریتونو اندېښنې له ځان سره ولري. خو له بده مرغه داسې ښکاري چې تیرو حکومتي ادارو په تېره یوه نیمه لسیزه کې له ځینو فرصتونو سره سره د آمو حوزې د اوبو د سرچینو پراختیا او د شته ستونزو هواري ته ډېره پاملرنه نه ده کړې. لکه چې ټولو ته مالومه ده چې په افغانستان کـــې د اسلامی امارت د راتلو سره او د ټول هـــېواد په کچه سیاسی ثبات را منځته ه شوی دی اوس ددی وخت رارسیدلی دی چی د افغانستان اسلامی امارت د اوبو د ټولو سرچینو د ښه مدیریت له مخې د ټولو ګاونډیوهېوادونو سره د اوبو د ستونزی د حل لباره یو تخنیکی کمیسون جوړ چی دی شته ستونزو« د سیمی د اوبو د ویش » لپاره د حل لاری چاری ولټول شی.

A cooperation agreement was signed between the Ministry of Energy and Water and Awfi Bahram Company, regarding the construction of a 72 MW power plant from coal sources

The Acting Minister of the Ministry of Energy and Water, H.E Mullah Abdul Latif Mansoor, in his office, Signed a joint cooperation agreement with the Chairman of the Awfi Bahram Mining and Processing Trading Company, on the investment in the construction of a 72 MW coal-fired power plant.

This agreement was signed for the purpose of joint cooperation and coordination between the two parties for the integration of investment affairs and the speed of the start of the practical works of the mentioned project.

A Joint Cooperation Agreement Was Signed With 77 Turkish Construction Company To Invest In The 200 MW Wind Power Generation Project

The Acting Minister of the Ministry of Energy and Water H.E Mulla Abdul Latif Mansoor signed a cooperation agreement with the Head of 77 Turkish Construction Company Mr. Suleyman Ciliv for the purpose of investing in a 200 MW wind power generation project in Herat province.

At the signing ceremony of the agreement, Mr. Mujib ur Rahman Omar Akhundzada, Deputy Minister of Water of the Ministry of Energy and Water, Mr. Burak Unsal, Vice President of 77 Turkish Construction Company, Mr. Emrah Manav, Deputy Ambassador of the Turkish Embassy, Mr. Emrah Unal, the Trade Officer of the Turkish Embassy and the advisors and Directors of the Ministry of Energy and Water were also present.

During the signing of the agreement, the Acting Minister of the Ministry of Energy and Water praised the previous cooperation of 77 Turkish Construction Company with this Ministry, especially the solar power project of Kandahar Province and the implementation of the second phase project of Kajki Dam by this company and also called the agreement valuable for the people of Afghanistan in development of energy production sector in the country.

At the same time, the head of 77 Turkish Construction Company, while thanking the leadership of the Ministry of Energy and Water, promised to expand Their its investments in water and energy projects in Afghanistan.

Also, as the President of the Chamber of Commerce of turkiye, he assured the investors of his country through the media, that the best work opportunities in Afghanistan are currently provided in an environment of peace and harmony, and The Islamic Emirate of Afghanistan fulfills its commitments to pay the financial rights of investors in a timely and efficient manner.

It is worth noting that according to the agreement, the Ministry of Energy and Water and the technical officials of 77 Turkish construction company will start their joint cooperation for the purpose of carrying out the necessary studies and researches for the implementation of the 200 MW electricity generation project from wind sources in Herat province.

A 10 KW Solar Power Project Was Inaugurated In The Ministry Of Energy And Water

The project was opened in the presence of the Acting Minister of the Ministry of Energy and Water H.E Mulla Abdul Latif Mansoor, Deputy Minister of Energy of the Ministry of Energy and Water Honorable Mulla Abdul Qahir Idris and a number of directors and technical officials.

This solar project with a capacity of 10 kilowatts has been implemented in the Ministry of Energy and Water as a gift from Yellow River Co.ltd / PowerChina.

During the opening of the mentioned project, The acting minister of the Ministry of Energy and Water thanked the company for its cooperation and asked for the development of such cooperation.

Also, the representative of the mentioned company promised the acting minister of the Ministry of Energy and Water to develop the solar power generation network in the yard of the mentioned ministry.

At the same time, on the basis of the instructions of the Acting Minister of the Ministry of Energy and Water and with the cooperation of the Zularistan Company, the technical officials of the Deputy Ministry of Energy have started a survey of the production of solar power in the offices of the mentioned Ministry and the work will be completed soon.

Honorable Mullah Abdul Ghani Baradar Akhund, Deputy Prime Minister Of Economic Affairs Visited Nimroz Province On The First Day Of The New Month Of The Current 1402 Solar (SH) Year.

In this trip, Mulla Sahib was accompanied by the Minister of Foreign Affairs, Mawlawi Amir Khan Muttaqi, Deputy Minister of Water of the Ministry of Energy and Water, Mujib ur Rahman Umar Akhundzada, Chairman of the National Development Company, Abdul Rahman Attash, and a number of senior officials. After meeting with the governor of Nimroz, he also visited Kamal Khan dam. Besides discussing with the governor of Nimroz province the solution to the water problems of the people of this province and the timely supply of water to the agricultural lands, The Deputy Prime Minister of Economic Affairs and the delegation visited the process of installing the turbines of Kamal Khan Dam and gave necessary instructions to the officials regarding the increase of the water storage capacity, the cleaning of the related canals and the overall good management of the affairs. Honorable Mula Abdul Ghani Baradar Akhund called the Kamal Khan dam a national and vital project and appreciated the efforts of those responsible for the initiatives. In the end, Honorable Mulh Sahib listened to the opinions of the technical engineers about the construction of the dam and water control and directed the officials of the Ministry of Energy and Water to cooperate with them in solving the problems.

Bakhsh Abad Dam Diversion Tunnels Project Was Opened In Farah Province

Bakhsh abad Dam Diversion Tunnels Project in Farah Province, was opened in the presence of Deputy Prime minister of Economic Affairs of the Islamic Emirate of Afghanistan, Honorable Alhaj Mulla Abdul Ghani Baradar, Acting Minister of the Ministry of Energy and Water, Honorable Mulla Abdul Latif Mansoor, Deputy Minister of Broadcasting, Ministry of Information and Culture, Honorable Maulawi Hayatullah Mohajer Farahi, Deputy Governor of Farah Honorable Maulawi Abdul Karim Jihadyar and some other officials.

In the opening meeting of the mentioned project, the Deputy Prime Minister of Economic Affairs considered the Bakhsh Abad dam project as important and vital for the people of Farah province and said that we are standing with the people of Farah province to complete this project with all our strength.

The Economic Affairs Deputy Prime Minister said in this meeting that we will take advantage of the available opportunities to complete the remaining works of Bakhsh Abad Dam and asked the contractor company to complete the entrusted works with sincerity and trust.

At the same time, the Acting Minister of the Ministry of Energy and Water Mulla Abdul Latif Mansoor said in the opening meeting of the Bakhsh Abad dam diversion tunnels project that considering the problems of the people of Farah province, we gave priority to this project, He added that with the construction of Bakhsh Abad dam, agricultural activities in Farah province will be strengthened and great economic growth will be created.

The Acting Minister of the Ministry of Energy and Water said at the opening meeting of this project that our work is not only in words, but in action, and the opening of this great project today is an example.

The performance report of the Ministry of Energy and Water for the fiscal year 1401 was presented during a press conference at the Government Media and Information Center.

The press conference was held by Deputy Minister of Water of the Ministry of Energy and Water, Mujib ur Rahman Umar Akhundzada, with the participation of The Head of Information and Broadcasting Alhaj Ghulam Jailani Haqparast, Head of Water Programs Honorable Engineer Rafiullah Stanakzai, Honorable Engineer Farhad Mahmoodi, Head of Energy Programs, honorable engineer Shafiq Wakil, the head of the quality control of water projects and the honorable engineer Munir Ahmad Yousafzai, the technical expert of the Deputy Ministry of Energy.

In the process of the mentioned press conference, the Honorable Deputy Minister of Water presented all the necessary information about the activities of the Ministry of Energy and Water for the fiscal year and said: "Continuation of incomplete projects, Taking the necessary measures to strengthen the banks of the Amu River, preparing comprehensive and effective plans for water resource management and drinking water supply in big cities, especially in Kabul city, renewing electricity contracts with Uzbekistan, Turkmenistan and Tajikistan, Consolidation, analysis and preparation of legal documents, preparation of opportunities for attracting investment in water management and energy production projects are among the necessary actions of this ministry in the 1401 fiscal year.

In the continuation of his speech, Deputy Minister of Water of the Ministry of Energy and Water explained that: "In the process of fiscal year 1401, the practical works of the first part of the second phase of Kajaki dam in Helmand province have been completed, the third phase of Kamal Khan dam in Nimroz province, and Shah and Aros dam in Kabul, Tori dam in Zabul province and along the Namak Aab canal in Takhar province, the river improvement works are going on, and the Resumption of Pashdan dam in Herat and Bakhshabad dam in Farah are planned.

Also, Mr. Akhundzada mentioned in his speech that 360 projects including dams, irrigation canals and check dams have been implemented in the last year with the cooperation of international organizations.

In the continuation of this press conference, the Honorable Deputy Minister of Water and all the Directors of the Ministry of Energy and Water presented complete information about the achievements of the fiscal year 1401 and the programs of the year 1402 and provided the necessary answers to the journalists' questions.

د فراه ولایت د خلکو د غوښتنې او د افغانستان اسلامي امارت د کابینې د ۱۴۴۴/۰۱/۱۸ نېټې د (۳) مصوبې د (۳) بند په تاسي، د " ولس او بخش آباد" تر نامه لاندې په دې شمېرې سره(3000208009836) بانکي حساب د افغانستان د ننه او بهر د خلکو د مرستو د راټولولو په موخه رامنځته شوی دی،چې اقتصادي محترم کمېسیون هم د هغه پلاوي وړاندیزونه چې فراه ولایت ته یې سفر کړی وو، په خپل ۱۴۴۴/۹/۲۱ نېټې د (۹) ګڼې مصوبې په (۱) بند کې منظور کړي دي.

د دې وزارت د غوښتنې پر بنسټ او د افغانستان بانک او سوداګریزو بانکونو په همکاري، اوس د خلکو د مرستو د راټولولو د اسانتیا په موخه، په سوداګریزو بانکونو کې فرعي حسابونه هم پرانیستل شوي دي، چې جزئیات یې په لاندې ډول دي.

باید یادونه وکړو چې د دې مرستو د مصرفولو په پروسه کې د شفافیت په خاطر د اوبو او انرژۍ وزارت د سرپرست وزیر محترم الحاج ملا عبداللطیف منصور په سرپرستي د څلورو وزارتونو او قومي مشرانو څخه یوه مشترکه کمېټه جوړه شوې ده، ترڅو پخپل ځای او شفاف ډول د یادو مرستو د مصرف له بهیر څخه څارنه وکړي.

شماره	نام بانک	نام حساب	نمبر حساب‌افغانی	نمبر حساب دالری	نمبر حساب یورو
۱	افغان یونایتد بانک	ولس او بخش اباد	۰۰۱۲۰۷AFS۱۸۲۴۳۹۶	۰۰۱۲۰۷USD	۰۰۱۲۰۷EUR1824941
۲	اولین بانک قرضه های کوچک	ولس او بخش اباد	02100201000858	02100202000521	02100203000022
۳	بانک ملی پاکستان	ولس او بخش اباد	196300052910000	196300052911000	196300052914200
٤	بانک ملی افغان	ولس او بخش اباد	100121000027	100122000003	100123000001
٥	بانک اسلامی افغانستان	ولس او بخش اباد	0010210023280	00102200022469	00102300001708
٦	نوی کابل بانک	ولس او بخش اباد	60773073	60670198	60670204
۷	عزیزی بانک	ولس او بخش اباد	000101113896429	000101213896581	00101313896636

به اساس درخواست مردم ولایت فراه و به تاسی از فیصله بند (3) مصوبه شماره (3) مورخ (1444/01/18) کابینه امارت اسلامی افغانستان حساب بانکی تحت نام " ولس او بخش آباد" و شماره (3000208009836) به منظور جمع آوری کمک‌های مردمی از داخل و خارج از کشور در د افغانستان بانک ایجاد گردیده است. همچنان قابل یاد آوری است که کمیسیون محترم اقتصادی نیز پیشنهادات هیئت که به ولایت فراه سفر نموده بود، را طی بند (1) مصوبه شماره(9) مورخ (1444/9/21 خویش منظور نموده است.

به اساس در خواست این وزارت و همکاری د افغانستان بانک و بانک‌های تجارتی اینک جهت سهولت در جمع آوری کمک های مردمی حساب‌های فرعی در بانک های تجارتی نیز افتتاح گردیده است که جزئیات آن در جدول فوق ذکر شده است. باید یاد آور شد که در پروسه مصرف شفاف این مساعدت‌ها، کمیته‌ای مشترک متشکل از چهار وزارت و محاسن سفیدان قومی تحت سرپرستی محترم الحاج ملا عبداللطیف منصور، سرپرست وزارت آب و انرژی ایجاد گردیده است؛ تا به گونه شفاف از جریان مصرف این مساعدت ها نظارت نمایند.

اوبه او انرژي

Islamic Emirate of Afghanistan
Ministry of Energy and Water

22

د قرغې بند